

תנו^ת שדה

גליון תורני בענייני
מצוות התלויות בארץ
וכשרות המזון

גליון 169 / אב - אלול תשפ"ג

תנו^בות שָׁדָה

גיליון תורני בענייני
מצאות התלויות בארץ
וכשרות המזון

גליון 169 / אב - אלול תשפ"ג

מצאות התלויות בארץ • הלכות הנוגגות בהתיישבות • חרקים במאון חמי ומין הצומח • כשרות המזון

תנובות שדה

קובץ דו חודשי
ב>Showcase' המכון למצאות התלויות בארץ'
הקובץ י"ל בסיוו:
משרד המדע - מינהל התרבות

העורך:

הרב מנחם דרורי
tnuvot@macon.co.il

כתובת המערכת:
המכון למצאות התלויות בארץ
ת.ד. 176 אלעד 4081003
טלפון: 03-9030580
fax: 03-9030891

מנויים:
דמי מנוי לשנה: 60 ש"

**ניתן לקבל את הגליון
בקובץ דיגיטלי ע"י שליחת
בקשה למייל המערכת:
tnuvot@macon.co.il**

© כל הזכויות שמורות

ניתן לשולח מאמרם תורניים,
מחקרים, בתחום עיסוקו של
המכון, או תגבות על הנכתב, לדואר
האלקטטרוני
המערכת תערוך ותפרסם את
החומרים לפי שיקול דעתה

הבהרה: גליון 'תנובות השדה' משמש
במה לרבענים ות"ח שונים
הפסיקה ההלכתית המוסמכת
מתפרסמת במאמרים שעיל ידי
המכון

גליון 169 - אב אלול

ה דבר העורך

שלאל ברכו בתורה תחילת

ר מדע הלכתי - ראש המכון הגאון רבי שנייאור ז. רוח שליט"א

פרטי דין נזירים בעת יציאה לנופש

שימוש בכלים מטבח • עירוב • רכישת תוכרת חקלאים ללא השגהה • קטיף עצמי •

כשרויות בחו"ל

גנוזות

ר רבינו שריה דבליצקי זע"א

כת"י - שו"ת בענייני תרומות ומעשרות

מאמרם הלכתיים

ר' הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א

תשמש בזionario מעל בית הכנסת והמסתעף לכוטל המערבי

ר' הגאון רבי שנייאור ז. רוח שליט"א

'בשר מתורות' חלק שני - מראות העין

בדין 'מראות העין' במרחב הציבורי בבשר וחלב מתורות

ובו נכללו הנידונים הבאים: אם דין מראות עין מקורי מן התורה או מדרבנן • אם מראות עין חחשו לורק באיסורי תורה או גם בדרבנן • אם איסורי שבת שהם מדרבנן חמורים טפי לנידוי' ז. דעת מן השו"ע במראות העין באיסורי דרבנן • החילוק בין פרהisa לצינעה, ודין בני ביתו • סברת הפר"ח וב' סברות הכו"פ' בדין מראות העין • בדבר המפורטים אם מתיר חשש מראות העין • בדבר המפורטים שם ניכר • אם תולמים פתק אי מהני להחשייבו כניכר

ל' הג"ר משה יהודה לנדאנו שליט"א

מחיצות המפסיקים בין גפנים בכלאי הכרם

בינוי עמודי

מה הלכה למעשה - שו"ת מאט ראש המכון ורבני בית ההוראה שליט"א

מועד ביעור בפירות שונים של שמייה * כלאים באדניות בין יוקות ותבלינים * כלאים בין

2 אדניות * **שומ פרסי שעבר עליו לינת לילה** * נגינות חולעים בתנה

בכו תבכה בלילה

הכוונה היא שהגביא מתנבא על כל הקורות, ואומר 'איכה' כו' דהינו שברח ממנה האדון ונשארה בדד, וזה היה בחורבן הראשון. והנה תמצוא כי עיקר בכיתה תמיד הוא על סילוק השכינה, על דרך אומרים זכרונם לברכה (זה"ק ח"ג כ, ב) על הפסוק (ירמיהו לא, יז) "כי איןנו" שהיה לו לומר כי אינם, אלא עיקר הוא בעל הבית, ועל זה עיקר בכיתה וילתה על סילוקו. ואומר 'רבותי עם', פירוש אפילו מלאה עם, קודם וילתה על סילוקו. שгалו ברח ממנה בעלה.

וחזרת ובוכה על חורבן בית שני אשר הוא חמור יותר, דתמצוא של הא' אומר 'ישבה בדד' יסiba בעלמא, אבל על סילקו מבית שני אמרה 'הייתה כאלמנה'. להיות כי בית ראשון לא נשאר חרב אלא שבעים שנה, אבל בית שני מעט שנסתלק זה ימים ושנים, עדין הוא חרב, זה אמר היהת כאלמנה. וכל זה עדין לא גלו. ואמרה עוד 'רבותי בגויים' כו' שלא הייתה עיר מלאה אוכלסין בירושלים, כאומרים זכרונם לברכה במדרש איכה (איכה רבבה א, ב). ואומר 'שרתי במדינות', פירוש דאיין מדינה תקיפה כמוותה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה שרחה נבו רודן לחזור מירושלים אחרי כמה שנים שהיא במצב עלייה, וכן הוא אומר (איכה ז, יב) לא האמינו מלכי ארץ כו', הרי שהיתה שרתי במדינות.

ואיך נהייה הדבר הזה שבאותו זמן עצמו שהוא רבתיה כו' 'הייתה למס' כמו שמצוינו שהיו מעלים מס קודם החורבן כמה פעמים, וזה אמר היהת, פירוש אז בהיותה במעלה הנזורת היהת למס. וכל זה עדין לא היה הgalות אלא כשהתחילה ה' למאוס בה וסלק שכינתו ממנה היו קורותיה נזוכי, ועל זה 'בכו תבכה' כו'. ואחר כך אמר גلتה כו', כי מקודם הייתה בוכה על מה שאירע לה קודם הgalות, והטעם אוili ישמעו וחסן לחזור בתשובה ולא יגלו, ולא היה לה מנוח. ולזה אמר 'אין לה מנוח'.

ראשון לציוון (איכה א, א לרבינו חיים בן עטר)

שלא ברכו בתורה תחיליה

בנוטן טעם להביא בفتוחת גיליון נכבד זה המשמש במאמר להרבות תורה ודעת ואשר חידושי תורה ומסקנות ההלכה שבו מתבדרים בהיכלי התורה וישיבות, את ביאור הט"ז בסיבת חורבן בית מקדשינו.

הגמרה בגדירים (פה ע"א) מבארת על הפסוק "על מה אבדה הארץ" וכו' שדבר זה פירושו הקב"ה בעצמו "על עזם את תורה תחיליה" שלא ברכו בתורה תחיליה. וידועים דברי הר"ן בשם מגילת טטרים של רבינו יונה, ז"ל: 'ודאי היו עוסקים בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונבאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפירשו הקב"ה בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכים בתורה תחיליה, כולם שלא היהת הדרישה חשובה בעיניהם כל כך שהיה ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשם ומתחוק כך היו מוזלזין בברכתה' [ועפיין כי המשנה ברורה (מג, ב) שיבורך ברכות התורה בשמחה גדולה, להראות את חשיבות עסוק התורה].

וביאר הט"ז (או"ח מג, א) בთוו"ד:

שהתורה אינה מתקיימת אלא بما שמנית עצמו עלייה, דהיינו שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה, ממש"כ בתורת כתנים (בחוקתי, פרשה א), על "בחוקתי תלכו" על מנת שתהייו عملים בתורה, משא"כ באותם שלומדים דברי תורה מתווך עונג ואינם יגעים בה אין התורה מתקיימת אצלם... והוא שלא ברכו בתורה תחיליה, כי הברכה היא לעסוק בדברי תורה דרך דוקא.

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלינו שזכה בקובץ 'תנובות שדה' היוצא ע"י 'המכון' למצאות התלוויות בארץ' בראשות מוריינו איש על העדה הגרש"ז רוח שליט"א, לעסוק בדברי תורה ולאסוק שמעתא אליבא דהילכתא ע"י פלפול ומשא ומתן מהרבנים הגאנונים כותבי המאמרים והtagובות של שכם הקוראים ת"ח וצורבי דרבנן.

בגilioין הקודם התפרסמה יריעה מיוחדת 'בשר ללא בשר', מאמר מנומך על בשר מתרבת שהכח גלים בנושא העכשווי אשר מסעיר את עולם התורה וההלכה. תשובות רבים נתקבלו במעטפת וא"ה עוד חזון למועד לפרסם. בגilioין זה הניף בשנית את ידו מוריינו ראש המכון שליט"א לבאר ולהרחיב בתשובה מנומקת לשואלים הרבים לגבי גזירת מראית עין בבשר מתרבת והמסתעף להו, כפי אשר תחזינה עינכם מישרים.

במדור המבוקש 'תשובה בהלכה' קיבלו מענה על שאלות שנשאלות ע"י הציבור הרחב. הן לגבי מועד ביעור פירות השמייטה שיש ונובכו בכך, הן לגבי שאלות על כלאים שקשורות לאדניות בתיות, ועוד ועוד כמפורט בתוכן העניינים. כמו"כ ב'מידע הלכתי' קיבלו מידע יקר ערך על שאלות שהזמן גרמן המתעדירות וועלות יציאה לנופש בארץ ישראל ובוחן.

**ה"ר שיבנה בית המקדש
ותן חלקו בתורתך
בברכה, העורך**

רב קהילת 'meshken haTorah' אלעד
וראש המכון למצות התלויות בארץ

פרטי דינים הנצרכים בעת יציאה לנופש

לקראת הקיץ ותקופת הנופשים, אנו מגישים לציבור הקוראים מידע הלכתי הקשור בכל מיני אופנים לנופש ולשאלות שהאדם עלול להיתקל בהם:

- ❖ שימוש בכלי מטבח
- ❖ עירוב
- ❖ רכישת תוכרת חקלאים ללא השגחה
- ❖ קטיף עצמי
- ❖ כשרויות ח"ל

יש השוכרדים מקומות לינה, שכולים בתוכם, מסגרת שלמה של מטבח וכליים, ורצוי לדעת שלעתים אין שם לעلب, ובקלות אפשר להיכשל חלילה בבלתיות אסורות משימוש שלבשר וחלב או חלילה שאור טריפות ואייסורים. ולעתים יש המשווים בין הכהשה של פסח להכהשה מבליעות של אייסורים, וגם בזה אין הדברים נוכנים שכן הכשרה מבליעות אסורות חמור יותר.

שימוש בכליים במקומות נופש

חשוב עוד קודם מזמין הבית להתארגן ולקחת למקום בו עתידיים לשחות חומרי ניקוי שריגילים בהם לניקיונות כגון מסיר שומנים וכל הנוצר בעבור זה, נייר אלומניום לכיסוי משטחים ועוד. חלקים 'קרים' - כגון מקרר, מקפיא, לראות שהוא נקי, ואם לאו או לבצע נקיון או לאחסן ב קופסאות. **שייש וכיוור** - עדיף לכוסות, או להשתמש כאשר יש חוץ בינו לבן דבר מאכל חמ ניתן להכשיר לבני ספרד בעירומי מכל ראשוון (קומקום חממי מחובר למקור נחשב ככלי ראשון), ולבני אשכנז כולל אבן מלובנת].

שאר כלים המטבח [חלק מהכתוב להלן הוא לחומרה כדי לצאת ידי כל הדעות והמנגנים]:
מיירוגל - לא ניתן להכשרה, על כן בשעת צורך, יש לבצע נקיון מוחלט, ואפשר יהיה לחם לדקות בודדות, בתוך כל סגור לחלוtiny. **תנור אפייה** - נקיון מוחלט, הדלקה לשעה שעבה הגובה ביותר, ואפשר להשתמש בתנור במגשים חדשים או חד פעמיים, ועדיף לכוסותם לחלוtiny עם נייר כסף לאורך כל האפייה או הבישול. **כיריים של גז** - ניקוי מוחלט, עיטוף של החצובות,

מידע ההלכתי | פרטי דין הנצרכים בעת יציאה לנופש

הדלקת המבערים, ואפשר להשתמש. אם אין אפשרות לעוטף, יש לעורות מים רותחים על החצובה, ולהקפיד להנעה את הכלים על החצובה כשהחחתיית יבשה.

כיריים זוכליות ואיינדוקציה - ניקוי מוחלט להסרה כל שמנונית, לעיתים נותרת שמנונית היורדת בסיכון גירוד דק, ודי בכך לדעת הספרדים. לדעת בני אשכנז ידליקו על חום גבוהה, ובאותו זמן ישפכו גם מים רותחים מקומקום חשמלי, וזו הכרה גמורה דמהני גם לשיטתם, והוא הדין בכיריים קרמיות ואיינדוקציה (באופן ששמם סיר הרוחב ביותר המתאים להפעלת כיריים אלו).

פלטה חשמלית - לאחר ניקוי מוחלט, הדלקה על החום הגבוה ביותר לזמן מועט. ורצוי לבסותו בניר אלומניום על החלק העליון [שלא יגע בחוטי החשמל שלא ייגרם קצר], ובאופן כזה מותר לכל הדעות בשימוש. **מיחים מים -** להרתיח מיים חדשים [בעוד הכיסוי עליון], לשופך ושוב ניתן להשתמש. **קוּמָקָום חַשְׁמָלִי** - כנ"ל במשמעותם מים.

עירוב

יש לשים לב, שמצוין למקום המגורים הרגיל קיים עירוב, והוא מפוקח כדת, והוא מתאים למנגנון העדרות השונות.

עירוב חיצירות - יש לשים לב, שגם במקום שיש עירוב, או לחילופין שאין עירוב ולא מטמלlein מחוץ למבנה, יש לזכור שם בתוך המבנה מדירה לדירה או מחרדר במולן מאחד למישנהו, אסור לטלטל, ללא עירובי חיצירות, ואם יש אורח גוי, אי אפשר לזכות לכל הדיירים לא נטילת רשות גם מהגוי, ויש כמה דרכי לעשות זאת.

כל המউנינים ניתן לקבל במשרדי המכון את נוסח עירובי חיצירות בשפות השונות לשימוש במדינות השונות בעולם. וגם את אופן הזיכוי לכל הדיירים, נוסח הברכה ונוסח האמרה.

רכישת תוכרת חקלאית ללא השגחה

המתארחים במושבים ובקיבוצים עליהם לשים לב, לענייני מצוות הארץ:

ערלה - יש לדעת שמצוין מקום הרגלים יש צורך בבדיקה קודם הקניה, שהמקומות תחת כשרות כפי שריגלים בבית. אמן למשעה יש לידע שברוך הוא אכשר דרא ורשנות שיווק גדולות המפוזרות בכל רחבי הארץ משוקות תוכרת חקלאית בכשרות מהדרין ונitinן לרכושם את כל הנץך.

בכל אופן, זאת יש לידע ששבשת הצורך גדול, ניתן ביום לרכוש את רוב ככל תוכרת הפירות, ובוואדי ששייך לגביה הכלל של כל דרייש מרובה פריש, כיוון שהחנות שקנתה מן השוק או הסיטונאי שקנה מהחקלאי או אפילו מבית אריזה שהוא קנה מהחקלאי, כך שעבררו כמה ידים, עד שהסתחרה מגיעה לחנות ממנה אני קונה, וכךナンן ברור ששייך האי דינה של כל דרייש מרובה פריש. ואין שום מין או סוג שרובו ערלה [להוציא את אותן החושים בפפאה להרלה וכן בפסיפורה, שלידין בני ספרד נחברים כירק ואין בהם ערלה כלל]. ואף החושים למייעוט המזוי, אין כלל ברוב ככל סוג היפורות. פרטיים מדויקים ניתן לקבל במציאות המכון.

פרטי דין הנוצרים בעת יציאה לנופש | מידע הלכתי

צבר הנזכר בצד הדרכים כאשר מקורו מקטיף מגדרות מבנים, או סביבה מחנות צבא, מותר בקנין [כל זנים אלו עם קוצחים], צבר ללא קוצחים הוא מגידול מסודר, ויש לחוש לעלים הנופלים ומשתרשים ומণיבים לפני תום שנות הערלה.

תרומות ומעשרות - יש לזכור שכ הרכש פירות או יركות ללא השגחה או השגחה שאיננו מכיר או יודע את הלילוכתיה, מפריש ממנה לחומרא כדת וכדין פעם נוספת [אך לא ברכה], יש להבין את מהות הנוסח לפני קריאתו, ובעיקר את החלקים השונים של התרומות והמעשרות, התרומה שהישראל נותן לכהן שיעורה כלשהו בזה"ז, את העשירה שmaresה ישראל למעשר ראשון והוא שירך ללו [רק שבפירות הללו אנו מוספקים על חיבם לא נתונים לו], מחלוקת זה מפרישים עשירית לכהן [מה שהיה הלוי אמר להפריש לכהן ממה שקיבל] וזה הנקרא תרומת מעשר. והמעשר האחרון הוא מעשר שני שהוא שנותר לאחר הפרשות הקודמות, והוא קדוש בקדושת מעשר שני, ויש לפנותו על פרוטה.

מי שאיננו מנוי על "בית המעשר" שע"י המכון או שאר הקרןויות האחרות, מייחד מطبع של 10agi [שהיא הקטנה היוצאת היום], והיא מכילה שיעור פרוטה [9agi נכוון לחיים] ועליה מחלוקת בין הקדושה שיש בפירות. יש לקרוא את הנוסח המלא, ואין להסתפק בנוסח המקוצר.

*

קטיף עצמי

קיים היום חוויה למטיילים, שהם משלמים דמי כניסה לגנים או מטעים, והתשולם כולל אפשרות לקיטוף ולאכול כאות נפשם. אולם רקtopic כדי לחתה - אוסרים עליהם אלא אם הם משלמים. למעשה, מותרים האוכלים לאכול גם בעלי תרומות ומעשרות, כיון שלא נעשתה קביעות למעשרות [שלא ראה פניו הבית], ואין מכך הקובע שהרי התשלום היה על הכנסתה וככל בתוכו גם קטיף ואכילה במקום, ולא הרשה לחתה הפירות לעצמו, וכך הוא פטור לחלוותן מתרומות ומעשרות כל שקטוף ואוכל, כמוון שת אשר הוא מוציא עמו ומשלם חייב הוא להפריש תרומות ומעשרות בברכה כדין.

יש לשים לב, שם בסופה של יום קנה פירות מקומות שונים, כגון קנה מרמת הגולן וגם קנה מישובים אחרים בגליל, אף שהוא מאותו מין וסוג, אין להפריש מזו על זה כי זה שתי דרגות חיוב שונות.

בנוסח אנשים אוכלים בטבע, ובמקומות פתוחים יש להזהר הרבה ממופפים, או מקומות שאיןם טריילים.

♦

כשרויות חו"ל

על ציבור המהדרין המשתמשים בכשרויות מהדרין בלבד בארץ ישראל, לדעת כי יש כשרויות בחו"ל, שאף שהם שייכים לבית הדין המקומי, ושם הוא כך בבית דין וכו', אולם נהלי הכספיות שלהם שונים בתכליות, עד שמשמעותם הקשר גם לחלב עכו"ם, פט פלטר, בישול נקרי על פי היתרים שונים ועוד.

בנוסח לבני ספרד קשה מאד לאכול ברוב המקומות וברוב המוחלט של הכספיות בעולם, בגלל בעית בישול ישראל לדעת מרן הבית יוסף, וכן בשיר חלק לדעת מרן הבית יוסף, ובתקופת החורף,

מידע ההלכתי | פרטי דין הנצרכים בעת יציאה לנופש

בעית 'חדש' קשה מאד אצל הרבה מאיד וудי כשרות, כולל מהדרין רבים בחו"ל שמשתמשים בקמץ "חדש" של נכרי בחו"ל וזה נגד דברי מרן השו"ע להדריא.

כמו"כ יש ללמידה את הסימונים הנוהגים בחו"ל, ולהבדיל מהקיים בארץ ישראל שכאשר יש רכיבים כגון "א. חלב נכרי" זה מצוין על המוצר, בקשריות בחו"ל אין זה כך אלא להיפך רק אם זה חלב ישראל זה מצוין, אחרת זה חלב נכרי, וכך כאשר מופיעה תוספת האות D ליד חותם הקשריות, זה אומר שהוא שזה חלבני, והוא חלב נכרי או אבקת חלב נכרי, ועוד דוגמאות רבות הידועות לאנשי המקום, ולא ידועות לאורחים שאינם מבררים.

בנוסף, יש לזכור כי במדינות מסוימות קיים גם רכישה בחניות לפי רשיימה [ליסט], כאשר צריך לדעת, כי רשיימה זו מכילה גם מוצרים עם קולות שאין כולם רגילים בהם, אולי גם אם הם למחרין, יש לדעת ולהבחן בדיק בסוג המוצר ואם יש אגבלה לביו, וכך פסחה רגילה או קוסקוס אינסטנט רגיל, שהוא قادر לכל ימות השנה ללא חשש [להוציא איסור חדש בגין ר"ח חשוון עד פסח בחלק גדול מדינות העולם], וזה מופיע בראשיות, אולי יש להגביל זאת מיד לפסחה רגילה ולא צבעוני, שם יש תוספים ולפעמים מקרים לא قادر לחלוון כגון צבע השחור שמקורו מדג הדיונון הטרפ, ועוד דוגמאות שכ אלו, וכן הגם שאפשר לכתילה להשתמש במוצרים שהם מהדרין לפי הליסט, יש לידע את הגבלות.

ולכן כדאי מאד לשבת עם יהודים בני תורה מקומיים שתיתנו הדריכה מה המנהג המהorder בכל מקום, וכן לנוהג.

ויהי רצון שיתהפכו עליינו הימים האלו לטובה ולברכה, ונזכה להיות כולנו בסעודת הלויין
במועד הקרב ובא תשעה במנחם אב הבעל"ט.

ביקרא ואורייתא שניאור ז. רוחה

רביינו

רבי שרייה דבליצקי

זיע"א

גנוזות וכת"י

כתב יד

שוו"ת בעג'יני תרומות ומעשרות

אודות הפרשה הכללית של תרו"מ מהتابואה בארא"ק שברכוש המדינה
שאין עליהם שום בעלות פרטית, אם להחשוך לחסרון בעליים שלא יכולו
לעשות שליחים להפריש מהם תרו"מ

בס"ד יום ז"ך סיון תשד"מ

למע"כ ידה"נ הרב הגאון הנעלמה מזכה הרבים וכו' מוה"ר ר' שליט"א
שלוי וברכה וכטו"ס.

כת"ר שליט"א כמה וכמה פעמים פנה אליו בבקשתו שהעללה בكونטרסי
הchosובים לפפק אודות הפרשה הכללית של תרו"מ מהتابואה, הנעשה בארא"ק מחתמת חשש של
חוسر בעליים ומילא אין מי שיוכל לעשות שליחים.

הענין והnidzon הזה הוא עמוק ואין להגיע לתוכיתו בלימוד ועיון מקופיא. ומשום זה אי אפשר לנו
להרים בית הכנסת זה עד שיבנה בית הכנסת אחר, ועצה אחרת ברורה להציג המונע עם מטבל עדין
איןני רואה, דהרי כת"ר ג"כ בודאי יודע עד כמה המונע עם רוחקים מענין המעשר בעזה ווסמכים
בסמייכה כל דהוא על זה ועל זה ואי אפשר כלל עפ"י רוב להשפי שיעשרו בביתם כל דבר ודבר
דין. על כן אסור לעת עתה להרים תקנה זאת.

אבל כל מי שהוא בגדר לומד תורה וכ"ש ת"ח בודאי שעליו חובה רמי לא להנהיג בביתו ואת עצמו
לעשר כל דבר ודבר בעצמו בביתו, עיי' לא יבוא למכשול לעולם.

ומה שכתבת דאי להגיע לתוכיתו בלימוד ועיון מקופיא, פשוט דהכוונה היא עלי ולא על כת"ר
שליט"א שעמל רבות בזה בעמלה של תורה והעללה להלכה כפי מה שהעללה. ויהי האלקיו עמו
שהלכה כמותו בכל מקום.

בברכת התורה והמצווה
יד"ע שרייה דבליצקי

בדין ספק טבל בחו"ל נפירות שבאו מאר"י, נסוח הפרשה תרומות ומעשרות

בס"ד יום ג' שלח תשמ"ו

א. כת"י נכתב ע"י רביינו זיע"א. ראה מה שפרטנו בглавון 167 בגנוזות של רביינו.

לכבוד ידידי היקר יר"א מרבים הרב ר' יעקב דרדק שליט"א.
שלוי וברכה וכטוטס.

בתשובה על מכתבו החשוב מלפני כמה חדשים.

א. בענין טור"ם, כל סוג פירות וירקות שיש להחשוש שהם מארץ ישראל, בין מז' מינימ ובין שאנים מז' מינימ, וכן כל תערובת שיש להחשוש שיש בהם מיבול הארץ כגון כל מיני מציצים וכדומה, חייבים בתרומות ומעשרות גם בחוץ לארץ ובל' ברכה.

ב. תערובת המציצים הנ"ל אפשר בהחלט לעשר וחושבים כאילו הכל חייב במעשר.

ג. אי אפשר לתת לכל אחד נסוח של מעשר והקצתה פרוטות וכו' כי רובם אין להם מושג זהה בפרט בחו"ל. משום זה אני מציע כך: אצל כת"ר יהיה מונח בכתב נסוח מפורט שהנני מצרע בזה, וככובדו ידפיס לזכוכיו הרב הרכז פתקאות שבהם יהיה כתוב "אהורה לעשר כל מיני שיש בהם חשש שהם מתוצרת הארץ".

ליקחים חתיכה שהיא מעט יותר מאשר מהכל או מעט משקה שהוא יותר מעט מאשר מהכל, (והיינו מוקלו תפוחים לפחות 12 גראם). שמים בצד או המשקה בכוסית קטנה, ואומר: "כל ההפרשיות וחילול מעשר שני וחילול בטע רבעי יחולו כמו שכותב בנוסח שברשות הרב דרדק, כדת".

אם ככובדו בעצמו, לעצמו אומר יאמיר בנוסח שברשותי כדת. אפשר לומר זה גם באנגלית.

את החלק שהפרישו עוטפים בניר או שקיית נילון וישים באשפה ואת המעת משקה שופכים בכior. בשבת ויום טוב אסור לעשר (עד כאן להדפס בפסקאות).

אצל כת"ר יהיו מונחים גם צנ' צורו מטבעות זה על גב זה וידבק עלייהם פתקאות מספרים 1,2,3 וכו'. ויאמר פעמי לתרמיד: "אני מתנה שככל המשער שני והנטע רבעי שיתחלל על מטבעות אלו יתחלל כפי הסדר, מקודם מטבע 1 אח"כ מטבע 2 עד שייתמלאו כל המטבעות כפי סידורן המספרים. ואני נותן לכל מי שריצה רשות לחילל על מטבעות אלו".

המטבעות האלה יהיו המטבעות הכ"י גודלות ממתכת היוצאות באלה"ב ואפשר לחילל על כל מטבעCSI שועלה גראム אחד כסף, 40 פעם.

על המטבעות האלה ישיה להם הנוסח המקוצר וככובדו ישים מטבעות (מספרות כת"ל CSI) כפי שיעיר שאנשים יחולו (והיינו בשבוע אחד בערך 1000 איש כל אחד בערך פעמיים בשבוע = 2000 פעם).

כל ערב שבת ככובדו יאמר כך, יקח בידו לרצע מטבע (לא מהפן המטבעות הנ"ל) ויאמר: כל המשער שני שיש בכל המטבעות שיחדרתי לחילול מעשר שני ונטע רבעי חז' מפרוטה אחת של מעשר שני הכ"י חמורה שככל מטבע ומטבע הרי הוא מחולל הוא וחומשו על פרוטה ורביע שבסMEDIA.

כל הנטע רבעי הכ"י חמורה שככל מטבע ומטבע הרי הוא מחולל הוא וחומשו על פרוטה ורביע שניה שבMEDIA.

כל המשער שני שיש בכל מטבע שבדי מחולל הוא וחומשו על פרוטה ורביע במטבע שיחדרתי לחילול מעשר שני ונטע רבעי. כל הנטע רבעי שיש בכל מטבע שבדי מחולל הוא וחומשו על פרוטה ורביע במטבע שיחדרתי לחילול מע"ש ונטע רבעי. והמטבע שבדו יצא לחולין. וכן יעשה כל ערב שבת.

על ידי פעולה זאת, חיליל כל המע"ש ונטע רבעי שככל המטבעות על שתי פרוטות במטבע שבדו, ומיד בחזרה, מחולל שתי פרוטות אלו על שתי פרוטות במטבע שיחדר לחילולים הנ"ל.

נושא הפרשת תרומות ומעשרות שהיה מונח אצל כבודו:

אני רוצה שהכל יתפרש על צד היותר טוב כפי תורה"ק. מה שיש כאן יותר מאשר ממאה הצד צפונו הרי הוא תרומה גדולה כל מין על מינו, אחד מאותה הנשאר ועוד תשעה חלקיים כמו כן הצד צפונו של השיריים כל מין על מינו הרי הוא מעשר ראשון. אותו אחד מאותה שעשתיו מעשר ראשון עשו תרומה מעשר כל מין על מינו. מעשר שני בדורמו כל מין על מינו, ומחולל הוא וחומו על פרוטה ורביעי במתבב שיחיד הרב דודך לחילול מעשר שני. אם יש במעשר השני כמה דרגות חיוב הריל כל דרגת חיוב תהיה מחוללת היא וחומו בהנפרד על פרוטה ורביעי במתבב שיחיד הרב דודך לחילול מעשר שני. אם אינם שווה פרוטה הרי הוא מחולל הוא וחומו בשוויו.

אם צדיק מעשר עני הרי מעשר עני בדורמו כל מין על מינו. אם המצריכים הם נתע רביעי הרי הם מחוללים הם וחומם על פרוטה ורביעי במתבב שיחיד הרב דודך לחילול מעשר שני נתע רביעי. אם אין בהם שווה פרוטה הרי הם מחוללים הם וחומם בשוויים.

היות וקרבה שנת השבעה השמיטה הרי יש להודיעו שככל סוג הפירוט כולל כל פרי הדר מותר להשתמש עד פסח תשמ"ז ולהפריש תרומות ומעשרות כנ"ל ואין בהם שם קדושת שביעית.

כל סוג ירקות אין להשתמש בארץ ישראל מאחריו ראש השנה תשמ"ז. זה שאין להשתמש מתאריכים הנ"ל יש לפرسم רק בין יראים המודקרים ולא בין המון עם אוכל כשר, מהם יש בו להעלים עין מהמת כמה וכמה טעםיהם).

יד"ע דור"ש וטובתו כל הימים
ש. דבליצקי

בדברי הרدب"ז שמעלה הפדיון ואוכלו בירושלים

מ"ש הרدب"ז בהלכה ב' מدت חסידות הוא שיפדה בשוויו כדרך שפודין אותו בזמן הבית ומעלה הפדיון ואוכלו בירושלים. כבר הקשו האחרונים עליו דאייך אפשר בויה' להעלות הפדיון ולאכלו בירושלים. ונראה לי להגיה בדברי הרدب"ז במקום מעלה הפדיון, שמעלה הפדיון ור"ל דבזמן הבית היה מעלה הפדיון ואתוי שפיר הכל.

פדיון מעשר שני בשכונות הסמכות לירושלים העתיקה כשיש ספק אם הן בכלל ירושלים

ג' משפטים תשנ"א

שלוי וברכה,

אין אנחנו יודע לבדוק מקום ירושלים המקודשת עד היכן ומכיון שאין כל הגודנים אלא בדורבן לכך לענין פדיית מע"ש בזה"ז דרבנן ספקו להקל במקום המשופך. אלא שלענין זה כיוון דהוי דבר שיש לו מתרין דפורדים בפרוטה בזה"ז ואף אם היו פורדים בשוויין מ"מ הוצאת הנסיעה למקום שהוא ודאי לא ירושלים הן אפסיות וכך יש להחמיר עד מקום שיצא הספק מלבו.

ולענין קריעה דהוי דרבנן, ספק דרבנן לקולא שלא לקרווע על מקום הספק ובאמת hei ספק ספיקא דיל"א דשלטן יהודי מוועיל לפטור מקריעה על ירושלים. ערי יהודה חוות אשר הן בספק מקומן הרי דשלטן יהודי מוועיל לכ"ע לפטור. [א"ה, ע"ע בזכורן בצלאל דף קמ"ג ואילך].

יד"ע ש. דבליצקי

יב

הראשון לציון
ורביה של ירושלים עיה"ק

תשמש בדיון מעיל בבית הכנסת והמסתערך לכותל המערבי

בעהית"ש, אור ליום חמישי ח'י בשבט ה'תשפ"ג

לכבוד

הרב יצחק הנאו שליט"א
מנהל מנהלת מבני הרת עיריית ירושלים
החיים השלום והברכה,

מכתבו אליו מיום ח'י אב ה'תשפ"ב הגיעו אליו רק ביום האחרון, ונעלם מעיני עד עתה ממש. ומתו קריית מכתבו החשוב, מאז התרשתי מהמחשבה העמוקה ורוחבת האופקים שהשיקע בסוגיות בת הכנסת בעה"ק ירושלים טובב"א, ובה הניח יסודות נאמנים, שעלייהם ניתן לבנות תוכנית כוללת לפיתרון מצוקת בת כנסת בשכונות העיר לכל מרחבה, וכן הניח יסודות חישוב תוכניות פרטניות להקמת בתים נכסת, בכל אטר ואטר. והוא עבדה חשובה שדורשת חכמה ומיומנות מעמיקה, ובודאי שתועלמה של עבודה זו לא תסולא בפז.

ועל זאת אומר, ישר כוחו וחילו, וישא ברכה מאת ה'.

א. ומיל סוף הפנה אליו כמה שאלות העולות, מכורח המציאות שכמעט ואין אפשרות לפתור בעית מצוקת בת הכנסת, בדרך נאותה מפניה חוסר קרקע וכו', ונאלצים למצאה פתרונות שוננות מתחן החלץ והדוחק הגדול, ומדי פעם מייעדים מקום לתפילה מתחת לבתי מגורים, או מתחת לגני ילדים, או שאר מבני צבור, שבכל אלו יש שאלות הלכתיות חשובות, וככבודו מבקשנו לברר ההלכה בשאלות אלו, וגם לבנות אמות מידה הלכתיות שהיוו ציוני דרך להთווות נתיבים ודרכי גישה, לבא לפיתרון נכון בעקבות העומדות כנגד הבאיס למצאה פתרונות למתפללים בדרך סלהה, בלי מכשול ותקלה. ולדעת מה לקרב ומה להרחיק.

ומפני חשיבות העניין והចורך הדגול שעלול ומתחייב כמעט בכל יום, בעיר רבתי עם עיר חדשה ותפארתו, העיר שחוברה לה ייחדיו, וענין ה' א-ל-הינו בה תמיד לבנותה ולהרחבת גבולותיה, וברוך ה' אשר לא הסיר חסדו ולא מנע טבו מעליינו, והעיר נבנית ומתרחבת يوم ליום ללא הפסקה, בגשמיות של בניית העיר, ופורחת רוחנית בבסיס יסודותיה על ארני תורה אל-הים, הסוכך עליה באברת חסדו, ופורס סוכת שלומו מעל לדראשה. ותירבי ותגדלי ביופיך והדרך, זיוו אורך. והנה בברכת בניין ירושלים הנוסח הוא, בא"י בונה ירושלים. לא בונה ולא יבנה, אלא בונה שהוא הווה ממש. ואכן בניין ירושלים נمشך בחסד וברחמים, עוד אבן וنبנית ביופיך והדרך. ובהתרחבות

הגדולה נוצר דוחק ולחץ. והציבור משתדל בכל כוחו, דרך כלל ופרט. וגם ראשי העירייה ומנהלת מבני דת והעומד בראשה, לא נחים ולא שוקטים ומתאמצים בכל עוז למצא פתרונות.

והנה בשו"ע או"ח (סימן קנ"א סי' ב) כתוב: **יש ליזהר מהשתמש בעלייה שעיל גבי בית הכנסת, תשמש קבוע של גגאי, כגון לשכב שם. ושאר תשמיישים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם. ומור"ם ז"ל כתב בהגהה: וכל זה דוקא בבית הכנסת קבוע שנבנה מתחלה לך, אבל בית שיחדו לאחר שנבנה בבית הכנסת, מותר לשכב עליו, (פסק מהרי"א מהרי"וויל' עכ"ל).**

והמשנ"ב (ס"ק ט"ל) כתוב דמשמע דלשכבר בדרך מקרה (על ביכ"ג) מותר, בדרך מקרה לא חשיב גגאי. ומ"ש מרן ז"ל בדברו תשמיישין יש להסתפק אם מותר להשתמש שם. כתוב המשנ"ב (ס"ק ט) דלפי תשובת פאר הדור שהובא בשע"ת, יש להקל בשאר תשמיישים חוץ מעל גבי היכל, שיש להזהר שלא להשתמש שם. ועיין בביאורים ומוספיטים על המשנ"ב שבוואצאות דרכו, שכתו שביבאוור הדברים הנ"ל עיין במנחת שלמה אוירבך, ושבט הלוי.

עו"כ בביבאים שם (הערה 63), שהוא שכח שיש להקל עפ"י פאר הדור, דהינו אפיקו תשמש קבוע של גגאי כגון לשכב שם, שכן מפורש לפאר הדור, כל שאיןו על גבי היכל. וכותב בשו"ת שבט הלוי ח"י (סימן לה"ה או"א) שהכריע להקל לגמרי כהרבמ"ס שם, אך כתב שהמנהga להחמיר שלא להשתמש תשמש קבוע בכל השטח שע"ג ביהכ"ג. וכփשות לשון השו"ע ושאר פוסקים.

ובמה שכח הרמ"א ז"ל, אבל בית שיחדו לאחר שנבנה לבייהכ"ג מותר לשכב עליו, כתוב במשנה ברורה שם (ס"ק מ"א), שמ"מ אסור להשתמש שם תשמש מגונה מאד כתינוף וכיוצא"ב. וע"כ אין לעשות ביהכ"ג אם יש בדירה שלמעלה ממנו דבר מגונה כזה.

עו"כ שם (הערה 66), שהט"ז סק"ד כתוב הטעם, שהדבר המאומס יפסיק את התפללה מלעולות לשמים. עו"כ בשם הגראי"ש אלישיב ז"ל (בקובץ תשובות ח"ג סי' כ"א) שבמקום שייחדו את הקומה התחתונה לביהכ"ג. רק אחר שבנו הקומות שעלייו, יש להקל שלא לשנות. שהרי הרמ"א התיר באופן זה, ובשעה"צ כתב שנางו להקל בדין זה, דלא כהט"ז. ועיין להלן שכחתי דבריהם מתוך תשובותיהם. וגם אם יניח ארון ספרים מתחת לבית כסא באופן שלא יתפללו שם, כתוב בשבט הלוי ח"ט (סימן ל"א) שצ"ע אם להקל, דسو"ס יש טינוף מעל ביהכ"ג, והקל שם אם בית הכסא הוא רק מעל הקיר של ביהכ"ג. וכ"ג אם רק הקיר של בית כסא מעל ביהכ"ג.

עו"כ שבמקום שאין אפשרות יש להקל, באופן שיושפו תקרה ויהיה ריווח מהתקורה שהיא רצפת בית הכסא.

ואם בית כסא בקומה שלישית שלמעל ביהכ"ג כתב שם ח"א (סימן כ"ז) שיתכן שגם הט"ז יתיר בזה, ואולם (בח"י סי' ליה אות ג)כתב שלדעת הט"ז אין הבדל בין הקומות, והגראי"ש אלישיב מחמיר בזה גם כשייש הפסיק קומה, ושכ"ב באבני נזר.

עו"כ בשבט הלוי ח"ט (סי' ל"ב), שאם בקומה התחתונה אין ס"ת יש להקל עפ"י פאר הדור הנז'. ובפרט אם המקום מיועד רק ללימוד ולא לתפילה. (ועיין עוד בדרכו הערה 57).

ב. והנה מרן הראש"ל גאון ישראל ביביע אומר ח"ז (חאה"ז סימן כ"ו) נשאל על אנשי שכונה שקבעו דירה בבניין רב קומות ועשאווה ביהכ"ג, ובקומות העליונות גרים דיירים ושאלו אם מותר להם להמשיך לגור שם.

המודרך פ"ק דשבת (י"א ע"א סי' רכ"ח), והגמר שם (ס"י תנ"א) בשם רבינו מאיר שכחוב, איבני יודע אישור גמור להשתמש בעלייה שעיל גבי בית הכנסת, שאפילו גגין ועליות של העוזרה לא נתקדשו. מיהו יש להזהר מה השתמש שם תשמש של גגאי כגון לשכב שם.

מאמרם הלכתיים | תשמש בזיהן מעלה בית הכנסת

עו"כ שם שאביו הר"ב קיבל מרבותיו בשם ר"ת, הדינו דוקא ביוםיהם שהה עיקר תשmission על הגג, שהוא שוכבים שם, אבל גגין שלו שלא משתמשין על גגון, יש ללמדו שאסור לשכב בגג של בית הכנסת בקביעות דתשמש של גנאי הוא. ועוד דשמא ביכ"נ דמי לעליות היכל שנטקדשו. והעיר ביבי"א מהירושלמי פ"ג דמגילה ר' יוחנן מיקל לנשיה דשחthin בגדייהון על אוירא דבר מדרשא. ומה זה מוכח שוגם על גג ביכ"נ יש קדושה, שעכ"פ אין להשתמש שם תשמש של גנאי. וכ"כ בשורי קרבן שם שומוך מהירושלמי כהמודכי. וע"ש ביבי"א שהאריך עוד ברין רוק בבייחכ"נ ובמה שכתו בזה, וכן על געלים אם זה כמו הר הבית או לא. ובדברי הפוסקים בזה.

ובסוף אותן ב' כתוב דעת"ג דקדושת בייחכ"נ קילא מקודשת הר הבית בכמה פרטיים. מ"מ מה שנאנדר בבייחכ"נ עצמה, ראוי להזכיר בו גם בעליה שע"ג בייחכ"נ, כיין קדושת היכל, שהקדושה בוקעת וועלה. ובפרט בדבר של גנאי וראי שראי להמנע, וכך גם מラン הש"ע (ס"ק נ"א ס"ב) פסק מהרדי הנו" בשם מהר"מ, זוז"ל: יש ליזהר מה השתמש בעליה שע"ג בייחכ"נ תשמש קבע של גנאי, כגון, לשכב שם, ובשאר תשmissים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם. וע"ש בדברי הפוסקים בזה.

ובריש (אות ג') הביא תשובה מהר"יו בליקוטיו (אות נ"ב) שמחליך הדאיסור לשכב על גג בבייחכ"נ שנבנה מתחילה לביכ"נ, אבל בית שוהה בניוי ויחדוו לביכ"נ אחר שנבנה, מותר לשכב על גג וכמו שפסק הרמ"א בהגהה (טוס"ק נ"א). וע"כ בנו"ד שבנו דירות ואח"כ יחודו דירה למיטה בבייחכ"נ שרוי, וכק"ו שקדמו וגרו למעלה. ואח"כ באו המתפללים בגבולם פשיטה דשרוי, ואין אדם אסור דבר שאינו שלו. ובגמ' ע"ז (מד:) שאל פרוקלוס את רבנן גמליאל למה אתה רוחץ במרחץ של אפרודוטי, אמר לו אני לא באתי בגבולה, היא בא בגבול.

ושוב הביא כנה"ג (ס"ק נ"א) שכתב ע"ד הרמ"א, ושומר נפש ירחך מזה. שכל מי שראיתו שעשה בית מדרש בبيתו ומשתמש בעליה שעל גגו, לא הצליחו, מהם שירדו מנכסיהם ומהם מתו, ומהם שלא זכו להבנות. וכ"כ המג"א על דברי הרמ"א. ובשות' מתנתיח הייאל (ס"ק נ"ד) הסביר דמהר"יו והרמ"א לא התירו אלא בדיעבד. אבל לבנות לכתהה ע"ג ביכ"נ אע"פ שלא נבנה לשם בכ"נ אסור דسو"ס אין ביכ"נ גובה ע"ז, ואמרו (בשבט י"א) כל עיר שגגותה גבוהה מבית הכנסת סופה ליחרב.

ובאמת שהב"י כתב בשם מהר"י ז' חביב שבתיכ"נ בתוגרמה שימושים בבית חדש או שנה ומתפללים שם, מיקרי עראי ואין בהן קדושה, וכ"ש שאין איסור בכך שוגות העיר יהיו גבוהים מבית הכנסת, שהרמב"ם (פ"א מהלכות תפלה ה"ב), כתב כשבונים בית הכנסת אין בונים אותה אלא בגובהה של עיר. משמע כשבונים אותה לכתהה בקבוע בית הכנסת, ובתוגרמה בזמננו לא מתרירים (השלטונות) לבנות בית הכנסת ומטמינים עצמן בבתים תחתיים, ווקולנו לא ישמע מפני הסכנה, ואין להמות על הבונים בית דירה למעלה, ובכלל שינהגו בניקות בבית של מעלה מבית הכנסת. ע"כ מתשו' מהר"י בן חביב ז"ל.

וכتب ביבי"א שכל שלא נבנה לשם ביכ"נ אין בו איסור שגגותה גבוההים וכו'. וכదמוכח מהרמב"ם הנ"ל, וכ"ש בזמנינו שעושים כן רק מפני דוחק הדור. ובמאירי (שבת י"א) כתב הרין שאין להגביה גאות בитו מגג בית הכנסת, וככתוב שבירניות ומגדלים העשויים לשימרת העיר, אין בהם מנעה, וכן נמי כחסינת הגבהתו איינו דרך שורה אלא להרבות בדירות וועלות, עכ"ל. והובא במחוזיק ברוכה (סימן ק"ב סק"ב) ע"ש. עוז"כ ביבי"א שם לדוחות דברי מהר"ח פלאגי ובנו מהר"יפ ז"ל, שכתו שאין לסוך על המאירי. ע"ש.

ג. עו"כ (באות ד') שם, שבעפוא הדור להרמב"ם (סימן ע"ז) נשאל בעליה שע"ג ביכ"נ, ובזה צד א' מכובן על ההיכל של ס"ת אם מותר לדור בבית זה. והשיב שיוכל לדור בבית זה. והמקום שעל ההיכל לא ישן עליו, ולא ניתן שם כל מלאכתו. אבל בשאר הבית יעשה כרצונו. נמצא דהרמב"ם פסק דלא

כמה"ם ומן הש"ע. ובברכ"י (ס"י קנ"א סק"ו) העיר מתשובה זו בקרה. ובשו"ת חיים שאל (ס"י נ"ז) כתוב שאפשר שאליו היה מהר"ם רואה את תשובה הרמב"ם היה חוזר בו, ופשוט שאלו מן ראה תשובה הרמב"ם היה פוסק כמוותו. ושכ"ב במשכנות הרועים (מע' ביהכ"ג אות כ"ז).

שוב הקשה בחים שאל מהמשנה (magila כ"ה). שאין שוטחין פירות על גג בית הכנסת, ותרץ דשם שוטחין פירות על הגג בגלי, משא"כ בנין בית שהכל מוסתר תוך הבית לא מיקרי ביוזן.

שוב הביא מה שכטב הכהנה"ג שכל מי שהשתמש בבית שעל גבי בית המדרש, לא הצליח וכו', וכע"ז כתב הט"ז שבילדותו היה גור בקראקה בבית מדרשו שהיה על ביהכ"ג, ונענש בmittah ילדי, ותלה בזה. וככתב בחים שאל שנענשו כי השתמשו ע"ג ההיכל שהוא אסור כמ"ש הרמב"ם שם, עכ"ד. וביב"א הביא דברי הט"ז שם שכטב דברים של ע"ז או טינוף בודאי אסור לבניין שע"ג ביהכ"ג. וע"ש במא שכתב בשם דברי מלכיאל על זה. וע"ש באורך בדברי קמאי ובתראי כדי ה' הטובה עליו. ע"ש.

ובאות ה' בשם, כתב שם עיקרי הד"ט חיו"ד (סימן כ"ו אות ל') שהביא תשובה הרמב"ם הנ"ל להלכה. ושכן עשו בדורות שלפנינו בבית גביר וכו', וכך שלא יבואו להשתמש במקום המכון על ההיכל, קבועו שם תיבה גדולה שתملא כל המקום שכגד הארון, ובאשר העלוות שלמעלה מחדר זה, לא עשו שם היכר, ולא הקפידו אפילו לשכב במקום המכון נגד הארון. וע"ש עוד בדברי הפוסקים, ושכ"ב גם בשבט הלווי (ס"י כ"ז), וע"ש מה שהעיר בדברי שו"ת קריית חנה דור, ושנעלם ממנו מה שכתב החיד"א בשו"ת חיים שאל (ס"י ב"ז). וע"ש עוד.

ובסוף התשובה כתב מן הראש"ל ביב"י שם: וכן בגין יש לנו כמה ספקות להקל. סוף דבר הכל נשמע שיש להתייר לדoor בקומה שעל לביהכ"ג ולשכב ולישן שם, בכל השטח שעל היכל, ובבלבד שלא להשתמש בשטח אשר מעל להיכל הס"ת, יכולם להניח שם ארון בגדים וכדומה. ובוקומות העליונות מותר להשתמש ללא כל הגבלה גם בשטח שעל היכל. עכ"ל.

והעליה מדברות קדרשו דמן הראש"ל ביב"ז אמר הו, שמס' ע"ד מן החיד"א ע"ה בשו"ת חיים שאל, שהעיקר כפסקו של הרמב"ם ז"ל בפאר הדור הנ"ל, שהתייר לדoor בבית שעל גבי בית הכנסת, וגם לשכב שם בקביעות, ורק מעל גבי היכל לא ישכב שם ולא ניח שם כליל מלאכתו. ודלא כדעת מן ז"ל בשו"ע שפסק מהרדי, ועוד שכטב מן החיד"א ז"ל בחים שאל שם, שאם היה רואה מן ז"ל את תשובה הרמב"ם ז"ל היה פוסק כדבוריו, ולא כדברי המרדכי, ושכן כתוב גם בספר משכנות הרועים להגאון רבי עוזיאל אלהי ע"ה שהיה חי בזמן מן החיד"א ע"ה.

ד. ובהתוichi בזון התעוררתי לברר איך נעשה ביוםינו שכתי העיר גבויים בכמה וכמה יdot מוגבהה בית הכנסת, ואין פוצה פה, ובמסכת שבת (י"א ע"א) אמרו כל עיר שגותיה גבויים מבית הכנסת סופו ליחרב. ולא על שעת הדחק אני שואל, ובודאי שלא על שעת הסכנה כגן במקומות שהמלכות גורה שלא לבנות בתו הכנסת, והיו מסתתרים מתחתיות ובמחילות עפר, וכונך לעיל בתשובה של הגאון מהר"י ז' חביב ז"ל שהובא בבית יוסף שם, על בתו הכנסת שהקימו בתוגרמה. וככתב דבודאי דבמצב העניים שם, אין איסור שגותה העיר גבויות מבית הכנסת, שהרמב"ם (פ"א מהלוכת פלה ה"ב) כתוב: כשהבונים בית הכנסת אין בונים אותה אלא בגובהה של עיר. ודקדק מלשון זה שכתוב, כשהבונים ביכ"ב, דזה רק לכתילה כשבונים בית הכנסת של קבע. אבל בתוגרמה שלא מתיירים לבנות בית הכנסת ומטענים עצמוני בחתמים תחתים אין לMahon בזון כלל, וככ"ל.

אך תמהתי על בתו הכנסת מפוארים רחבי ידים שבני ובונים במדינות שמתיירים להם לבנות ולרומים ולהגביה באין מפרייע, וק"ו בא"י, שאין מי שימחה בהם, אך לא ראיינו בזונה"ז מי שמקפיד שלא יהיו בתו העיר גבויים מבית הכנסת. והדבר נעשה כייתר גמור. ואולם ייל דבזומני שבנייה בניינים

מאמרם הלכתיים | תשמש בזיהן מעלה בית הכנסת

ענקיים של עשרה ועשרים קומות, וגם של ארבעים ומעלה, וגורי שחקים של שמנים ומה קומות וגם יותר מזה, וכמו בארה"ב במנהטן שבניו יורק רבתי, שרוב הבניינים שם מוצבים ארצה וואש בענני שמייא, ובימינו אלו בכל הערים הגדלות יש מקומות הדומים למנהטן בזעיר אנפין, וגם בא"י כן, ולדוגמא איזור הבורסה ברמת גן, ועוד. ואין אפשרות מעתית לבנות בית הכנסת בגובה עצום כזה, ואם יבנו בית הכנסת מעלה בניין דירות גבוהה מאד, או מעלה בניין משרדים גבוהה מאד, הרי לא יוכל לעלות לתפלת שבתתאות ומועדים טובים, ויצטרכו להשתמש במעלית שבתתאורה, אחר שרבים אוסרים את זה לביראים, וגם שאין זה מכבוד בבית-הכנסת.

ואולם לפה מה שדקדרו בלשון הרמב"ם דין זה שיש לבנות בית הכנסת בגובהה של עיר, הוא לכתהילה דока, וברור שהמצב היום יש לו דין דבדיעבד, וכמעט בלתי אפשרי.

עוד חשבתי לומר דגובה הגג של בית הכנסת שאמרו להגביהם מעלה גגות העיר, זה שיק בימיהם שלא היו בונים לגובה גדול, וכלל היוטר היו מגיעים למרתפים אחדים, אבל היום אמן בונים בתים גבוהים מאד, אך זה גובה של בתים על בתים כדי להרבות דירות במקומות שאין בהם שטחים רחבים, או שהתוושבים רוצים לגור או לעובד בתוך איזור של מסחר וכיוצא ב', מהה שם מעוניינים בו, וכדי שהקלים גדולים יהיו מרכזים באיזור אחד, בונים מאות דירות שעומדים זה על גבי זה עד לגבהים עצומים. ואם כן גם בית הכנסת שהוא בית אחד, מיוחד אל הרנה ואל התפללה, הגובה שלו צריך להמדד מרצפותו ועד רום גגו, ובזה יש למדוד הגובה המקביל בתים מגוריים מרצפת הבית ועד התקרה, וכן במשרדי הממשל, ולתת בגובה בית הכנסת תוספת גובה שהיה בשאר הבתים והמשרדים. אך מה שבונים בתים דירות ומשרדים זה על גבי זה, עד לגבהים עצומים זה לא מחשיב את הביכ'ן מקומות נמוך מבתי העיר, דהமדה צריכה להיות, מרצפת בית הכנסת ועד התקרה וכשמודדים כן, נמצא שאגובה בית הכנסת גבוהה מהגובה הרגיל של רוב בתים המגורים והמשרדים.

וזכר לדבר הוא בדיי חנוכה, דקי"ל שם הניחה למעלת מעשרים אמה לא יצא י"ח המצווה, ובימינו שמדריקים כל איש בביתה, ואלה שగרים בקומות העליונות שלהם למעלת מעשרים אמה, כיצד יכולים להدلיק נרות חנוכה בדירותיהם לשם למעלת מעשרים אמה, והפוקדים הסיקו שמודדים את העשרים אמה מרצפת הבית, ואפי' אם הבית גבוה חמישים אמה מודדים מרצפותו, ומדליק בגובה שמתוחת לעשרים אמה. ומכיר על הדלקתו כדת, והכא נמי ימדדו בתוך הבית הכנסת ויגיבוו בתקירה יותר משאר הבתים, שאם רוב הבתים גבוהים שלש מטר, יגיבוו גג בית הכנסת לאربع מטר ויתו, ובאמת בתים הקבועים בדרך כלל הם גבוהים יותר מאשר בתים בעיר, אעפ"י שבחוץ הבתים גבוהים מאד, וכמעט בכל עיר גודלה יש בתים גבוהים מאד לנזכר לעיל. וכolumbia יש עוד רבים בשכונות שונות, ובערים רבים בכל רחבי עולם. מ"מ כשים מודדו בשיטה זו שהיא מרצפת הבית ועד לתיקרתו, יתרה שבית הכנסת גבוה יותר מבתי העיר. ואעפ"י שלמוראה עינים רואים הפער הענק, שבין אותם בתים ובין בתים הכנסת, ואיפלו בית הכנסת הגבוה ביותר, עדין הוא נמוך ביחס לבתים גם על כל פנים אין דרך אחרת, ושאי אפשר לבנות בתים הכנסת בגובהם מודדים ואין זה מעשי כלל. ובפרט בצדוק מה שדקדרו בלשון הרמב"ם ז"ל נראה דבר זה אפשר להקל.

ועד יש לצרף דברי המאירי בשבת (י"א) שכתב הדין שאין להגבה גותתו מעלה גג בית הכנסת, הוא רק כשמדוברים אותם לכבוד ולתפארת. וכתב דבריניות ומגדלים העשויים לשמרת העיר, אין מניעה שייהיו גבוהים מבתי הכנסת, וכן נמי כהסיבת הגבהתו של הבית, אינה דרך שרדה אלא להרבות דירות ועליות, ע"כ. וכמו שכתבתי לעיל מותוך דברי מרד"ן ביביע אמר הנ"ל, ובמה שכתב שם ממש המחויק ברכה (סימן ק"ג סק"ב). ובביב"א דחה דברי הגאון מהר"ח פלאגי ובנו מהרי"פ שכתו ש אין לסוך על דברי המאירי. והמאירי הוא תנא דמסיעין במא שכתחתי בס"ד.

ה. והנה במצב של דוחק גדול שמרחיבים ומרבים דיוריהם, ע"י שסתורים בתים של עשרות דירות בשלוש או ארבע קומות, ובמקרים בניינים בתים המתרוממים לגבים עצומים, המכפילים ומשלשים את מספר הדיירות על שילשים ועל ריביעים. והבית הכנסת שהיה שם, אין בו כדי להכיל צבור המתפללים החדשניים שהתרבו מכאן. ועדיין לא נמצא מקום מתאים להקמת בתים חדשים. והם צריכים למצוא פיתרון זמני, מבלי לעبور על ההלכה.

ויש להשתדל למצאה פיתרונות עפ"י ההלכה כגון: להקים בתים נסחים מעל גג של גן ילדים או ע"ג בניינים עירוניים נמוכים, בודאי שהוא פיתרון נכון ומצוין. וכן מעל גג של כיתה בבית ספר וכיוצא בזה. אך במקומות שלא נמצא פיתרון כזה, ואין שם מקלט נפרד לבנות מעליו בית הכנסת, ונאלצים להקים בתים נסחים זמינים בחניונים שבין העמודים, מתחת לדיירות. ופעמים רבות הדיררים מתנגדים באומרים שיש בזה סכנה, וכך שכתבו הט"ז והכהן ג", דала שגורו מעל בית הכנסת ובית מדרש, נענשו בעונשים חמורים רח"ל, מהן".

ופשוט וברור שלכתתילה צריך להשיק כל מאמץ כדי למצאה מקום נאה ויאה לבית-א-להינו, שהרי גם בארץות הגללה הקימו בתים נסחים מפוארים גם ברחבי אירופה וגם במדינות ערב, וכן בארה"ק ושאר מקומות. ועל אחת כמה וכמה בארץנו הקדושה, נחלת אבותינו בה בחר ה' ית"ש להשיכון שכינתו, כי בחר ה' בזיוון הוא למושב לו, ובודאי שמצוה רבבה להקים בתים נסחים בכל אחר ואתר, ולפארם בהוד והדר, והוא תפארת כל בית ישראל. ולענ"ז זה כולל بما שאמרו בשบท ("א) שכל עיר שגותיה גבאות מגג בהיכל" סופה ליחרב. שלא מדובר רק על גובה הבניין, אלא גם על צורת הבניין ומראהו. דגבותיו היא לא רק במדת הגובה, אלא גבאות היא גם ביופי והדר מבית ומחוץ, וכמוון גם ברוחות וגבואה כאמור: לרום את בית-א-להינו. ובפרט בעיר קדשנו ותפארתנו, העיר שחברה לה ייחדי, מקדש מלך עיר מלוכה, שם ציווה השם את הברכה.

ואולם לא נוכל להעלים עינינו מההלך זה הדוחק הגדול, ואני מחויבים להתאמץ בכל כוחינו למצאה פיתרונות זמינים אפילו שהם מצומצמים ביופים, וזרים בגודלם, מ"מ במצבים של התרחבות הבניה בשכונותיה של ירושלים. הן בתוספת בנייניםodon בתוכנית פינוי בניו, שבפועל מרובה אוכלאין בכמותות מבורכות, עד שצריכים להוסיף בתים נסחים בדחיפות, ופעמים רבות שאין ברייה אלא להקים בתים זמינים גם מעל גגות גני ילדים ושאר מבנה צבור, ולפעמים גם חייבים בילי ביריה להשתמש במקומות שמתוחת לתמי מוגרים בין העמודים, וכאשר עינינו רואות באיזה מקומות בשכונות ירושלים, שהקימו בתים בחניונים שבין העמודים בזוק העיתים, כמו בימי הקורונה לא תקום פעמים צרה.

וכמוון שיש להעדייף פיתרונות של הקמת ביכ"נ מעל הגג של גן ילדים או כיתה ב"ס, לפי האפשרויות, שבה הביב"ג אינו עומד מתחת לבית מגורים או משרדים, שבכל אלה יש בתים שירותים, ומקומות שינה וכו'. אך יש מצבים שלא נוכל להמתין לפיתרונות של קבוע, מפני שהציבור צריך מקום להתפלל, שבו אפשר גם לקבוע עתים לשיעורי תורה, ואפילו יום אחד א"א להניח העניין בפייטרון, וחייבים למצאה פיתרון זמני, שאין בו פגיעה בדבר ה' זו הלהקה, שלא לפגוע בקדושת בית הכנסת ולא לפגום בטהרת התפלה.

וזוכרני בנערכתי בעולותנו ארצתה בחמלת ה' עליינו בשנת התשכ"ג עברנו לגור בפרדס חנה בשכונה חדשה שנבנתה אז בשביל העולים, ועדיין לא בנו בתים נסחים, ונאספו כמה מהaulים ונדנו בינםם כדי מה לעשות, עד שנמצא בעל בית אחד שהוא ואשתו הסכימו לפנות אחד החדרים, ולחדרו באופן זמני לתפלה לציבור בשבת וחול. והבתים שם כולם בני קומה אחת על הקרקע, ובכולם יש שני חדרים קטנים מאר, והול קטן שבו אוכלים וושבים, והוא מחובר עם מטבחון קטן, והוא מוכנים לשאת על זה המשך כמה חדרים, וכל חדש או ג"ח עברנו לדירה אחרת.

י

מאמרם הלכתיים | תשמש בזיהן מעלה בית הכנסת

ולא ייתרו על תפללה בצדור בחול ובשבתוות, וגם בר"ה וכיפור התפללנו באחד הבתים ולא אמר אדם צר לי המקום גם על מקום שלא היה, וכך נ麝 עד שבנו ביכ"נ ועוד ביכ"ג, אבל א"א כלל להשair צבור בלי בית הכנסת ח'ו.

ועל כן כשאין ברירה ואי אפשר להקים ביכ"ג אלא מתחת לדירה, בשעה"ד ודאי שנוכל לסמוק על תשובתו של הרמב"ם בפאר הדור, שהثير אפילו לשכב בקביעות בדירה שמעל ביכ"ג. ובפרט שישתדרו בחכמה ובמטר שמדובר ארון התורה יעמוד מחוץ לתוחום הבית, כמו שאבאר להלן בע"ה. שבזה הקפיד הרמב"ם שלא ישמשו שימוש של גנאי מעלה לגג ארון התורה, ולא ישכב שם ולא יניח כליל מלאכתו במקום ההוא שעל ההיכל, ואעפ"י שמן בשו"ע פסק מהרדי שהחמיר אסור לנור מעלה ביכ"ג, כבר כתוב מREN היחיד"א ע"ה בחים שאל, שאליו ראה מREN המחבר, את תשובה הרמב"ם לא היה פסק מהרדי. וכן כתוב גם הגאון משכנות הרועים כנ"ל.

ואזכיר כאן דברי הגאון האדריר מורה"ש וואזנור זצ"ל בשו"ת שבת הלוי ח"י (סימן ל"ה) בתשובה לנכדו נ"י, שכותב לו באות א' שם, אם נקטין כשו"ת פאר הדור לרביינו הרמב"ם שモתר להשתמש למעלה מביה"מ שאר תשיישים, ואם אף לשכב מותר, והшиб, הנה לדעת הרמב"ם פשיטה דגם לשכב עליון מותר. שהרי כתוב בעניין למעלה מן ההיכל (ארון הק) איננו יכול לישן שם ולא להניח כליל מלאכתו, וסימן אבל בשאר הבית יעשה כרצונו, והיינו לישן ולהניח כליל מלאכתו וכח"ג, וזה פשוט. וכח"ג נקטו הפסיקים בדעתו. ולענין לכתחה אעפ"י שהרבבה פסקו למורי הפהה"ד, מכ"מ אכן בתדר פשוטות השו"ע והפסיקים נגררים להחמיר בכל השטח, אבל אם יש עוד סנייף, בודאי דברי פאה"ד הם סנייף גם Dol, ועיין מה שכותבי בעניין בשבת הלוי ח"א סי"י כ"ז בסיסוד קדושת העליה והגgin, ובפרט מה שכותבי שם בסוף התשובה, ובעוד מקומות, ומלהון המ"ב (סוס"ק מ') משמע דעתה למורי ביצירת הפהה"ד. עכ"ל.

ואעפ"י שכותב דאנן נגררים בתדר השו"ע והפסיקים, מ"מ אפשר שהגאון זצ"ל לא ראה דברי היחיד"א בשו"ת חיים שאל הנז'. ועוד דאיו גופה כתוב דכישי שעוד סנייף בודאי דברי פאה"ד הם סנייף גדול, עכ"ל. ובבנ"ד יש כמה וכמה סנייפים להקל וכמו שאכתב בעהית"ש.

והנה בנידון DIDן שקדום בונים את בנייני המגורים, ואח"כ מקימים ביכ"ג זמני מתחת לבניין, שבזה הקל הרמ"א שכותב שכל האיסור הוא ביביכ"ג שנבנה מתחילה בבית הכנסת, אבל אם יחוותו לביכ"ג לאחר שנבנה הבית, מותר לשכב עליון. כמו שכותב שם בהaga, (בשם פסקי מהר"י"א ומהר"י וויל). ועל כן ביצירוף דעת הרמב"ם בפאר הדור עם דעת הרמ"א בהaga הנז', נראה דאפשר להקל.

והגאון האמתי מורה"ש אלשיב זצ"ל בקובץ תשבות ח"ג (ס"י כ"א) נשאל, על דבר הנHALת המוסדות בגיטיסיד, שקבעו את חדור האוכל לתלמוד תורה ולמקום תפלה, ובוקמה העלינה גרים שם אנשים, איש וביתו, ובוקמה השליישית יש שם בית הכסא ולשנות את בית המדרש, ההפסד מרובה מאד ויעלו לאלפי לי"ש על חשבון התלמוד תורה.

והшиб ז"ל: והנה באורה חיים סוף סימן קנ"א מבואר, דיש ליזהר מלהשתמש בעליה שעיל גבי בית הכנסת תשמש קבוע של גנאי לשכב שם. ושאר תשיישים יש להסתפק אם מותר להשתמש הויאל ובית הכנסת ובית המדרש נקרא מקדש מעט, אולי יש לדמותו לעליית היכל עיין משנה ברורה שם, אך זה כמו בואר שם, אם בונה מתחילה לכך. אבל בית שייחדו לאחר שנבנה, לבית הכנסת מותר לשכב עליון. (וזה דברי הרמ"א זצ"ל בהaga הנז').

ומכל מקום כתוב היכנסת הגדולה, הובאו דבריו במגן אברהם, דושומר נפשו ירחך מזה, ובט"ז שם פסק דאסור להשתמש שם תשמש מגובה מאד בטינוף וכיו"ב, כי זה מעכבר את התפילותות מלעלות.

אכן בשער הציון כתוב, דמה שכותב הטורי זהב אדם יש לעמלה טינוף אינו מניה התפלות מלעלות למלעה, עיקר סברתו אינה מוכחת כלל. והוضيف דכו עמא דבר להקל בזה. עוד כתוב כמו כן ראייתי בשוו"ת אבני נור סי' ל"ב דמה שכותב הטורי זהב לאסור לגור שם ישראל עם ביתו, שמעתי דלא נהוג כוותיה במקומות הגודלים [שלא ימצאו] מקום להתפלל אם יצטרכו לבדוק שלא יהיה בית דיריה לעמלה ע"ש.

והואיל ומקודם נבנו כל הבתים, ואחר כך קבעו את הקומה התחתונה לתלמידו תורה ללימוד שם וגם להתפלל. והדבר כרוך בהפסדים גדולים להタルמוד תורה יש להקל בזה. עכ"ל הטהור.

עוד ראייתי בעניין זה את מה שכותב בתשובה הגר"ש וואנזר חי" (ס"י ל"ה אות ב), אם שומר נפשו ירחיק מזה שכותב מג"א ס"ק ח"י קאי דוקא באופן שכותב רמ"א, נראה דר"ל שלא נבנה ביהיכ"ג עצמו לשם ביהיכ"ג אלא שיחדו אח"כ אבל מכ"מ הדירה נבנה רק אח"כ על ביהיכ"ג, בזה יש צד חומרה שכותב מג"א, אבל בנדון שלך מעיקרא היו דירות לעמלה, גם למטה נשתרשו למקומות מגורים, ורק עתה יחו לבייה"מ, הנה לשון מג"א נבע מלשון הכהנה"ג שם, וכתובו ג"כ בא"ר, ומוכח בפשתות דבכל אופן גם כה"ג שומר נפשו ירחיק מזה, מיהו בלשון המ"ב ס"ק מ"ב למדתי קצת קולא שכותב שומר נפשו וכו' ובפרט מקום ההיכל, הינו דעתו גם חומרה שומר נפשו יש צד להקל לדעת הרמב"ם בפהה"ד, ולשונות שאר פוסקים ובפרט כהנה"ג אינם נתונים כן, וצ"ע ביסוד ספק שומר נפשו. עכ"ל.

מיهو כל זה הוא בתנאי שהוא בנין עדראי בלבד, ויתנו על כך בתנאי מפורש שהוא עדראי בלבד, עד שתמצא האפשרות להקים בית הכנסת קבוע במקומות ראויים ראייה הלכתית, ורוב פאר והדר כיאה בבית אל-הינו, ואז יפרקו אותם בתים הכנסת זמניים, ויהיו מיוחדים בספריות תורניות עיוניות שיימדו לרשות הציבור, שיוכלו לשבת שם ולעין בספרים רבים ומגוונים שייהיו מקובצים תחת קורת גג אחת, ושם יוכל לשבת כל החפץ בכף שקט ושלו, וירוחה צמאנו. וכן יוכל לעודך הכנסת עיוניות בידני תורה ובמוסר ודרך ארץ, להגדיל תורה ולהאדירה. וגם בזה יתאמזו לתכנן שחרדר השינה ובית הכסא לא יעדמו מעלה היכל שבבית הכנסת, ע"י שתכננו נכון, מה טוב ומה נעים ועם רצון ומרץ אפשר להשיג את זה בעה"ת ותבוא עליהם ברכה.

וכן ישתדרלו לתכנן טוב, באופן שיוציאו את היכל מחוץ לקו של הדירה שלמעלה ממנו. עד שהיהה כל היכל מחוץ לקו הבניין, ואז ודאי לא יהיה מעליו בית כסא ולא מקום השינה. וזה מלבד העובדא שיבנו הדריות תחילת, ואח"כ יקבעו מקום לביהיכ"ג הזמני. ובמשנ"ב הוצאת דרישו (הרעה 66) כתבו שהגאון מהרי"ש אלישיב ז"ל בקובץ תשובה כתוב שבמקומות שייחדו הקומה התחתונה לביהיכ"ג רק אחרי שבנו הקומות העליונות, יש להקל שלא לשנות, וזאת עפ"י דברי הרמ"א הנזכר. ושבשער הציון כתוב שנגאו להקל בזה שלא כהט"ז.

עוד אוסיפ שם אין שום אפשרות לעשותות כן, ישתדרלו לעשות תקרה כפולה מעלה לבית הכנסת והיה ריווח מהתקירה הנוספת לתקררה של ביהיכ"ג. מעלה שלושה טפחים. וזאת עפ"י דברי שבט הלוי חי"י (סימן ל"ה אות ג) וז"ל ואשר שאל אם שומר נפשו קאי גם על קומה שלישית, דברי מудדי לקחת זה לסניף להקל. דהא אף בית שיחדו לאחר שנבנה לביהיכ"ג מקיים הרמ"א סוסי"י קנא". והיינו מטעם דגג זה לעולם לא הי' שיק לקדושת ביהיכ"ג.

אלא גם כתוב דמכ"מ שומר נפשו ירחיק ממנה והיינו משום דסוס קרקע הבית שלמעלה הוא גג ביהיכ"ג, והוא משתמש בתשימי של גנאי (עפ"י שמן הדין אין לגג זה שם קדושה), אבל קומה שלישית שאין לקרקע (תحتית) שלו שום שייכות לביהיכ"ג אין מקום לאסור, מכ"מ לחשש הט"ז שם בכל דבר מטונן וכה"ג מעכבר התפלות מלעלות, אין הבדל בין הקומות, ואם דברי הט"ז הולכה הם, עיין מה שכותבי בעניין בשבט הלוי ח"א סי' כ"ז. ואולם בח"א סימן כ"ז שהזכיר נראה דסביר שם

מאמרם הלכתיים | תשמש בזיוון מעל בית הכנסת

שגם הט"ז מודה בזה להתייר והיא תשובה שכתב שם להגאון רב' מ"ר רבי יוסף ליברמן ע"ה ששאל עד כמה צריך לחוש לדעת הט"ז הב".

וע"ש בתשובתו של בעל שבת הלוי ע"ה שדן בהרחבה ע"ד הט"ז. ובדר"ה ובאמת יראה דמעיקך הדרין, כתוב בסופו וזו"ל, אבל עכ"פ יראה דזה Dokא בעלי' רשותה שע"ג ביהכ"ן ממש אבל בית הכנסת בקופה וראשונה ודבר מואס בקופה ג' אין לנו ראי' לאסור גם להט"ז, וכן אם עשה הפסיק והניח הגג של ביהכ"ב פניו ע"ד שכ' גם כ"ת יש מקום להקל בזה, כיון דעתם דברי הט"ז בדמיונו יש בהם חידוש כנ"ל אין בו אלא חידושו. עכ"ל.

ועכ"פ בזה שבנו את ביהכ"ן אחר שהדריות כבר היו בינויו, שבזה גם הגריש"א זצ"ל הקל עפ"י דברי הרמ"א זל"כ וכנ"ל. ועוד שיש הפסיק של תקרה נוספת, שיש בזה להקל מכוח כמה ספקות, והעולה על قولנה שהוא שעת הדחק גדול עד שכמעט אין אפשרות כלל, למצא מקום לתפלת בלי זה.

ו עוד ישתדרו שמתוחת למקומות בית הכנסת להניח שם ארון ספרים כדי שלא יתפללו שם, ובハウצתם דרשו כתבו שבשורת שבת הלוי ח"ט (ט' ל"א) הסתפק בזה, וכותב שם בית הכנסת נמצא על קיר בית הכנסת או שرك הקיר של בית הכנסת הוא שעומד על קיר בית הכנסת יש להקל.

וכן נמי יבדקו אפשרויות שבית הכנסת וחדר השינה יהיו מכובנים נגד החדר שבו לומדים שיעורים ושאר פעילויות של תורה, ושלא מתפללים שם בקביעות ואין שם ס"ת, שבזה הקיל בשבת הלוי שם עפ"י שוו"ת פאר הדור להרמב"ם הנז.

ו עוד שכבר כתוב הב"י שמהר"י ז' חביב ז"ל בתשובה כתב על בתים בנות שבתוגרפה ששוררים מקום חדש או לשנה ומתפללים שם, זה מיקרי עראי ושרי. ודקדק מלשון הרמב"ם זל' בהלכות תפלה (פי"א) שמננו משמע שהדין דין לבנות גגות הבתים שייהיו גבוהים מגג בית הכנסת, הוא רק לכתילה. ועכ"כ במקומות שאסרו לבנות בתים בנות בית הכנסת, ונאלצו להטמין עצם בתפלה, מותר לדור לעלה מבית הכנסת, רק שיינגן בנקיות. וכך במצבים אלו הוא דומה למצב ההוא, ולא מצד גורה ח"ו, אלא מהדוחק והצער הזמני. ועוד שירחיב ה' לנו, ויקימו בתים בנות מכובדים ומפוארים, לרוםם את בית אל-הינו.

וכאמור גם דברי המאירי (שבת י"א) הנ"ל חוזי לצרוף להקל, והעולה על قولן תשובתו הרמת'ה של הרמב"ם בפאר הדור.

ולו, וכותב בכח"ח (סימן קנ"א או"י ע"א) דआ"ג דקי"ל שעליות של עזרה לא נתقدسו, מ"מ תשמש גנאי אסור (בית יוסף וע"ת). עוז"כ שם (או"י ע"ב) אסור לעשות על גג בית הכנסת אוצר תבואה, ק"ו משטיחת פירות שאסרו במגילה (כ"ח). פ"ת (או"כ כ"ה) בשם החת"ס.

עו"כ שם (או"י ע"ד) דמ"ש הרמ"א אבל בית שיחדו אחר שנבנה וכור' דמותר, אם בשעה שנבנה ביהכ"ן בנה דירה מעלה שרוי, דהא לא הוקדש כלל למעלה, אבל תשמש של בזיוון מאד, נראה דבכל גונא אסור, כגון ע"ז וטינוף, דהא בסימן נ"ה אמרין דין מפסיקין לעניין צירוף לעונת אמן, ע"ג דין מהיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמיים, מכל מקום דבר המאוס יפסיק את התפלה של ביהכ"ב לעלות לעלה לשמים, על כן אין לעשות כלל בבית הכנסת אם יש לעלה ממנו דבר מאוס, וכ"כ ב"י (בסיימון קנ"ד בשם מהר"י חביב במלכותות תוג' (תוגרומה) קשי' להם ביהכ"ב, ובכלל שינויו בנקיות בחתימות של מעלה, פ"ז סק"ד וא"ר או"י כ"ד). וכותב ומcause תוכחת מגולה שלא יעשה על גגין של בתים בנות ובתים של מעלה, ע"ז סק"ד וא"ר או"י כ"ד).

עו"כ ולפיה"ז גם ייחיד לא יתרכל בבעתו אם יש טינוף למעלה מהגג. (מש"ז סימן קנ"ד אות א'). ע"כ שם שגם בלימוד יש להחמיר מושום שmpsוקת בינו לבין אבינו شبשימים. (ונראה שכנותו בהו על היכא דאפשר ועל דרך לכתהילו).

עו"כ שם (אות ע"ה) עד מורהם בהגיה שבית שאח"כ ייחדו לביכ"ג מותר לשכב עליו, והביא דברי כנה"ג שעכ"ז שומר נפשו ירחק מזה וכוכ'ו, וככן"ל. וכן דברי הט"ז הנ"ל על מגוריו בקרואקו וכוכ'ו, שנענש בימיית בנוי רח"ל, ע"כ שכן כתוב בספר חסידים (ס"י תהי"ג) וע"ש.

עו"כ כה"ח שם (אות ע"ז) שמי שהסמייך יכול לכותל ביביכ"ג, יכול להשתמש באותו חדר אפי' תשミニש מגונה וככ"ש שמותר לישן שם. עיקרי הד"ט (ס"י אות י"ד). אמןם בכותל עצמו המפסיק בין חדרו לביכ"ג פשיטה שאסור להשתמש בו אפילו תשミニש שאינו של בז'יזון, ואסור לנוטוץ ממנו מצד החדר כמו מצד פנים. וככ"ש לחוקק בו ולעשות שם כמין ארגז, אם כל הכותל נבנה לביכ"ג, ואין רשות להק"ק למוכרו ולהוציאו לחולין, scal זמן שבbihc"g עומד בתשmissio, קדושתו אינה נפקעת ואם מלכתחילה נבנה כותל זה בשותפות בעל החדר, דינו מחזה על מחזה יכול להשתמש בחazi שלו ולא יותר. ואסור אפי' לתקוע מסמר (בחלק של ביכ"ג) לתלות בו דבר של חול. עיקרי הד"ט שם בשם שאלת יubar'ץ (ח"ב ס"י נ"ד), ונרמז במחבר' (או' ה), שער'ת (אות ט"ז), חס"ל, בן איש חי (פ' ויקרא אות י"ז).

והוסיף הכה"ח וכחוב, ומכאן תוכחת מגולה בעניין כותל מערבי שריד בית מקדשינו שלא זהה ממנו שכינה, כמי'ש בזוהר (שםות ה' ע"ז) ושמות רבה (פרשה ב'), במד"ר (פרשה י"א). שציריך ליזהר בו ביותר ולנהוג בו כל כבוד שבעולם, וחיליה וחס שלא לסתורו ממנו שום דבר, ושלא לעשות בו שום דבר של בז'יזון ח"ו, ולא כמו קצת פתאים שתוחבים שם מסמרים ולפעמים משתברים מהאבניים, ויש מנחין שם נר דלוך ומשחרר את הכותל, וגם יש ליזהר שלא יכתוב שם על הכותל שאינו מן הקבود ללכלך הכותל בצעבים, והנזהר ישא ברכה עכ"ל.

ברכת התורה והוקраה

שלמה משה עמאר
הראשון לציון
רב הראשי לירושלים

הגאון רבי
שגביאור ז. רוחה
שליט"א

רב קהילת 'משכון התורה' אלעד
וראש המכון למצות התלויות בארץ

**'בשר מתורתה' חלק שני - מראית העין
בדין 'מראית העין' במרחב הציבורי בבשר וחלב מתורתה**

מכتب הרב השואל♦ דברי מבוא♦ אם דין מראית עין מקורו מן התורה או מדרבנן♦ אם מראית עין חשו לו רק באיסורי תורה או גם בדרבנן♦ אם איסורי שבת שהם מדרבנן חמורים טפי לנידוי♦ דעת מרן הושׂע' במראית העין באיסורי דרבנן♦ החילוק בין פרהסיה לצינעא, ודין בני ביתו♦ סברת הפר"ח וב' סברות הכו"פ' בדיון מראית העין♦ בדבר המפורטים אם מתיר חשש מראית העין♦ בדבר המפורטים שגם ניכר♦ אם תולמים פתק אי מהני להחשיבו ניכר

מוש"ק פ' חוקת התשפ"ג

לכבוד מעלה מוהר"ג הגרש"ז רוחות שליט"א שבוע טוב וישע רב אשר מידיليل שבת אמריו לי געמו ומסיבים עוגג שבת אמיתית ושמחה גדולה יותר מכל תענוגות TABLE. טוב לי תורה פיך מאלפי זהב וכסף. יתן ה' לכת"ר כח ובריאות וארכיות ימים ושנים, יפוץ מעיניוני חוצה בכתב ובע"פ להגדיל תורה ולהאדירה.
הנה בשבת זו האחרונה חידש כת"ר שיש לחוש למראית העין גם בדברים המפורטים וידועים, כשם נועשים בפרהסיה. ונਸפק סמכה בכל כוחו על דברי מרן זיע"א ביביע אומר (ח"ז סי' ח). ובאשר לא כן עמד, לפि קוצץ הבנתי, אמרתי אשיה ואהמה וישמע קולי, ואם ישרה היא בעינו יקרב ואם לאו ירחק.

תחילת דבר (באות ה) מדברי הרא"ש (פ"ט נהра ס"ז) דהא דתנן השיריים והכלך אין בהם משום כללאים אבל אסורים משום מראית העין, לדמו לזכור או לפשתן, מ"מ האידנא מצויים בגדי משי בינוינו והכל מכירין בהן ואין לחוש למראית העין, ומותר לתפור משי בבגד צמר. ע"ש. וכ"פ הטوش"ע (ס"ר רצח). ועפ"ז למד גם לגבי חלב סוויה אחרி מاقل בשירי דמאחר שננתפסת הדבר והכל יודעים שמצו חלב צמחוני לא חיישין למראית העין, ולא דמי לחלבasha דלא שכיח. עכ"ל. והנה מה שכתב הרא"ש להתר לביישת בגדי משי, אין הכוונה דוקא ברשות היחיד, ומסתימת דבריו נראה דהה ברשות הרבים. וכדבריו פסק מרן הש"ע. הרי שהיתר זה הוא גם בפרהסיה. וכן מה שכתב שם להתר עפ"ז בישול ואפייה עם כמה מצה בפסח, לא משמע שהוא דוקא בביתו ובחומתיו, אלא אף בסעודות גדולות. וכן עמא דבר.

וכן מה שהביא שם משוו"ת גיל יעקב (חו"ד סי' כט) שנסائل, בדבר המנהג שנוהגו להשתמש בkokos טחון הדומה לchroma, ומשתמשים בו גם בתבשילי בשר. והסיק שלא רצה להתר אלא ליחיד

בבתו, אבל לאכול בפרהסיה ובברבים לשם שנරמה בkokos עם בשר אין להתריר א"כ יעשה היכר זהה, יعن' כי הרבה המתפרצים בעזה"ר האוכלים בשער עט חמאה. עכ"ל. הרי שלא רצחה להתריר משום הרבה המתפרצים לאכול בשחלב אבל בלאו הכל הינה מתריר גם בפרהסיה. ועל דבריו אלו קאי דברי הרב ומיהו בנ"ד דמייריז בזה אחר זה יש להתריר אף בפרהסיה, וכמשמעות' ב'עליל'. הרי שגם הוא ז"ל לא החמיר לאכלים יחד בפרהסיה אלא ממשם המתפרצים. ואכן נידון דין של 'הבשר המתורבת' דמי שפיר לכך וכי יש להחמיר בו בשל כך אם לא בזה אחר זה. אלא שזו גופא צדיק ביאור למי הוא מתכוון 'מתפרצים' בדורנו, אם לשומר תורה, הלא מהו מפקדים בב"ח מאר, ולא ראיינו התפרצויות. ואם לרחוקים מעולמה של תורה, לא יעלה ולא יוריד להם מה שנתקפיד בזה אנו. ואפשר שם הוא בסעודה של הרחוקים מדבר ה' שאין לחשוד בהם, א"כ בודאי יди ע"ש שעושים בהitter. ורק כשהשתועדה היא של הרחוקים מדרך ה', יש לחוש למראית העין. וכן לנידון דין נונען להתריר ובתי מלון שפתוחים לכל, נידון השאלה, אבל בסעודה משפחתיות של ירידא ה' הדין נתון להתריר בזה אף יחד ואף בפרהסיה.

המצפה למראית העין
כי עין בעין נראה בשוב ה' ציון

יוסף פרדה

עש"ק פר' בלק תשפ"ג
שבת ההילולא דמרנא האור החיים הקד'

לכבוד מעלה ידידינו הדגול
הרעה"ג רבוי יוסף פרדה שליט"א
מו"ץ ור"מ בעיר אלעד
השלום והברכה

דברי מבוא

בשיעור שמסרנו בבית המדרש לפני חברים מקשייבים בהאי דינא של בשור וחלב מתורבת, ובתוספת דברינו אמרנו שלכלוורה ממשם מראית עין יש לאסור שלא לאוכלים כאחד בפרהסיה, נענו ואמרו שבדין זה קיצרנו, וככבודו הגדייל לעשות, ושלח אליו מכתב קצר האומר שימוש' כ' שgam במפורסם יש להחמיר בפרהסיה אין הכוחה ממ"ש בתשובה שם. ועל כן השיבוות אוטם דבר, והעלתי סוגיא זו של מראית העין מקורה, ובאיינו הדין עד נידו"ד, מדוע הכרענו להחמיר בפרהסיה וגם כבודו ימצא מענה לשאלותיו.

ובזה החילוצי, ראשית אביה בכמה שורות את אשר הבנו בתשובה שם, הנה אחר שביארנו בס"ד שהמושצח המורכב מרקמות השරיר והשומן הנקרא 'בשר מתורבת', וכן חלבונים שהפתחו בתמיסה חמחת הנקראים 'חלב מתורבת', דין כדין פרווה. ראיתי שיש ממקום לדון, שמכל מקום מחמת איסור מראית עין יש לנוהג בהם אסור לאוכלים עם המין השני, וכך הרבה שחז"ל מחמת החשש וזה בכמה דברים דומים אסרו לבשל ולأكلו כאחד אם יש חשש למראית העין, הגם שאינם חלב כלל אלא דומים לחלב, כגון חלב שקדמים וכי"ב, ונידו"ד הוא על אחת כמה וכמה, שהרי כאן הצלicho להדרפיס רקמת בשר שצורתה צורת סטייק ממש, ומירקמו דומה, עם שומן וכו' לדומה. וכן בדומה זהה בחלב, שריחו וטעמו שווה. ואם כן עדיין יש לאסור שלא להשתמש בהם כאחד, ולא לבשלם יחד מחמת 'מראית עין'. ואמרתי נשנה פרק זה ובפרט שראית במאמריהם שנמצאים לפני ראיתי

מאמרם הלכתיים | 'בשר מתורת' חלק שני - מראית העין

שהחותמים גם התייחסו לכך, כאשר הר"ץ ריזמן כתב עפ"י פוסקים שהביאו שם שלמעשה אין חדש לאסור מדעתנו מפני מראית העין, זולת מה שمفופרש בש"ס. ושנייה -بشر משובט אינו "בשר גמור" (ולא זו בלבד אלא שהוא "מי באעלמא"), ונקרא "בשר" בשם מושאל בלבד. ודומה הוא לשניצל סוויה או לחלב מן הצומח, שלא נאסרו מפני מראית עין אחר שאינם בשר וחלב באמת, אלא נקרו אוכך בשם מושאל. מאידך השיב לו רעו מרבני כולל אור שר מה הריב"ש שליט"א שחידושו של הפר"ח שאינו אומרים 'מראית עין' בדבר שלא נזכר בחוז"ל נדחה כמעט ע"י כל האחরוניים. וגם חידושו של הכו"פ' שאוסרים מושום מראית עין רק דבר שהוא דומה לאריסור ממש כגון חלב אשה שהוא הלב ממש, ולא הלב שקדמים או הלב קוקוס שהם מify פירות ונקראים הלב רק בגל המראה, וכן דוגמיו, ולא יין שرك צבעו צבע הדם, גם זה אינו מוסכם בדברי האחরוניים. ולכן כתוב שאין לסתוך על חידושים אלו בנדו"ד. להוציא מה שהזכיר הפוסקים שדבר שהוא כבר נפוץ ומפורסם אין חשש בו למראית העין, ומטעם זה התירו הפוסקים בזמנינו שניצל סוויה או גלידה פרווה, כיון שהם שכחיהם, והבוח' המתורתן אינו מצוי וייש בו חשש למראית העין.

ובאמת שכל דבריהם ועוד תשובה נוספת שראיתם מראית העין ג"ע הגרא"ז צ"ל בש"ט יביע אומר (ח"ו י"ד ס"ח) משנת תש"ל לשאלת הרב טכורש הראשון לציוון ג"ע הגרא"ז צ"ל בשו"ת יביע אומר (ח"ו י"ד ס"ח) אמרת תשל"ל לאורתם חלב צמחי לאחר סעודה בשנית, וכתב לדון שם מכל צרכי הסוגיא. ראשית הביא דין דם דגים, שאם נכנסו למקום אחד אסור, מחמת מראית העין, אלא אם יש בו קשיים, כל זה כמבהיר בסוגיא בכיריותות (דר' כא ע"ב) ובוטוש"ע (ס"י טו ס"ט)*. והביא עוד מהסוגיא בכיריותות וכתובות, לגבים גם אדם שאם נשך בכיכר וניכר הדם על היכיר גוררו, ומה שנמצא בין השינויים מוצצו ומותר, דהא ליכא דחזי ליה. והוכיח מסוגיא זו ומהמבואר ברשב"א בתורת הבית (דר' מה ע"א) דאף بلا כניסה בכללי יש לאסור מושום מראית העין דין דם שע"ג כкар, ודלא כתם"ש הנקה"ג (ס"י טו הגבי' אות מט) דכל שלא כניסה בכללי אפילו פירש מותר, ואפי' ללא קשיים. ע"ש. וعود הביא מהסוגיא בחולין (דר' קיב ע"ב) דבר שਮואל לגבי ככר שחתק עליה בשר (לאחר שנצלח) שאסור לאוכלה, והני מיili דאסמייק, והני מיili דאבייה, והני מיili דאסמייה אבל קלשṭא לית לך בה. (פרש"י, וה"ם שהבשר היה אודם והמוחל הייצא ממנו עב, אבל צלול לאו דם הוא). ורב הונא פליג וס"ל דשדי. ורבא אכיל ליה וקרוי ליה חמץ בשור. ופסקו הטוש"ע (ס"י טו ס"ה) קריבא. וכתב לדון ביבי"א שם מדווע שרי ולא שכנן למראית עין, והביא מדברי הבית יוסף בס"י עז שכתב בשם הרשב"א, דה"ת דרבא משום שדם זה אין לו מראה חזק ואין אדם טועה בכך לדמותו לדם, אלא חמץ בשור הוא דקרו ליה, לפיכך אפי' חתכו ע"ג כל' והוא בעין שרי, דחמר בשור הוא. ע"ש. ובהמשך הביא את דברי הרשב"א המפורטים (שו"ת הרשב"א ח"ג סימן רנ) שהשיב שמסתבר שאסור לבשל בשור לחלב אשה, וכל שcnן לאוכלו כל שניכר בו, והביא עוד מדברי הרמ"א בדרכיו משה (ס"ס טו) שכתב, שמעתי שמהרש"ל למד דין דם דגים שאסור משום מראית העין, לאסור בשור עוף בחלב שקדמים,আ"כ הניח מן השקדמים אצלו, משום מראית העין. ואין הכרח

* ואכן עתה הרמב"ם (גאלא פ"ז ה"א) שדים דם מותר ולא צריך שישו בו קשיים. והרבב"ד השיג עלי. וראה בכרתי על השו"ע שם שכתב שבחידושים האריך בעצת הרמב"ם אולם יותר נראה לו קרובabar את דעת הרמב"ם שאם הוא מכניס הדם, ואיש אחר שותהו, זהה לחוש למראית עין, ואין צריך קשיים. אבל אם הוא המכניס הדם בעצמו שותהו, זהה ליכא מראית עין, וזהו שדייך הרמב"ם ע"ל השו"ע (ס"ט) שדייך מלשון הש"ס דאית ב' קשיים וכותב רשי' איתי ביה בס' קשיים ממש לכארה בדבר מעורב קשיים אבל להניחו אצל הדם קשיים לא שריא. ואפשר שגם ליקח קשיים וליתן בתוך דין לא, אלא דמעצמו נשאר בו קשיים, ע' בסוגיא ובתוספות שם בדבר מוחלטי שטחים ל"ש ביה קשיים, ואמאי ל"ש הא אפשר ליתן קשיים לתוך דין מהלכי שתים, והראה יסביר שהוא דין דגים אלא ממשען דלא מהנה. ואולם מלשון הרמ"א לקמן פ"ז ס"ג - שהחביר להניח שקדמים בתרן החלב שקדמים שלא לדיי מראית עין) משמעו דהכא שרי להניחו אצלו קשיים. גם נראה דין בישל הדם מותר לאכלו לדעת הרמ"א (ס"י פ"ז), אך אם הוא דין בהמה ליכא דאוריתא, דהיינו דין שבשלו ודמי לבשר עוף, ע'כ.

לדבריו, דשאני גם שהוא איסור כרתת, משא"כ בשר עוף בחלב שאיןו אלא מדרבןן. וכן המנהג פשוט להתריר. וכן פסק הרמ"א להלכה בהגה (כט"ז פ"ד). והגם שהרמ"א התיר, מכל מקום היב"ח (ס"ס ט) הסכים עם המהרש"ל שדבריו הם עיקר להלכה, אף באיסור דרבנן חישין למאית העין בפרהסיא, אלא שלענין לאסור אף בזכינע לא אסור אלא באיסור דאוריתא. וכ"כ בש"ת בא רשות שבע (ס"י י), והש"ך (ס"י פ"ק י). ולאידך גיסא הפרי חדש (ס"י פ"ק י) הסכים לד"ר הרמ"א להקל בשער בעוף בחלב שקדמים,داعיקרא מה שאסר הרשב"א בחלב אשה ממשום מראית העין חידוש הו, והבו דלא להוציא עלה, ממשום דלא גורין ממשום מראית העין זולת מה שנחבר בש"ס להדייא. ועוד הביא מדברי הכרתי ופלתי (ס"י פ"ק י), שלא גוזרו ממשום מראית העין אלא כמום דגים שכנסו בכללי, דלא שכיח, והרואה לא תלה בדם דגים אלא יחשוב שהוא דם בהמה ועופ. וכן חלב אשה הכנס בכללי לא שכיח כ"כ, והרואה תלה שהוא חלב בהמה, ומ"ה חששו למאית העין, אבל חלב שקדמים דשכיח ורגילים לבשל בחלב שקדמים והוא מوطעם מאד, לא חישין למאית העין כלל, דמהיכא תית להלota באיסור ולא בהתריר. והוסיף בכרתי סק"י, שחלב שקדמים לא מקרי חלב אלא מי פירות, ואטו ממשום שדומה לחלב במראו נאstor לבשל בו בשער. והרי אין שדומה לדם לא נאסר ממשום מראית העין, ולא אסרו אלא בדם דגים שהוא דם, וכן חלב אשה הוא חלב באמת. ע"כ. ועוד הביא כסניף להתריר היכא שהדבר מצוי ומפורסם, וזאת ע"פ מ"ש הרא"ש (פ"ש דנהר סי ז) דהא דתנן השיריים והכלך אין בהם ממשום כלאים אבל אסורים ממשום מראית העין, ודרכו לזכור או לפשתן, מ"מ האידנא מצויים בגדי nisi ביגנו והכל מכירין בהן ואין לחוש למאית העין, ומותר לתפור nisi בגד צמר. ע"ש. וכ"פ הטוש"ע (ס"י רצ). וזה נacher שנתפשט הדבר והכל יודעים למצוי חלב צמחוני לא חישין למאית העין, ולא דמי לחלב אשה דלא שכיח. וכבר כתוב הגאון תפארת ישראל (בכלכלת שבתות לד) שאין לחוש למאית העין אלא כשייש קצת הוכחה לאיסור יותר מלහיטר. ע"ב. ובזה יישב מה שנתפשט המנהג להשתמש בפסח בكم מה שפיה לטיגון ולבישול ולא חחשו למאית העין. ועוד הביא מדברי הגר"י גוטלביב בש"ת ייג עיקב (חו"ד כי) שנשאל, בדבר המנהג שנהגו להשתמש בקוקוס לחומאה, ומשתמשים בו גם בתבשיליبشر, ואמאי לא ניחוש ממשום מראית העין, וכן בחלב שקדמים שצורך להנחי שקדמים. והшиб שמיכוון שנתפשט מאכל זה במדינתינו והכל יודעים ממנו לא גורין ממשום מראית העין, וכמ"ש הש"ך (ר"ס רצ) דבמידי דשכיח לא חישין למאית העין וכו', ולכן בבשר קצוץ הוכחה לאיסור מלהיטר. אלא שבמסקנא לא רצה להתריר אלא ליחיד בبيתו, אבל לאכול בפרהסיא וברבים לחם שנמורח בקוקוס עם בשר אין להתריר אא"כ יעשה היכר לזה, יען כי רבו המתפרצים בעור"ה האוכלם בשער עם חמאה. ע"ש. ושים שלמעשה לא מיביעא למתרים באיסור דרבנן שגמ' כאן היה מותר כיוון שהזה אחר זה ולא בב"א וזא"ז האיסור הוא רק דרבנן, אלא גם לאוסרים גם בדבר דרבנן מ"מ לא אסרו אלא היכא שהאיסור ניכר, ולא כאשר זה אחר זה האיסור ניכר, כיוון בנידון שאלתו לגבי חלב סנטטי לאחר אכילתبشر. הרי לך שgam שהביא כל צדי התיירם המובאים בפוסקים, ואף התייר של דבר המפורטים, ואף שהkokos היה מפורטים בזמןן, וחלב שקדמים מפורטים בימייהם, וחלב צמחוי מפורטים היה בזמן התשובה ביב"א, עם כל זה צירף את כל התיירם להשתמש גם בפרהסיא רק כשהזה לאוכלם בה אחר זה שאינו האיסור ניכר, ולא ביחיד שהוא ניכר, וכל זה אף בדבר מפורטים ואך בדבר שאסור רק מדרבנן.

ואמנם בהכרח יש לומר שבשר שאין שם בשער עלייו לעניין בישול בשער וחלב, וכגון בשער דגים וחגבים [הגם שם בשער עלייהם כתוב בתורה בפרש שמנני מברשות לא תאכלו' וראה שם בביואר האבן עוזרא, וראה במש"כ הבית הלל על השו"ע (ס"י פ"ק א)], אין כל חשש לבשלו עם חלב, ולא

ב. וראה לעיל דהבאנו שאא"ה שנותן להם בו"ח שנבראו בספר יצירה לא חשש למאית העין, גם אי נימא שקיים כל הזרה גם הגזירות ששם מדרבנן, כיון שב빛ו היה הכל מפורטים וידוע לכל, כל מעשה ניטים שהיה אצללו, כולל הבריאה שהיא רגילה בה, ודוק.

חששו כל לمراقبת העין שלא גרו בזהו, ואפשר שניכרין הן מבשרים שונים הם. ומכאן תשובה מוצאת בדברי הר"ץ ריזמן שכח שבשר משובט אינו "בשר גמור" ונזכר "בשר" בשם מושאל בלבד. ודומה הוא לשניצל סואה או לחלב מן הצומח, שלא באstro מפניהם מראית עין מאחר שאיןם בשולחן, אלא נקרו כבשם מושאל. והגם שהם דברי הכו"פ' הנז' לעיל בס"ק ח. אולם מ"מ הוא גופה כתוב בס"ק ז' שם'ם בהמה זה אסור החלב שקדמים הגם שאיננו אלא מי פירות וכמוואר שם. וראה עוד להלן.

וראה עוד בספר ילקוט יוסף (איסור והיתר כרך ג' עמ' ריע) שהתיר לטגן נקניק סואה בחמאה, והויסיף שבמקומות ציבוריים המחייב תבואה עליון ברכה. ובהערה ביאר שלעצם הטיגון יש מחוליקת אם חשיב בכישול, ולסוברים שהוא מדרבנן באנו למחוליקת אם גם בדרבנן אסור משום מראית עין. אולם עיקר היתיר שלו מחייב שנקניק צמחי מאור אין מקום להכריח שהאסור [הברשי] יותר מאשר המותר [הצמחי]. והביא ר' היב"א בשם היגל יעקב שהתיר חמאת קוקוס בבשר. ועוד צייף דעת בשם ר' רשא שבגינה וחמאה יצאו מכלל חלב, לאחר שר שנعواו גוש אין איסורם מהתורה. ועם כל היצירופים הללו כתוב שהחמיר במקומות ציבוריים תע"ב. וכמוואר לעיל היגל יעקב לא התיר בפרהסיא לאכול חם המרוח בחמתה קוקוס יחד עם בשר.

ובאמת שהלב חושק להאריך בהאי דיןא של מראית עין, ובפרט בענינים בשולחן שם מצאנו דין'ם מיוחדים של מראית העין, אלא שאין זה עיקר הסוגיא ממש, על כן אמרת שלבעה נכוון לתמצאת הדיעות בסוגיא זו, ובס"ד לנסתות לכונן אל דעת מラン השו"ע היאך ס"ל להלכה בהאי דיןא, ומהזה להסיק להלכה ולמעשה בנידוד"ד בע"ה ובס"ד. וכבר כתוב הגאון בעל שו"ת משנה הלכות חלק ה סיון צה' שדין זה של מראית עין מסויך הוא מادر בפסקים וכמעט אין לו בירור ויש בו הרבה סתיירות בדברי הפסקים ואפילו לאחד שנע敏ק בה האכתי לא תעללה ארוכה'

ראשית, ענייני מראית העין, מצאנו במקומות רבים בתורה, בדינני שבת [ס"י רmag. רמד, רnb. ועוד]. בבחונכה [בדין מי שיש לו שני פתחים]. יהה"כ [געילת הסנDEL באופנים מסוימים]. באיסור והיתר [שחיטה, בן פקוועה שהפריט]. שוחט לתוך גומא. שוחט לתוך ימים ונחרות. דם - ביצים שבאופנים מסוימים הוא משום מראית העין, דם דגים, כמבעור לעיל]. ע"ז [באיסור עשיית צורות לנו]. נתפזרו לו מעותיו בפניו ע"ז. בקדושים [לשם קדשים, לשם קרבן פסח]. ענייני זורעים [כלאי זורעים], אילנות, שביעית - נטע בתוכך מד יום לר"ה. הוצאה זבלים. חלה - עיטת הכלבים, ועוד]. בדין כלאי בגדים. ובaban העוזר [באסות חמיו]. ועוד.

אם דין מראית עין מקורו מן התורה או מדרבנן:

ואם דין מראית עין מקורו מן התורה או רק מדרבנן, הנה מלשון הר"ש (ט"ש שביעית פ"ה מ"ב) משמע שאיסור מיחזי הוא מן התורה, וככלשונו שם: "וילא התיירו הכתוב לטמן בשביעית דבר מועט משום דמייחז' צורע' וכו' דקדק מדבריו בשוו"ת משנה הלכות (להלן סימן צה'). ולכוארה כן נראה לשון הרמב"ם בהיל' ע"ז (פ"ג ח"י) שכח אשור לעשות צורות לנוי ואף על פי שאינה עבודת כוכבים, שנאמר לא תעשות ATI, כלומר צורות של כסף וזהב שאינם אלא לנו, כדי שלא יטעו בהן הטוענים וידמו שהם לעבודת כוכבים' ומשמע לכוארה שבאחר הרמב"ם טעם דקרה שלא תעשות ATI, והוא משום שיטעו בו הטוענים, ולכוארה מוכח שיש מראית עין גם בתורה. וכן ראייתי למורה"י מרגליות בكونטרס התשובות שבסוף ספרו שם משמאלי בשאלת ט, שכח שהרמב"ם נתכוון לכתוב טעם דקרה והיינו משום חשדתו. וכן ראייתי שכח מדיילה הגאון בעל משנה הלכות (שם) בדעת

ג. וכבר כתוב סברא זו בשוו"ת לבושי מרדכי ליקוט תשבות ס"י קא, יעוש' בסוד"ה אכן, לגבי מה שנוהgan צלי קדר ונוטל אף מקדרה שיש בה חמאת קוקוס ונוטן על הבשר שצירף שם דברי תלמידו השואל, את האי דיןא דטיגון שי"א שהוא מדרבנן, ע"ש.

הרמב"ם. ורבים מהנו"כ אכן ביארו שיטתו הטועים ברמב"ם הינו משום חשדאו. וכ"כ רבי שמואל סורנגה מחכמי ירושלים בספרו פרשת הכסף על הרמב"ם שכונתו לחשדא מפני הטועים וביאר בזה את כוונת הכתוב. ע"כ. וכן ראייתי שביאר בביאור דרבנן זיו משנה על הרמב"ם שהינו משום חשדאו, והוסיך יוס"ל לריבינו דהאי חשדא אינה גורה דרבנן אלא דאוריתא היא כדאמר אבי לא תעשות אותה' ובמהשך יישב בטוטו"ז את המשך דברי הרמב"ם לגבי מלכות, והחילוק בין האופנים ודין להتلמוד, יעוז ויערב לך.

אם נס ראייתי לגאון בעל דברי ירמיהו בביאורו על הרמב"ם בע"ז שם שכתב בדעת הרמב"ם דין לפреш משום חשד ומראית עין, שלא מצינו לאזרע עי' דק מדרבנן וזה מדאוריתא, ואח"ז כתוב ואם צר לוכה, ולא שייך על חשד ומ"ע מלכות. ולכן כתוב לבאר שמש"כ הרמב"ם שלא לטוע הטועים קרא כן בלשונו העצ"ז הכוונה שיינן אחריה כמו שמצינו ויונן אחריה האפוד, ומהאי טעמא גם באחרים עשו לו אסור. כלומר שלא יבואו לטעות אחרי ע"ז. והוגם שדבריו הם חידוש בפשטות דברי הרמב"ם ודלא כשאר הנוג'כ שהוא משום חשד, מכל מקום זה לאור פשיטתו שלא שייך מראית עין בדאורייתא. וכדבריו ראייתי שכן כתוב הגאון בעל משנה כסוף על הרמב"ם שכטב יומ"ש וידמו שהם לעכו"ם הטועים איננו ר"ל החשדא שאמרו בגמ' דאפי' אחרים עשו לו אסור ומשום חשדא דמן התורה מותר ומדרבען אסור דהכא קאי הרמב"ם בעישה עצמו ובבולת אשור פירשתי אלא רצון רבינו לפреш מ"ש בספר המצוות וכו', מצוה ד' הזירבו מעשות צורות בעלי חיים מהעצים והאבנים והמתכוות וזולתם ואף על פי שלא יעשה להיעבר וזו הרהקה מעשות הצורות כלל כדי שלא ייחשב בהם מה שיחשבו הסכלים עכו"ם שיחשבו כי לזרות כחות והוא אומרו לא תעשות איתי אלהי כסוף ואלהי זהב. ולשון מכילתא בעניין לאו זה על צד הביאור אלהי כסוף לא תעשו שלא תאמיר הריני עושה לנו בדרך שאחרים עושים במדיניות ת"ל תשעו לכם והעובר על לאו זה חייב מלכות. הרי שפירוש הרמב"ם ז"ל שפירוש הכתוב למה אסורה התורה צורו' לנו ואמיר שכותוב זה על צד הביאור נאמר לא תעשן צורה שהיא לנו יחשבו הטוע' וידמו כמו שמדמוני ע"ז שחוшиб' לצורו' כחות שיש בהם צורך והוא הרהקה אבל החשדא דגמ' היא שיחשבו לה שיש בידו צורה וז שעובדה וכי שלא יהיה נחشد אסרו ובנן ודוק. והזכירתי לפреш זה לפי שרائيتي מי שלא פריש כן. ושוב ראייתי שע"פ דברי הרמב"ם בספר המצוות כ"כ לבאר ברמב"ם הגאון רבינו מנחם קրקובסקי בספרו עבודת המלך על הרמב"ם (תלמיד הגרי"ח מרISK), ופירושו על חלק מדר' הוא שorder מכל החיבור שabd בשואה, וחבל על דאביין לאחר שהביא דרכי סה"מ כתוב יהם הם הדברים שכתב כאן כדי שלא יטעו בהם הטועים וידמו שהם לעכו"ם, אבל אין זה טעם חשדא כמו שיבואר להלן'.

והגדיל לעשות בפי' באර יהודה על הרמב"ם לרבי אברהם שלוחא וער' ז"ל על הרמב"ם כאן שגם תמה מה זה שנונן טעם לאייר של תורה והא דבגמ' קאמר משום חשדא זה הווי רק לעניין אייר ודרבען איתתר לומר דרבנן אסרו אף באחרים עושין לו משום חשדא אבל בעישה בעצמו דהוי אייסור תורה למ"ל לטעמא בזה. ולכן כתוב שלולא דמסתפינא הוא מבאר דס"ל להרמב"ם שהגמ' צורה בה, ממש דהוי ס"ל מעיקרא דאיסור עשית צורות הלו לנו הווי מגזה"כ, אלא זה רק מדרבען ומשום חשדא. הרי שgam הוא ס"ל שמהתורה זה לא שייך עניין של מראית העין.

הרי שהלכה למעשה נחלקו מבאר הרמב"ם אי בדאורייתא עסקינן, ואמירין משום חשדא, או שזה דאוריתא, ואין המדובר בחשדא של מדברי כתוב על מראית העין, או שזה אכן חדש אלים וזה רבנן ולא דאוריתא. ובאמת שמלשון ספר המצוות יותר נראה מבואר כדעת מפרשיו הרמב"ם שהוא דאוריתא אלים אין החשד משום מראית העין אלא יבואו לטעות אחריה שיש בה תועלת כלשה. אלים כאמור הרב משנה הלכות (הנ"ל) למד את הרמב"ם בדברים פשוטים, כמו שדייך בר"ש, אלא שהביא מר"ש אחר שנראה מדבריו שהוא דרבנן, ושים: 'אלא מעתה נראה לחיש עזיקר דין מ"ע ודאי דאוריתא הוא ומקרי היל' או מטעם אחר כמ"ש הרמב"ם בה' עז'יך היה' מה שהיה', אלא לאחר שראו חכמים

דוחשין משום מ"ע שוב גדרו גם הם מראית העין בכמה מקומות שראו שכשר הדבר לגוזר מפני מראית העין [יעי"ש שלמעשה דעתו כדעת הפר"ח שבמראית עין אין לך אלא חידושו, ורק מה שרבנן גזרו משום מראית עין, ולנו אין לומר מدعינו על כך, וראה בדברי שם]. ובפר"ח ובפר"ת מבואר להדייא בס"ז פ"ז (פר"ח בס"ק ז. ובפר"ת ס"ק ט) שmares עין אינו אלא מגירה דרבנן, יעוי"ש. והפרי תואר הוסיף עוד בלשונו המיוحد, להציג שדבר זה אינו בכלל בגזירות שיש לחוש לגבייהם שאסור לעשותם לאחר שלא גזרו חכמי הש"ס. אלא תיקון לחשת הטעות, ובגאון זה מאן דהו יחש ויתקין אותה. ע"כ לשונו הטהור של מרנא בעל אזה"ח הקדוש.

וראה עוד בשווי'ת הסבא קדישא (ז"ב ס"י א) שדן בארכיות בדיבנא של הולכות בפה נcrit, וכן שם בסוגיא של מראית עין בדבר זה [ורבים מן האחרונים מן המתירים והאוסרים הרחיבו בחשש זה של מראית עין בפה נcrit] והביא בארכיות דברי הפסוקים בסוגיא דירין ובעוד סוגיות בש"ס ובפוסקים, והביא גם את דברי הפרי חדש והפרי תואר, ממשמע מדריביהם שהכל הוא מדרבן, וכותב הסבא קדישא על דבריהם בזה הלשון: 'עוד גם כי נעל"ד דהעקרא דAMILTAה מה שסבירו הרבה פרי חדש דמה שאסרו חז"ל משום מראית העין וחשדא דזה נחשב מגירת חז"ל כמו שאור גזירות, הא ליתא, דנראת דעיקרא דהאי מילחא דציריך להרחק עצמו שלא יחשדו הרואים דעשה איסור לאו משום גזירה הוא לשנאמר דין לנו לגור מעתינו, אלא מן הדין, ומשמע דaicaca נמי איסורה דאוריתא כמו שנראה ממש"כ הרב תויו"ט בפ"ג דשקלים מ"ב ע"ש ע"כ. ועוד האrik שם להוכיח שהוא מן התורה יעוי"ש.

אם מראית עין חששו לו רק באיסורי תורה או גם בדרבנן:

והנה בהאי סוגיא אם גזרו מראית העין גם באיסורי דרבנן או גם בתרי דרבנן או רק באיסורי תורה, מצאנו בזה שנקלקו בזה הפסוקים הלכה למשעה, ובנאי עיקרי דבריהם, והוא שן שהוריג החילוק בין מראית עין באיסורי תורה או דרבנן הוא רביינו הרמ"א בדריכי משה (י"ד ס"ס ט) שכח ושמעתינו שמהר"ר שלמה לוריא (יש"ש פ"ה ס"י נב) למד מכאן לאסור לאכול בשער עוף בחלב שעושים משקדים אלא אם כן הנינו מן השקדים אצלו משום מראית העין ואין הכרח בדבריו דשנאני דם שהוא איסור כרת משא"כ בשער עוף בחלב דאיינו אלא מדרבן וכן המנהג פשוט להתריר ועין לקמן סימן פ"ז (אות ט מדין זה. וכונתו להלן בריש הסימן שם כתוב הטור), שאיסור בו"ח איינו נהוג אלא בטהורה כגון בשער טהורה בחלב טהורה אבל בשער טהורה בחלה טמאה או בשער טמאה בחלב טהורה ובשר חייה ועוף אפיקו בחלב טהורה איינו אלא מדרבן ומותר בבישול ובהנאה. ובמיא שמן הבית יוסף את דברי הרשב"א הנז' שמסתברא שאסור לבשל בשער בחלהASAה מפניהם מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין ציריך שייעורב וזה נ"ל ברור. וכותב על דבריו הדרכי משה (ס"ב וצ"ע דהרי אפיקו בחלה טמאה מותר לבשל ואפיקו בשער חייה ועוף בחלב טהורה הויאל ואינו אלא מדרבן כל שכן בחלה ASAה מותר לבשל ומותר בטהורה ואלא מדרבן ומותר בבישול ובהנאה. ועין לעיל סוף סימן ס"ז מ"ש מזו (אות ט). הרוי דחוינן מהכא שדעת הדרכי משה שבאיסור דרבנן לא חיישין למראית העין, וכל זה דלא כמהרש"ל שחשש למראית העין גם באיסור דרבנן. ומצאנו שהלכה למשעה כך פוסק הרמ"א להלכה בהליך בשער בחלה (ס"י פ"ס"י) ונגאו לעשות חלב משקדים ומণיחים בה בשער עוף, הויאל ואינו רק מדרבן. והש"ך כתוב שלפify' גם בשער בחלה, גם בהכרח שמדובר בבישול שהוא מן התורה אולם בלבד"ה לא"ה באופן שאנו מהתורה אלא מדרבן, גם צריך להיות מותר אף שהוא מן התורה [וכ"כ הרמ"א להדייא שם, ואדרבה הקשה הרמ"א מהאי דינא של בשער בחלה טמאה, אלא שבאמת הרשב"א כבר הקשה והישב זאת, דשם אמרינו מידי בו"ח ולא מדיני מראית עין]. ושוב הביא את דעת המהרש"ל שאסור בmares עין גם בדרבנן, והביא שכן כתוב הגאון בעל שוו"ת באර שבע [הבד' להלן] והביא מסוגיות ערכות במס' שבת שחם בדרבנן אסור משום

‘בשר מתורבת’ חלק שני – מראית העין | מאמריהם הלכתיים

מראית עין, ולכן כתוב שלדעתו כן העיקר להלכה שוגם בעוף בחלב שקדמים יש לחוש למראית עין ויש לשים השקדמים ליד התבשיל. וכן הסכים הט”ז לאיסור לכתהילה ובדייעבד שרי אפילו בבשר בהמה עם חלב שקדמים. וכ”כ הרב חכמת אדם שוגם באיסור דרבנן יש לחוש למראית עין ולכן גם בעוף עם חלב שקדמים ציריך שנינה שקדמים בתוך החלב שהיא מינכבר. גם רבניו הבהיר (ס”ו ס”ט) אחר שהביא מחלוקת מהירושל’ והרמ”א כתוב זול’ נראה דברי מהרשות עיקר דאף באיסור דרבנן חיישנן למראית העין בפרהסיא, אלא דבצינוע לא אסור אלא באיסור אדרורייתא.

אתה הראית לדעת שוגם לדעת הרמ”א שהתריר באיסור דרבנן היינו כשבניהם אין להם עיקר מהתורה, גם עוף וגם חלב שקדמים. או חלב אשה. או עוף עם חלב טמאה. אבל בשור בהמה עם חלב שקדמים או חלב טמאה אסור, הגם שהחלב הוא דרבנן אבל הבשר יש לו עיקר מן התורה, ובכה”ג אסור מחתמת מראית העין. והט”ז כותב שהגם שהחמיר גם בתרי דרבנן מושם מראית העין, מכל מקום בחלב טמאה שאינו דומה למוקור שם שניהם מותרים באכילה ורק יחד אסורים, ולכן גוזרו מושם מראית העין, משא”כ כשהאחד מהם אסור בלבד באכילה, לא גוזרו מושם מראית העין, הגם שכותב שאין בכוחו להקל بما שהרמ”א החמיר. והט”ז כותב לגביבשר או חלב טמא, שפטות ההלכה וכן השו”ע שהתריר בישול לגמרי ולא חשו כלל למראית העין, וכותב בזה בטעמים, או שבבישול לחודיה אין מראית עין כי אפשר שעשוזה זאת לשום רפואי או דבר אחר, אלא המראית עין הוא באכילה, וכיון שאלה בלבד באכילה, מילא לא שייך למראית העין.

� עוד כתוב שבטמא אין מראית העין כי הבשר מיניכר והחלב מיניכר ושניהם הם ומילא אין איסור מראית העין. ולעיל מינהה בס”ק ג הביא דברי הבית יוסף על הטור לגביבשר או חלב מן הטמאים, וכותב ‘אבל מה עניין לגוזר שבר במנה טהורה בחלב טמאה או אייפכא יאסר מושם בשור בחלב דהא בלאו הכי ליכא למייחש למידי כיון דבלאו הכי אסרו מושם בשור או חלב טמאה וזה נראה כוונת הב”י’ אולם מה נעשה ודברי הרשב”א ברור מללו, שכל ההיתר בזה הוא רק מושם אכילה ולא מושם מראית העין, ומילא מה שכותב הש”ך ליישב קושית הרשב”א מקושית הרמ”א ע”פ סברתו, למעשה להדייא בתוך הרשב”א {שלא היה מונחת התשובה לפניו} שלא לדבריו, וכבר במחזיק ברכה סי’ פ”ז (ס”ק ח) העיר על דבריו הרשב”א בפנים. ועוד ראה בפרי תואר בס”ק ט, ובס”ק ייא וודוק. וראה בהגחות על דברי הפרט יפה תואר אות כג. ומן החיד”א (במחבר”ש) לאחר שהעיר על דברי הרמ”א, הש”ך והט”ז שכל דבריהם על הרשב”א הוא מושם שלא בפנים, אולם לאחר שהיא בדינו התשובה, ברור ופשט שכך היא ההלכה שהדבר אסור מושם מראית העין וויל שם: ‘הדרן לדין דמתשובה הרשב”א מוכח הפק הרב ש”ך ומה גם בם”ש שדעת מרדן דבחלב טמאה ליכא מושם מראית העין מدلא פירש ודודאי מרדן שראה תשובה הרשב”א בשלהות לא כיון לך אלא סיירא דהיפותקים נקוט דמודת מדינא קאמרי כמו שבייא הרשב”א וכל שכן דמרן דידייה עדיפה דכאן לאalter מייתי דין חלב אשה דאסור מושם מראית העין ומשם נבין דהה לחלב טמאה וכו’ וזה ברור מאחר דהוא ראה תשובה הרשב”א כללה כמהות שהיא זהה מפורסם דاشתכלחו באחמתית’ רוב ספרי הראשונים כי’ כידוע. ע”כ. וכ”כ הרב זבחי צדק (אות כי) שווה אסור מושם מראית העין ודלא כהש”ך והט”ז יעויי”ש.

והנה בתוך דבריו הביא הש”ך מדברי בעל שו”ת באර שבע (בספרו בס”י י), שכותב שם שוגם בבשר עוף אסור לאכול עם חלב שקדמים, אלא אם מניה בשפת הקערה שקדמים, ואין לחלק בין זה לשוא בכרת, משא”כ בעוף בחלב שהוא רק דרבנן, שהרי סוגיות הש”ס מבוארים שוגם בדרבן יש לחוש למראית העין, ומבייא התוס’ על הסוגיא בשבת לגבי צינור שעלו בו עשבים, וכותב שאדרבה יש להחמיר בעוף יותר מאשר טעםם, האחד שהגנה החמיר בעוף יותר מדם ומשר אריסורים לגבי העלה על שולחן אחד. והרי כל העלה היא מדרבן, ועל תשאל דהוי גזירה לגזירה, כיון שלא בדרלי אינשי מינה שכל אחד היתר בפני עצמו הוא החמיר בו יותר מבשר איסורין. ועוד

נ"ל טעם אחר יותר טוב מזה הdecsh שאסרו לאכול בשער עוף בחלב אף על פי שעופר אינו דומה כלל לבהמה בשם צד וליכא למיחש כל כך דעתו לאחלהפי בבשר בהמה וא"ה אסרו ולא הספיק להם שאסרו לאכול בשער חיה בחלב ממש גזירה דעתו לאחלהפי בבשר בהמה ואין ספק שהוא מטעם כיוון שאין משמעות הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש ויש מקום לצדוקים לדודות בו לפיקח עשו חכמים זו'ל הרהקה יתרה אף שהיא מופלתת ממד. ועוד שהרי עשו חכמים חזק לדבריהם יותר משל תורה כי דברי תורה אינם צריכים חזק כל כך לפי שאין בני אדם מזולין בהם ובפרט באיסור דם דבדילין אינשי מיניה מחמת מיאוס. ושוב כתוב לדון על סוגיא של בשער או חלב טמאים, וביאר שכיוון שהוא כבר אסור וממילא הוא לא שכיח ולא חשו לגוזר בזה, ומה'כ בדברי הרשב'א, ג'ז מהמת שהתשובה לא הייתה לפניו.

אם איסורי שבת שם מדרבנן חמורים טפי לנידוי'ך:

אלא שזאת יש לדעת שכל ההוכחות שלהם מהאי דיןא של צינור ומוסיפות השבת, על כרחך שהרמ"א לא חולק על זה, וראה בשוו'ת אדני פ'ו (הרבות המובהק רב' אפרים הקשר דומ"ץ דקהילת אלטונא בס"י מא והב' בשות' יב"א הנז), שכתב שהעיקר להלכה כדעת הרמ"א, וכל ההוכחות שהביא הש"ך מהסוגיא דשבת יש בהם סרך מדאוריתא וכגון התלישה מהצינור לשם תיקונו הוא מדאוריתא, ולכנן גם כשמעacen ברגליו אסור, שהרואה יראה וייחסוב שם ביד זה מוותר. משא"כ הכא בבשר עוף לייכא למייחש לאיסור דאוריתא, יעוייש'. גם בעל עורה"ש (ס"י פ' טע' ט) כתוב שההוכחות משבת אינם הוכחה כיון שם איסורי דרבנן שם הוו מדאוריתא, ועוד שבעופר בחלב הוו תרי דרבנן. [אלא שלמעשה סימן שנכון להחמיר כיון שיש אוסרים]. גם מラン הגאון בעל האגדות משה כתוב שיש לחלק בין דין דין לדיני שבת, וכותב (ח"ג ס"ג בז'ה'ל': ובאיסורי שבת גם הרמ"א ודאי יודה דבזה מפורש בגמרא לאיסור כדאיתא בש"ך. והחלוק נראה מתרי טעמי חדא ממש דאיסורי שבת חמירiy דהא חשוב מומר גם במילוי דרבנן של שבת לרשי' ותוספות עירובין דף ס"ט עיין שם. ועוד דלעבור על איסורי שבת נקרה מחייב את השבת מה שכל האיסורין לא נקרו בשם מחייב המצווה שכונת חלול הוא גם במה שעושה אותה חחול גם לגבי אחרים שהוא איכא במה שייטעו בנו"א עליו שעובר על איסור שבת אף שהאמת לא עבר ולכנן מראית עין דשבת הוא איסור בעצם לא רק מפני החשד מה זה ליכא בשאר איסוריים ולכנן אף הרמ"א שאינו חושש למ"ע באיסור דרבנן דבשול עוף בחלב שקדים מודה באיסורי שבת דאך על איסורי דרבנן איכא האיסור.

וראה עוד בשוו'ת חילכת השדה (ח"ה שביעית ס"ב) לגביו סוגיא דሞ齊א זבלים בשבעית, שם הבאנו דברי הירושלמי (שביעית פ"ג ה"א) שהקשה הירושלמי שמדובר לא ניחוש מפני הרואים? והשיב רבי יוסי הרא אמרו שלא חשו לעוברים ושבים מפני מראית העין, ע"כ. ושם באוט ג' הבאת רבי האחرونנים, לבאר כוונת רבי יוסי אל מול שאר דין'ם הנז' שבת וודע שחששו לעוברים ושבים, וראה שם בדברי תוכ' אנטש' אנשי שם דשבת מחתמת דאית בה איסור סקילה, החמירו בה גם באיסורי דרבנן, וראה מה שהבאנו חילוקים נוספים, יעוייש'.

ואחר הראנו ה' כל זאת, אפשר לסכם הסוגיא של מראית העין, שבאיסורי דרבנן, גם לדעת הרמ"א יש לחוש למראית העין באופנים מסוימים, או באיסורי שבת החמורים אף שהם מדרבנן, משא"כ בא"ה בז'ה' באופן שהכל מדרבנן כגון הדוגמאות הנז' שהם תרי דרבנן הכרעת הרמ"א דין לחוש למראית עין ושדי. והסבירו לדבריו הפר"ח והכו'פ' [אלא שטעם אחר הוא ראה להלן ולא מחתמת שזה דרבנן], וכן הסכים עמו הרב אדרני פ' הנז' לעיל, וכן כתוב מעיקר הדיון הרב עורה"ש, אלא שלמעשה כתוב שיש להחמיר אפילו בתרי דרבנן. מайдך דעתה מההרש'ל, בלאר שבע, הוב' ח' הש"ך, הט"ז, הפרי תואר (ס"ק ט), החמתת אדם. נוב'י (תניינא או"ח ס"י ה). זבחין צדק (ס"י פ' אות יט). וכ"כ העורה"ש למעשה שיש להחמיר מחתמת שיש אוסרים, למורות שעיקר הדיון כדברי הרמ"א.

דעת מרן השו”ע במראית העין באיסורי דרבנן:

והנה מרן השו”ע לא גילה דעתו להדייא בגין דרבנן, אם כדעת הרמ”א וסיעתו דשרי או כדעת החולקים עליו. כאשר מחד פסק (ס”י פ”ז ס”ד) שאסור לבשל בחלב אשה, מפני מראית העין. ואם נפל לתוך התבשיל,بطل, ואין צורך שיעור. ומרן לא חילק בין בשר עוף לבשר בהמה, וכדברי הרמ”א שם, והעיר הש”ך (ס”ק ז) על דברי הרמ”א שבבשר עוף אין לחוש, שהרמ”א נמשך לשיטתו בסעיף ג’ אבל לפיה מ”ש בס”ק ו’ אף בעוף יש לחוש והינו DSTMATMO הרשב”א והמחבר ולא חילקו בין בהמה לעוף [לגביו חלב אשה]. הרי שדעתה הש”ך שגם באו”ה וגם בתרי דרבנן ס”ל להחמיר. [וכך נראה דעת הכה”ח באות כה ובאות לו, ואין מוכרכה].

החילוק בין פרהסתיה לצינעה, ודין בני ביתו:

אלא שזאת ראיינו בדברי הב”ח הנז’ לעיל, שיש לחלק שבאוריותה אסור גם בזכינעה, וברבנן גוזר רק בפרהסתיה. וכ”כ בשוו”ת באור שבע הבנו’ שברבנן לא גוזר בזכינעה וכבדורי התוס’ בסוגיא דצינור. ובפט”ש (ס”ק ז) הביא ממש”כ בספר נחלת צבי על סעיף זה שהיינו בסעודות גדולות שיש מראית עין גמור, ואולם בבינתו מותר לבשר עוף בחלב שקדמים. גם הרב ברחי צדק (אות ס”כ) הביא בדבריו להלכה. וכ”כ הרב כה”ח (אות כה). וראה עוד בשוו”ת חילקת השדדה (שם) ודוק.

והנה בהאי דיןא של תוק הבית, מקום איתנו לדון האם מדבר כאשר זה בין עצמו, או דאיירי הוא עם בני ביתו. ראה מש”כ בפמ”ג (מש”ז סי’ תק ס”ק א והב”ד בכח”ח בס”י תק ס”ק רטא) לאסור בפניו ב”ב גם באיסור דרבנן, ומайдך הכא בגין דחלב שקדמים כתוב הפמ”ג (פי שפ”ד סוט”ק ח) שלידנא בסעודות גדולות ראוי להניח שקדמים, משמעו שסעודות קטנות כגון בביתו לא חשש כלל [ובאחרונים כתבו חלק דהכא בבשר וחלב יודעים הם שהוא מחלב שקדמים, משא”כ שם בס”י תק, שם על המשקל אינם יודעים מהמת מה שמת, יעוי’ בבדרי השולחן שכך כתוב, וראה להלן מש”כ ממשימה דהמג”א]. ומайдך הנחלת צבי הנז’ לעיל, כתוב שאף בפניו בביתו חייב חשייב חרדי חרדים. וכ”ה בת”ז בס”י רמא (ס”ק ז) וראה בדברי המג”א (ס”ר רמד ס”ק ח) שכותב חלק בין משכיר מרוחץ לעכו”ם לבני הפסיק עם העכו”ם לקצור את שדרשו שם בס”י רמד פסק מרן השו”ע שבתוך התחים, אסור לו להניחה לעשותו לו מלאה בשבת, מפני הרואים שאין יודעים שפסק. והוסיף הרמ”א שזה אפי’ אם דר בין העובי כוכבים, יש לחוש לאורחים הבאים שם, או לבני ביתו שייחשדו אותו והביא זה מהב”י בשם תשובה אשכנזים. הרי שחייבין לבני ביתו ומודיע לא נחשש שהוא הדין גם לגביו מרוחץ, וכותב שהחילוק הוא שם כשיחקרו יודיע להם האמת שקבלו באירוע, אבל הכא שיראו בעת הקציר שאין העכו”ם נוטל בריחון ידועו לאוריס הוא וייחשدوו שסביר יום הוא. ע”כ. ויעוי’ בפמ”ג שם ודוק. ועוד ראה בספר ערך שי (או”ח סי’ שו סעיף טו) לגבי שטיחה של בגדים, וכותב שם שבתוך הבית היכא דיליכא אש, לא גוזרו חכמים, וגם בני ביתו לא יודעים שלא כיבס עתה. ע”כ, ודוק בגין דרבנן.

הנה עד כאן נמצינו למדים שבדוגמת תרי דרבנן כוגן עוף בחלב שקדמים, לדעת הרמ”א מותר לכתילה ואין לחוש למראית עין ואף בפרהסתיה. ודעתו רוב הפוסקים לאסור חמאת מראית עין גם בתרי דרבנן, ויא”א שכך היא דעת מרן השו”ע. אלא שיש מן הפוסקים שכותבו שככל זה בפרהסתיה, אולם בזכינעה לא גוזרו חכמים וזה מותר. ובאופן שמותר בזכינעה נראה דמותר אף עם בני ביתו.

לב
לעומת הכתובים

סבירת הפר”ח וב’ סברות הכו”פ בדין דמראית העין:

והנה כפי שהזכרנו לעיל, הרבה פר”ח חיזק את דברי הרמ”א, אולם הוסיף סברא חדשהداعיירה מה שאסר הרשב”א בחלב אשה משום מראית העין חידוש הוא, והבו דלא להויסיף עליה, משום שלא גוזרין משום מראית העין זולת מה שנתבאר בש”ס להדייא, שאל”כ בוואו ונאסור בשר חיה בלי ניקור

כדי שלא יטעו להתריר הלב של בהמה וכו'. אלא שהבאוו עליל מה שהשיב לו הרוב פרוי תואר, שהכא הוא רק תיקון לחשות הטעות ואינו שיקד לעניין של גזירה מדעתינו, והביד לעיל.

וזוד ראיינו כי סברות בדברי הרב כו"פ על השוו"ע שם האחת נמצאה בס"ק ז, שם כתוב שמראית העין הוא על דבר שהוא אמיתי רק שלא נاصر, וכגון גם דגמים, שהוא גם אמיתי אבל מותר. וכך גם חלב אשר שהוא אמיתי אבל הוא מותר, ובזה גורו. אולם חלב שקדים לא מקרי חלב אבל אלא מי פירות, ואטו משום שדומה לחלב במרקחו נאסור לבשל בו בשדר. ולכן די לנו להזכיר בשר בהמה בחלב שקדים ולא בעוף.

וסברנו נספთ הביא בס"ק ז, שבמראית עין הסברא היא שיטתה הרואה בדבר השיכח יותר, ולכן גם דגמים שלא שכח לכונסו בכללי, يتלה הרואה בדם בהמה. וכך גם, חלב אשר אין דרך לכונסו בכוס, ולכן יתרה הרואה בחלב בהמה. אבל חלב שקדים שהוא שכיח מאד. ורגילים לבשל בו והוא מוטעם מאד, בכך ג' למה יחוש הרואה לחלב בהמה בזמן שיכל לחתול בחלב שקדים שמצוותו הוא, ומהicia תיתן לתלות באיסור ולא בהיתר [ורואה לשון התפא"י בכלכלת שבת (אות ה) שאין לחוש למראית העין אלא כשייש קצת הוכחה לאיסור יותר מלහיתר]. וכך כתוב שלא חחשו במקומו של רבוי יוסי הגלילי והתירו לבשל ולأكلו בשער עוף בחלב, ולא גזרו במרקחית עין אותו בהמה, כיון שכולם היו רגילים בזה שם. [ויש מי שכתב שעוף ניכר ולא מיחלף בשער בהמה, וכך מי שכתב שלא התיר הרמא"א אלא עוף בחלב שקדים ולא היה שברעה כבשר בהמה (יעי' ביד אברהם על דברי הרמא"א בסע' ג)].

ועפ"י סברא זו שבל שאין האיסור ניכר, לא חיישין למראית העין כתוב הרב כנסת הגודולה (אגבי סי' פ' אות ח) לישיב מנהג קושטה הנעשה לפני גדולים וחכמים לאכול אורז מבושל עם חלב שקדים לאחרר ארוחהبشرית, והביא כמה היתרים, ולמעשה סיים שם שכדי שהמנהג לא יהיה סותר את דעת המהרש"ל וסיעתו יש לחלק בין לאוכלם ביחד לבין לאוכלם זה אחר זה דמותר. ועל פי זה הכריע מרן הגראי"ז צצ' בתשובותיו גם ביחסו דעת (ח"ג סי' נט) וביביע אומר (ח"ו י"ד סי' ח) שモותר לשותות חלב סינטטי או גלידה חממית, לאחר ארוחהبشرית, וכותב שמותר בשופי לאחר שזה בזה אחר זה ולא מיניכר האיסור. [וזוד הקיטב בתשובותיו שם לגבי מראית עין בדרבן, והוא גם ביחסו דעת (ח"ב סי' מא) בסוגיא של מטריה בשבת שהביא דברי הנוב"ד דס"ל כהש"ך לגבי מראית עין שנוהג גם בדרבן, ולא העיר על דבריו כלל, והתשובה ביחסו"ד מארחות מהשוו"ת בחלק שני, ושם הוא העיקר לגבי ההיתר שהוא ברור יותר, וראה בהערה בילקו"י הנז' לעיל].

בדבר המפורסם אם מתיר חשש מראית העין:

ונראה שעל טumo האחרון של הכו"פ שהחלב שקדים מצוי ביוטר, והרואה יכול לתלות בהיתר, סמכו להלכה כמה מן הפסוקים, וכdogma ראה בדברי מרן הגרשׂו"א בשוו"ת מנתת שלמה (תניינא ימין נ) שכתב בזה"ל: 'ונלענ"ד דרמאות עין הנזוך בש"ס הינו בדבר המותר ורק מפני שנראה כעושה איסור לנו איסור, וכיודע מכילת דם דגים או חלב שקדים עם בשר, וכיון שכן בנעלי "קורופם" כיון שנראין כנעלים של עור נראת דהרי וזה דומה לכל הדברים שאסרו חכמים מפני מראית עין. ומה שנתפשט ההיתר של פאה נכרית חושבני שסומכין ע"ז שרוב אנשי יודעים בזה להבחין, אף שהרבבה פעמים אני אינני יודע להבדיל, וכיון שגם לעניין מנעל ביווכח"פ נזוכר בגמ' יומא דף ע"ח ע"ב העניין של מראית עין וכן גם בראש"ש שם בפ"ח ה"ז ובקרבן נתןאל אותן ז' ע"ש"ה, لكن נלענ"ד דאסור' ע"כ. הרי שכתב שאיסור מראית העין בפאה מתבטל מחתמת הפירטום שיש לפאה נכרית. ויעו" ביביע אומר (ח"ה אב"ע סי' ה) שכן חשש זהה, ואף שזה מפורסם והסכים להיתר שאין מפורסם [ובאמת ששאלתי אל רعيיתי הרבנית תה"י ועוד מבנות המשפחה, ואמרו לי שסבירו עז ניתן לומר ש 95% מן הפיאות כולן החדשות ניכרות הן, ואפשר שבקיאות הן, ויש מי שטען בפני

שהמדובר הוא בגברים שצרכיהם להזות ולא נשים שבקיותם יותר, ויש להסביר על דבריהם, "יעו'" בשוו"ת אגרות משה ابن העוזר (ח"ב ס"י יב) שכותב 'וזעט משום שברוב הפעמים ניכר שההשערות הם מפאה נכרית, ואף אם אין ניכר לאנשים שאין מסתכלין כ"כ בנשים עד שייכרו מ"מ לנשים ודאי ניכר ברובא דרובא ואולי גם כולם ניכרות, ולכן בשביב מה שנודמן לפעמים רוחקות שלא ניכר לא אסרו'. ובהמשך הוסיף עוד: "וא"כ כ"ש באשה שעיקרה היא נמצאת בין הנשים שהן מכירות שהיא פאה נכרית שאין לאסור בשביב שיטעו אנשים שאין מכירין זה ונחשב כדיוזם להם. ואף אם היא אשה שלאלכתה בין אנשים נמי כיוון שעכ"פ ניכר לנשים אין לאסור, ומילא אין לאסור גם כשהיא ניכר לפעמים, אף אם היה זה מה מאיסורי לאוין, וכ"ש שהוא רק מאיסורי עשה שאפשר שליכא כלל איסור מראית עין בזזה". ועוד יעוי' בקובץ תשובה למן הגריש"א (ח"ד סי' ד) ודוק בלשון הדברים שם. ויש עוד שטענו טענות נוספות, וудין לענ"ד מצד זה עדיין יש לומר דהוי מיניכר, להוציאו אם יש שאלות שאין ניכרות, שעל כל שאר הטענות בסוגיא של 'פהה נכרית' יש להוסיף גם טענת מראית עין, אולם בלאה" לא. ובכל גוונא, הפאה היא ודראי מפורסתם ביותר, ולכוארה לפי חשבון האגר"מ שם, כל אחת שיודיעים עליהם שומרת מצות היא, ויראו אותה עם שער יתרלו זאת בפייה שהיא מפורסתת [אי נימא שלא בעין ניכר, אז בכל גוונא יש להתריר מצד מרא"ע] ואם כן למעשה אם בכל גוונא הפאה היא מפורסתת, אם כן יש לעי' מי שנאaca שהתריר בתשובות שם, וגם צ"ל שהכא לגבי הלב סינטטי ההתריר הוא מחמת עוד צירופים שונים מבואר בתשובות שם, ולא ניכר האיסור באותו זמן שהרי הוא לאחר האכילה, משא"כ הכא בזמן שהasha הולכת יש מקום לדון אם נראה גילוי ראש, וצ"ב].

והנה ביב"י"א שם הביא הוכחה לההתריר, מדין כלאי בגדים, שם שנינו (בסי' רחצ סע"ג) שאין אסור משום כלאים, אלא צמר רחלים ואילם עם פשתן. וכו'. וחכמים אסרו מפני מראית העין משי עם צמר, לפי שודמה לפשתנים. וכו', והאדינה משי מצוי בינוי והכל מכירין בו, לפיך אין בו משום מראית העין ומותר עם הצמר ועם הפשתן. ומ庫רו טהור מהרא"ש נהא הלכות כלאי בגדים סימן ז) שכותב 'והאדינה מצוין בגין המשי בינוי והכל מכירין בהן הלך מותר להתריר בגדי משי תחת בגדי צמר וגם חוטי משי בסרבול של צמר'. והנה בלשון הרא"ש כתוב שהם מצוים והכל מכירין, ככלומר השונה גם ניכר, ומילא מובן שאין מראית העין כי הוא ניכר. וכן הוא לשון מラン שהכל מכירין בו. וגם בסע"ג כתוב מラン לגבי רחל בת עז, צמраה אסור עם פשתן, מפני מראית העין [וראה בביור הגר"א שם]. והוסיף הרם"א שאסורה לתפרור בגדר קנבוס תחת בגדר צמר במיקום ולא שכיח קנבוס, משום מראית העין והב"ד בשם הרא"ש הנז]. וסימים שבמקומות דשכיח שרי. וכותב הש"ך (ס"ק ב) ובמדינותו נוהגן היתר בגד קנבוס כי הוא מצוי לדרוב, הגחת דרישת. וכותב הב"ח דכיוון שמצוין, נוהגן היתר אף על פי שלא נמצא מי שמכירו להבין שהוא בגד קנבוס כ"א על המעת קו' וע"ש שהאריך. ע"ב. הרי שהלהבנת הש"ך בדברי הב"ח שהחשוב הוא אם זה מצוי, ולא אם זה ניכר. ולפי"ז אם חלב חמחי או בשר חמחי, מצוי אפילו שלא ניכר לא יהיה בו גזירת מראית עין, ועכ"ז כמבודר לעיל ראיינו שלמרות שהיא מפורסת במקומם לא כתבו להתריר למגاري, אלא ציינו שאיררי בזזה אחר זה כמו שכתב הכנסת הגדולה הבנו', או בדברי החיד"א שם שהוא ניכר על ידי כלים, ואפלו בכורו"פ שהתריר במפורסת מ"מ בבהמה הסכימים להניחס שקדמים, ומודע לא נסתפק בזזה שהוא מפורסת ומילא אין כבר מראית עין. ואפשר שבאמת אין ניכר ולכן חחשו לההתריר את הלב סינטטי, המשיך להתריר בזזה גם כן, וזאת הסיבה שגם ביב"ע אומר הנני' לאחר שהתריר את הלב סינטטי, המשיך להתריר בזזה אחר זה, ולא כתוב דשרי לכתילה לבשלו ולאכולו כאחד, ומודע לא נסתפק בזזה שהוא מפורסת הוא, אלא צ"ל דבעין מפורסת וניכר כדי להתריר. ואל תקשי מדברי הש"ך לענ"ד הש"ך לא הכריע כך אלא הביא דברי כתוב בדור היתר אלא בדרך ספריקה, ומילא אין הכרעה בזזה, ויעו' עוד בבית הלל על השו"ע שם מה שמספר על תקנה שעשה יחד עם החלקת מחוקק, שלמרות שהקבוס מצוי לדוב אך אין ניכר,

מאמרם הלכתיים | 'בשר מתורת' חלק שני - מראית העין

ושתו תקנה לknות רק עם השרר, ודוק לנידוד". ושו"ר בש"ת יג' יעקב (האר"י גוטליב, י"ד ס"כ) בד"ה ולענ"ד, שכח לישב את העדר רעך"א שהש"ך דבר באופן שמצו לרוב בכ"ה התיר אפילו שלא מכירין. אבל המשך דברי הב"ח שהסתפק זה היכא שלא מצוי רק בכמה מקומות, ועי"ז כתוב היגל יעקב שבוה באמת הדעת נוטה לאיסור. ובאמת דבריו צ"ע היכן מצא זאת בב"ח, שזה לשון הב"ח שם: צ"ע במלוכינו והמצו בגוד קבוס במקצת מקומות אלא נמצא מי שמכיר להבין איזה פשתן ואיזה קבוס כי אם על המעת, אי שרי להפררו תחת בגד צמר, دمشע דבעין דוקא דהכל מכירין בו כדכתוב הרא"ש גבי משי, והכי ממש נמי מה שכתבו הר"ש והסמ"ג גבי משי". עכ"ד. הרי להדייא שכל הדין הוא רק מלחמת שלא מכירין, למרות שהוא מצוי. ומה שכתב במקצת מקומות, כוונתו על דברי הטור שכתב שאסור מלחמת שלא מצוי באשכנז, ועל כך כתוב שאצלם בחלק מהמקומות כן מצוי. וכואורה הערת רעך"א במקומה עומדת.

והנה ביב"א שם היביא דברי ש"ת יג' יעקב (הנו) שנשאל, בדבר המנוג שנהגו להשתמש בkokos טחון הדומה לחמאה, ומשתמשים בו גם בתבשילי בשר, ומאי לא ניחוש מראית העין, וכן בחבל שקדמים שצרייך להניח שקדמים. והשואל היביא דברי הפלתיי דבמין אחר שאיננו אמיית אלא כגון דין זהו מי פירות, אין גוירות מראית העין, והשיב לו שלא עיי' היטב שכל ההיתר הוא בעוף אך בבהמה הסכים לרמ"א לאסור. ועוד היביא הרב יג' יעקב בהמשך את דברי הפלתיי בסברא השניה, והחל לדון בהא דמ"ע וחדר שני דברים הם, ושוב חזר לעיקר הדברים וסימן בד"ה ולפי"ז, שלפי ההסביר של הפלתיי לגבי מין אחר, הכא יהיה אפשר להיתר עוף ולא בהמה. אולם לפ"ט העטעם דשכיחי כיוון שקדום מצוי יותר מhalb שקדמים, על כן אפשר היה להיתר גם בבהמה, אלא ששוב כתוב 'אם נמנ כל זה לייחיד בביתי אבל לאכל לחם ממורה עם קוקוס ביחד עם בשר בפרהסיה במקום רבים כגון במסילת ברזל ושאר מקום כיו"ב, לא נראה לי להיתר בלי היכרא, ע"ג דהוי רק מראית עין בדרבן, צוון בצונן, מכל מקום איכא למיחס לתkillah שיצמח מזהה, יען כי רבים הימים בעזה"ר רשעי ישראל המתפרצים לאכול חמאת בקר וhalb צאן עם בשר בפרהסיה, ואיכא חזדא רבא בדבר, ויכול לצמוח תקללה שלמדו קולא בדבר'. ע"כ.

ובאמת לענ"ד לא שם אל לב שכבר הפלתיי הוא שכתב שחבל שקדמים מצוי מאר יא"כ בחבל שקדמים, דכוון דשכיח לבשל שקדמים, ומוטעם למאוד, לא חששו למראית עין כל' אלו דבריו של הפלתיי בס"ק ח, ועם כל זה כתוב להיתר בזה רק בעוף ולא בבהמה, וזה דלא כדברי היגל יעקב שכתב לחבל שקדמים לkokos. ומכל מקום למשעה והוא כולם ואמרו שוגם בדבר השכיח למשעה בבהמה לא התירו, כי יש בהח שחש לתקלה. וגם זה הוא מגוירת מראית העין שיש לתקן את החש טעות כלשון אה"ח הקודוש בפר"ת הנז' לעיל, ולא דין מיוחד שם [כנלעב"ד, ודלא כמו שרצה יידי הרה"ג רבינו יוסף פררה שליט"א ללימוד בדברי היגל יעקב, שזה תקנה מיוחדת בגל הפריצים, וצדקו דבריו שמויה תיאר את סיבת החשש, אולם עדין מזכיר בבהמה אין מבואר שם. ואפשר שכונתו גם הייתה על תקנה מיוחדת בזמנם ולכן החמיר גם בצונן [ראה שפ"ד ס"ק ז], ועוד צ"ע. אולם בלאה"ה בכוכ"פ מבואר שלמרות שכח עדרין לא הותר בבהמה, ולכואורה ה"ה הרמ"א וכותב שכבר נהגו כך וכן בנוי'כ שכתבו שזה נחפט ומל' מקום כתבו לאסור בבהמה והיתרו רק בעוף].

אם כן מצאנו שוגם נפסק כדעת רוב האחרוניים שוגם בתורי דרבנן חיישנן למראית העין, מכל מקום שפיר דמי להקל בזה כאשר זה מפורסם, אולם בבהמה אין מקום להיתר גם במפורסם. ומפורסם שאינו ניכר צ"ע דין בדברי הב"ח, ובש"ך וביגל יעקב שזה תקנה מיוחדת בגל הפריצים, ושניכר הינו בדבר עצמו, או לחילופין בדברים המסייעים לויזהו כגון שקדמים ליד החבל, קששים ליד הדם, או אריזת המוצר ליד התבשיל, [ובפירושים דנו אי שפיר דמי לשיטם סימן על דבר שבחש אולם אינו ממיינו, כגון שקדמים ליד חלב אשה וכיו"ב]. וגדולה מזה כתוב הרב חד"א זצ"ל במחזיק ברכה (ס"י פ"ז) אחר שהיביא דברי הרבה כנה"ג לגבי האורzo עם חבל שקדמים שאוכלים לאחר ארווחה

לה

בשערית, כתב היתר מצד אחר שהוא מיניכר מחמת כל הפורצלן ש망גים בו רק מני מתיקה, יוכמעט הוא ניכר היטב במקומו ושתו יותר מהנחת שקדמים שם [ואפשר שמטעם זה מותר גם אם לא סילקו את הבשר מהשולחן כמו שחשש הכהנה”ג]. ועוד הוסיף שם סברא נוספת נוגעת לדין דידן אבל נוגעת לנידוי”ד, לגבי עלי גפן ממולאים בשבר עם חלב שקדמים, שיש דהמילי מcosaה בעלים ובעדתו בקערה על הרוב איןנו ניכר לא בשור ולא חלב עד אשר ישלח ידו ולכך ונוטן לתוך פיו ואיז יrigיש הוא שהוא בשר עם חלב שקדמים ואין צורך בכך משום שאין מראית העין ולא אסר הרשב”א בחלב אשה אלא שניכר החלב, ע”כ. ועוד ראייתי בשווית שבת הלוי (ח”ט סי’ קט) שענה לשואל ששאל על שניצל פרווה עם גבינה, והנה בשאלת הזוכר השוער של מפוזרsm, ואם כן היהות שהוא הוא מפוזרsm וידוע שיש נקניק ושניצל דאיינו בשור כלל, לא שייך כלל מראית עין. ובתשובהו הקצרה השיב בעל שבת הלוי, שהרי אכן סברת הכו”פ דלא גרו רך בדבר שהוא חלב באמת אלא דהתורה לא אסורה, אבל חלב שקדמים נקרא רך כן בשם מושאל, וכיו”ב כאן דאיינו לא בשר ולא נקרא בשם בשר והוא ק”ו משקדמים ואם גרוו שם בשור בהמה עכ”פ אין הכרח לחדש גם כאן גורה, וזה הנלען”ד דרך למוד זכות עכ”פ על אלו שעושים כן. ע”ב. כלומר השיב מהנז’ בכרו”פ ס”ק ז’, ולא מעنين המפורטים בס”ק ח. וגם על כך סיים שזה בדרך לימוד זכות. ואני אומר שתשובה זו צריכה לימוד, היאך ס”ל לבעל שבה”ל סוגיא זו לפה ב’ תירוצי הכו”פ.

בדבר המפורטים שגם ניכר:

ומכל מקום hicca שהוא גם מפוזרsm וגם ניכר, כגן צורה שוננה, או סימנים אחרים הנז’ לעיל, שרי גם בבחמה וגם ביחס ולאו דודוקא בזהacha, ויעו”י ביטב בנו”כ השו”ע שם בסע”ג, ומכל מקום כך למדנו מרבותינו הפוסקים שבבשבר בהמה מותר היכא שנינח שקדמים, ובפשטות בוודאי שמותר גם באכילה (יעי בברא היטב), וזאת יש לדעת שניכר לכארה בודאי כולל אם ישם הארזה שהיה מותר, וכגן בארוחה בשראית, בפינת הקפה משארים את האrizot של מל宾ן הקפה שרשות פרווה, או ארזה של חלב שכותב עליו סוויה או כיו”ב. דבכה”ג ודאי ישיה מותר. וכ”כ בשווית משנה הלכות הנז’ לעיל בבחיה סי’ צז) לגבי אכילת לחם עם מרגגרינה בסעודה בשראית. וכותב בסוף דבריו, ומהו כמדומה לי שבמקומות שאוכלים מרגגרינע מניחים על השלחן הניר של מארגארין וכיוצא בזה וא”כ הו”ל כמו שקדמים אצל החלב שקדמים שמותר. ומ”מ אם אין מניחים הניר הנה להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם וכיון שבזהו”ז אוכלים מרגגרין ומוציא הוא בכל מקום ליכא לפען”ד משום מ”ע. ע”כ.

אם תולמים פתק אי מהני להחשיבו בנייכר:

והנה עלה בראעתו לשאול אם מהני גם תליית פתק בחדר קפה שנינו יlid החולב האומר כי כל החולב המוגש בפינת הקפה הוא חלב צמחי ובזה להסיר את חשש מראית העין, או דילמא חייב להשאיר הקופסה המקורית עצמה. ובתחילה חיפשתי מעט ומצאתי לגאון בעל ברי השולחן על השו”ע שם (סי’ פז סע”ג בביבוריים בד”ה שקדמים) שכותב שנראה דלא מהני, שאם כן מה דנו הפוסקים במ夷 אין לו שקדמים אי שרי, וכי לא היה ברשותם פתק לכתוב, ועוד כמה ראיות כעין אלו. ובאמת שאין טענו אלו מוכרכות, שהרי י יכול הוא לשאול וכי במדובר הוא נמצאה, שילך ויקח שקדמים מן החנות או מן השכנן, אלא דאייר בזופן דלא שיק לעשות היכר מכל סיבה שהיא, ועל כך הדיוון ההלכתי. ובאמת שראייתי לכמה מספרי הקייזרים שציטטו את דבריו להלכה. ווע”ע בשווית אבני ישפה (ח”ב א”ח סי’ כב) בד”ה אמרם גאון אחד, ודוק היטב בדבריו.

אולם זאת חיזית, להדייא שלא כדבריו, ממש”כ בשווית מהר”ם שיק (או”ח סי’ רלו) בתשובה לשאלת אי שרי למוכר כמה פטח לעכו”ם בימי חזיה”מ או שיש לחוש לתקלה בזה, וכותב בסוף דבריו, אבל

לפי האמת שאין היכר בין כמה של פסח לכמה סולת של כל השנה, אם כן אפיקלו אם יקבע שם בחנותו פיתקה להודיעו כמה של פסח, והוי כעין שמניחין שקדמים אצל הלב שקדמים, מכל מקום הר' העכו"ם הקונים מוליכין את הקמח ana ונהゴוי מפעי עפי (חולין קליג ע"ב), על כן לדעתך בודאי ראוי לאסור משומם מראית עין. ככלומר עיקר טענותו שהקמח ימשיך הלהה ולא יועיל הפתק שם בחנות. אם כן להריא שפתק בחנות דינו כשהקדמים אצל הצלב ומהני להצלב משומם מראית העין. וכן רأיתי בשות' לבושי מרדכי (בהתשובה הנ"ל לעיל) שכחוב בתוך דבריו, ואפשר משומם דמפורטס במקتاب שלהם שהוא עיי' ביצים הוא ככריו ומהני לעבען חחש מראית עין, ובביא סייעתא לדבריו מדברי המהרא"ם שיק הנז'. והעיקר להלכה כדבריהם. וחיפשתי מעת ומצאת תשובה אשר נתפרסמה בקובנטרס אשר בשם תכלת מרדכי יוכנה ושם בס"י ח ערך תשובה על האי דינה של פתק לסלוק מראית העין, וראיתי שם שהביא דברי הבדי השולחן ודוחה את דבריו והוכיח לאידך גיסא דמנהני, וכן כתוב להלכה שם אלא שלא זכר מדברי המהרא"ם שיק המפורטים. ובאמת לענין"ד דברי המהרא"ם שיק שכחוב אותם כדין פשוט, הם העיקר להלכה למעשה.

אלא שבورو שבזאת הוא מותנה שהיא כתוב להדייה במאן מדובר כגון 'חלב זה הוא משקדמים' שהיה ברור הסרת החשש, ולא די שיכתבו שהחלב בשרי או משפט כליל אחר, שהרי סוף סוף, יעללה חשד שנכנס הלב למורות, אולם כאשר מסביר להדייא ממשו מיוחדר על החלב הנמצא, אין חשד, ואין קלוקל שכול לבוא מראית עין זו. כמו כן יש להבטיח שהפתק יהיה במקומות בוולט המבטיח שרואהו, והוא מונה במקומות סמוך לדבר שיש בו חשש, כגון שהוא במקום שהחלב מונח ממש. [ועודין יש להסתפק במקומות כגון מסעדה שיש פתק במקומות המכירה, ואנשים ליקחים המונח שלהם אשר ניכר בו תערובת בשר וחלב ואוכלים בשלוחנות בפתח החנות ואנשים עוברים ושבים ורואים דבר כזה באופן שניכר גם בחו"ז ולא דמי לדם הנמצץ בתוך השינויים, או עלי גפן ממלאים שלא רואים את אשר נעשה, אלא איירוי בסנדוויץ שראים בשר ומעלי גבינה צדובה לא שהייא פרווה, ודבר בוולט הוא בשינויו הצבעים, ועוד ידוע בעולם הלא כשר סנדוויץ זה ההאם אין לחוש לכל זה. ועי' בחלוקת השדה ח"ה שביעית ס"ב מש"כ לגביו סוגיות עוברים ושבים במראית עין ודוק לנידוו"ד. וסיפר לי מעשה הרה"צ רבינו נתnal שריקי שליט"א כאשר נתתי שיעור בבית מדרשו, שהוא הווזן לקבוע מזוזה במעיטה בעיר אחת בדורות, ונאמר לו שהמקום בקשרות הרבבות וב��ירות של בד"ץ של אחד מרבני העיר, ובועלתו אל המקום ראה אנשים יושבים ואוכלים סנדוויץ של בשר וחלב ביחד, מיד עזב את המקום וירד, והוא רודף אחריו בעל העסק ואמר לו, חלילה הכל כשר זו גבינה פרווה ויש שלט על כל שולחן ואמר לו אותו רבי שרוי בו. ויש להתיישב בברור זה, אולם בודאות אם היה שלט על כל שולחן לדוגמא, אז כשם שראה את מאכלם היה רואה את השלט והיתה נחה דעתו].

והן אמרת, שבמקרה דידין, כבר הכרענו בס"ד לעיל, שהקציצה אינה בשר והמשקה אינה חלב, אולם טעםם כתעמים, וצורתם לצורותם, ועל כן יש לחוש מחמת מראית עין. וגם אם היה הדבר מפורטס כל שאינו ניכר שהוא בוולט ושונה שהוא מן הבשר המתורת או מהחלב המתורת. ובבודאי דלא גרע מאורzo עם חלב שקדמים לשניהם פרווה, והתירום לאוכלם לאחר הבשר, מחמת שהם מפורטמים, והכנסת הגדולה התיר בזו אחר זה ובתנאי שאין הבשר על השולחן, וממן החיד"א התיר מחמת שזו ניכר על יד הכלים המיזוחדים. אולם בלא"ה לא. ועל כן גם בנדוו"ד גם לאחר הפירוטם, בתוך ביתו אפשר להקל גם בפני בני ביתו ואפיקלו בקציצות הדומות לבשר בהמה. משא"כ בפרהסיה אין לאוכלם כאחד אלא אם יהיה ניכר או במוציאים עצם, או בכל דרך אחרת שהזכרנו לעיל ואו שרוי גם בפרהסיה. כי"ז הוא הנלען"ד.

ברכת התורה שניאור ז. רוחה

הרה"ג
משה יהודה לנדוֹן
שליט"א

רבוני המכון

מחיצות המפסיקים בין גפניהם בכרם

הקדמה:

מהו כרם - לא כל קבוצת גפנים נקראת כרם. יתכן שייהיו הרבה גפנים במקומות אחד וause"כ לא ייקראו כרם אלא דין כיחדות. כדי להגדיר קבוצת גפנים ככרם יש מספר תנאים, שכשאינם מתקיים נדונן את הגפנים כיחידות לכל דבריהם, אך"פ שיש לפניו גפנים רבודות.

כרם הallelתו הוא: א. כשתופעות הגפנים לכל הפחות בשתי שורות מקבילות [שורה אחת אינה כרם אפילו היא ארוכה]. ב. כרם הוא לכל הפחות חמש גפנים. ג. הגפנים מכובנות זו כנגד זו. ד. המרחק בין גפן להוא בין ארבעה לשמונה אמות, ובאופן מסוימים, עד ט"ז אמותא. כל עוד אין חמיש גפנים שבהם מתקיים תנאים אלו, אין זה כרם. אם בחמשה מוגפנים מתקיים התנאים הנ"ל ניתן לראות בתנאים מסוימים את כל הגפנים כמצורפים לכרם, ושם כרם עליהם. בעוזה נבהיר את התנאים הנ"ל והנפ"מ.

ההבדל העיקרי בין כרם לגפן יחידית [לשון חז"ל] הוא שבכרם נארסת זרעה במרחך ד' אמות, והזרע בתחום שייעור זה גם נאסרות גפנים נוספת, אף שהן אין בתחום ד"א לזרע, ואילו בגפן יחידית ההרחקה היא ששה טפחים בלבד, ולא נאסרת אלא אותה הגפן הסמוכה.

מחיצה מפסקה בין הכרם לזרעים - לגבי דיני מחיצה להפסקה בתחום הכרם בין הגפנים, העשוות את כולם או את חלקם בגפן יחידית, בזה הדין שונה, ולא כל מחיצה המפסקה בין כרם לזרעים מפסקה את הכרם לשנים או הופכת אותו או את חלקו ליחידים. בנוסף, אפילו בין כרם לזרעים הנמצאים באוויר הכרם, באופןיים מסוימים אין אותם המבדלים מחוץ לכרם מבדילים בתחום הכרם.

דברינו במאמר זה הם לגבי הפסוקות והבדלות שישנם בתחום הכרם בין הגפנים, וכן בין גפנים לזרעים בתחום הכרם.

א. במשנה (כלאים פ"ה מ"א) נאמר: "חריז שהוא עובר בכרם עמוק עשרה ורחב ארבעה, רבוי אליעזר בן יעקב אומר, אם היה מפולש מרأس הכרם ועד סופו, הרי זה נראה כבין שני כרמים וזרעים

לח

א. כשהכרם גדול יותר, שיש בו שלוש שורות גפנים, יש סוברים שגם המרחק בין השורות הוא עד ט' אמות מצטרפים להיות כרם אחד. אמונם הרמב"ם פסק להלכה בר"מ ור"ש (כלאים סוף"ד) שגם כרם גדול דינו כקטן ואין מצטרפים אם הרוחה שביניהם ד' אמות ומעלה, ומותר לזרע בתחום הכרם בריחוק ויט מהגנים, אלא שמהדר שם"מ חוצה לו ציריך להרחק ד"א.

מאמרם הלכתיים | מחלוקת המפסיקים בין גפניהם בכלאי הכרם

בתוכו, ואם לאו, הרי הוא כתת". ובירושלמי מובא שחכמים חולקים על ר'א"י וסוברים שהיה מותר לזרע בתוכו רק אם החץ יהיה מפולש מעבר לכלם, עד סוף ד' אמותה של עבודה הכרם מכל צד.

הנה חרצ' זה מובלט בתוכו מההרשota שمحוצה לו, ולשאר דין תורה הוא רשות לעצמו. כאן הנידון הוא לזרע בתוכו. וצ"ל שהוא גירה דרבנן [וכן בשם הק"ס והחו"א] מפני שנמצא בתוך הכרם ואoir הכרם מקיפו [לשונן היירוש']. ומ"מ צ"ב מ"ט החמירו בזה.

בתפאי"ק מ"ש כאן שחרץ לא מצילআ'כ מפולש, מהחרץ האמור בפ"ד מ"ג: "וחרציא", שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה". ושם מבאים שחרץ חזץ בפני מה שאחריו. מדוע א"כ לא מתייר לזרע בתוכו. ותי' התפאי": "התם רק להחשיבו הפסק, ולא שיהא הוא עצמו כמושסק, כי הכא". כלומר, היהtier לזרע החוצה לו, אבל כאן לזרע בתוכו. ולדבריו אם היה הכרם ובתוכה חרצ' שמשפסק באמצעות החלק מהכרם משכנגדו, ואני בין גפן לשכנגדה ח' אמות, והחרץ ביניהם באופן שמצד אחד יש יותר מד"א בין החרצ' לגפן, לכואורה יוכל לזרע באותו [דיהינו אם מרוחק משלשת צידיו כדיין הרחק, ומהצד הרביעי יש חרצ'].

ולענ"ד תמהה מאי הייתה כן, שבתוך החרצ' אסור כשהיא בתוך ההרחקה בין שני גפניהם [אולימ שולכה"פ מצד אחד היא לא מורהקת מספיק], ואילו מצדיה מותר שהחרץ מתייר. כלומר לא מתייר את תוכו, ואעפ"כ מתייר את החוצה לו בתוך הכרם.

אמנם התשובה לקושיתו לכואורה פשוטה, שחרץ המתייר החוצה לו מדובר בחרץ מחוץ לכלם בתוך ד' אמות האסורת [כדין עבודה הכרם], ושם לא נאמר דין אויר הכרם מקיפו, ומותר בין תוכו לבין החוצה לו, ואילו מתניתין בחרץ שבתוך הכרם שאיןו מתייר לא תוכו ולא החוצה לו [ולhalbין נבואר שאדרבא תוכו אסור מדרבן], ואילו החוצה לו בתוך הכרם הוא איסור דורייתי אף באופן המתואר לעיל שרחוק ה' אמות מגפן אחת, ומהצד השני חרצ' מבדייל, שהרי אם חרצ' איינו הפסק לגבי הכרם, א"כ הזרע נמצא בתוך הכרם]. ואך אליבא דחכמים שסוברים שחרץ מותר לזרע בתוכו רק אם מפולש גם כדי עבודה הכרם, וא"כ נימא שעבודת הכרם היא חלק מהכרם לדידיו, וא"כ נדונ' אותה כזרועה בתוכו [וכנראה זו הייתה הבנת התפאי"ש שהוצרך לחלק בין תוכו לחוצה לו, שלדיידה גם תוך עבודה הכרם דין]. כדין הכרם לחכמים, וכמו שיש שבאיירו שזו גופה מה' ר'א"י וחכמים אי עבוה"כ הכרם ממש, וא"כ מה החילוק בין מתני' דחתם לדחאה, וע"כ חילוק תוכו מחוצה לו], אולם זה אינו, וטעות לענ"ד לומר שתוך העבודה הכרם לחכמים כולם עצמו, וכשהחרץ מחוץ לכלם מתייר החוצה לו גם לחכמים, ולדברינו ה'ה תוכו שם, שחרץ בעבודת הכרם איינו תוך תוך הכרם, אלא שכדי לעשות בין שני כרמים להתר לזרע בחרצ' שבכרם צדיק מפולש דאייל"ה החרצ' שבתוך הכרם אסור ואין זה נראה כבין שני כרמים. ולהלן יבוואר יותר. ואין לתלות את מה' ר'א"י וחכמים בהגדרת עבוה"כ אי כרמים. אמן בחזו"א נראה למד שעבודת הכרם ככרם [וכן התפאי", כמוש"כ], ולכן מוכיח מכאן שעבודת הכרם שכנגד קורת הכרם גם אסור לזרע בה.

ב. כשורע מצד החרצ' לדברינו הוא כבתוך הכרם, מה יהיה הדין כשיש כותל ולא חרצ', ואני מחלק את הכרם אלא עומד כנגד כמה גפניהם, ומפרידם משכנגדם. לדוגמא: ארבע שורות שככ"א 20 גפניהם, וכנגד כמה גפניהם באמצעות כותל מבדייל, וזרע צמוד לכותל באופן שמצד אחד מבדייל כותל בין הגפניהם לזרעים, ומצד שני יש יותר מד"א משורת הגפניהם הבאה [מלבד דין מחול הכרם. וא"מ]. לכואורה הכותל מבדייל בין הצדדים, ומילא כשי' הרחקה רואה משאר הצדדים, כדלעיל, וכותל מבדייל מהצד הרביעי, נקרא מקיפו מג' רוחות במקום הזה, ואם מובלט

מחיצות המפסיקים בין גפניהם בכלאי הכרם | מאמריהם הלכתיים

מהם לכואורה סגי, אף שבין שתי השורות שמשני צידי הכותל אין הרחקה ראוייה, משא"כ בחוריין, כנ"ל. משמעו שיש הבדל מהותי בין כותל לחוריין.

ג. מה הדין כשהחריז אינו מפולש אבל מצידו אחד מגיע שפטוuko לכו גבול הכרם, שבתוכו אסור לזרוע שהוא בתוך הכרם, אבל חוצה לו מובדל. לכואורה יהיה מותר לזרוע חוצה לו. ולכה"פ' כשבולט אפיקו מעת מחוץ לקו הכרם, שאו שפטו מבדילה שהרי יש לה י"ט וכדין כותל. ואמנם יש שרציו לומר שמאחר שתוכו לא מובדל ואסור כיון תוך הכרם, א"כ חוצה לו יהיה אסור ושפתו לא תחלק. אולם לע"ד קצת דחוק לומר כן. אמן לפ"י מה שנדרן שאפשר שדין חריז הוא מחתמת שהוא רשות המבדילה יתכן שעיל גביו לא יהיה ניתר מפני שהשרות הזה היא ככרם מדין חריז תוך הכרם. וגיסי הרוב יצהק טען שאף שכפלני שני הצדדים המקיים אין זו רשות מבדילה כיון שהיא תוך הכרם, מ"מ ככלפי חוצה לו אוily הוא מבדיל בין הרורה שכונגוו לחוץ הכרם. וצ"ע.

ד. והנה יש כאן כמה שאלות נוספות שלכואורה מוכחות שהבדלת חריז אינה הבדלה גמורה. הנה לדראב"י צריך להיות החריז מפולש מתחילת הכרם לטופו. והק' חז"א שצ"ל שגם אם החריז אינו אלא עד שורת הגפניהם האחורה מכל צד, ולא מבדיל אותה, יהיה מותר, כיון שלאחר החריז אין כרם אלא מב' צדדים, ולא לשלוש או ארבע? ואכן בהלכותיו בו"ד כ' שאפשר שגם כה"ג מותר לזרוע בתוכו. אולם לשון המשנה והפוסקים מפורש שצורך להיות מפולש כולו. מ"ט?

ה. שאלת נוספת שהקשה החזו"א. בגם' נאמר שכישיש רק שתי שורות, אם החריז מבדיל כך שלא נשאר בב' שורות ג' גפנים בכל צד אינו כרם, ומותר לזרוע בתוכו. מק' החזו"א שאפיקו נשאר כרם ואפיקו מכל צד אלא שבאמצעו או בצד השני חריז מבדיל בין שתי השורות. היה מותר בתוכו, שהרי במקומות שմבדיל החריז אין כרם משני צידיו אלא שורה אחת? ובחו"א מת' שוגם שני צידיו ייחשבו כרם מדין ערבותיא, שאחרי שיש כרם והגפניהם מקבילים אף שהמשני צידי החריז חייב ערבותיא [שהרי לחזו"א כדי שצטרוף מדין ערבותיא צריך שהוא שני מקבילים אף שאינם מכונים]. כאן שניים אפילו מכונים אלא שמאפריד חריז, ייחשבו ערבותיא.

והנה דבריו מחודשים שגם זה ייקרא ערבותיא לצרף לכרם אף שיש הפסיק גמור. ומ"מ גם לדבריו נשאל האם כן יהיה הדין גם כשבמקומות חריז בכח"ג יבדיל כותל, האם גם בזזה ייחשבו הגפניהם חלק מהכרם ומדין ערבותיא, זה ודאי לא יתכן. וע"כ שיש הבדל בין חריז לכותל. אמן החזו"א יאמר שرك לעניין להשוותו כרם מדין ערבותיא יש חילוק.

ונ"מ לפי מש"כ בדיון ערבותיא שהערבותיא מתירה רק את אותם נטיות שנכנסות להגדרת תבנית כרמים האמורה שם, עפ"י' ניתן לפרש שחוריין לא יפסיק, ויעיל מדין ערבותיא, שזו תבנית כרמים, עם חריז. ושם אמרנו לחומרא שצ"ל כען תבנית כרמים אף שאינו מכוון, ואילו כאן אפשר שלקולא, לצרף את מה שמצוידי החריז לאחר שכבר יש שם כרם על הראשונים, ניתן לצרף מפני שזו תבנית כרמים אף שיש חריז או גות בינתיים. וצ"ע].

ו. עוד קשה, בחזו"א כ' שצוזה"פ וככדו לא מבדילה בין שורות הכרם להופכו ליחידית או לשורות נפרדות, מודיעו חריז שלכואורה התיירו בין הגפניהם מדין גוד אסיק יבדיל?

ז. ועוד - לגבי חלוקת שני מקומות לחיזוב פאה נאמר (פה פ"ב מ"א): "הכל מפסיק לזרעים, ואני מפסיק לאילן אלא גדר". מדריך לכואורה שחוריין אינו מפסיק, וכן הפסיקים לא הוכירו אלא

ב. אמן להלן במשנה ד' כ' הרא"ש אפשר שאפיקו במקום ד' מחיצות במאצע כרם אינו חוצץ, ע"ש, אך כמדומה שאך אחד לא הזכיר חידוש זה וגם הרא"ש הסתפק בזה.

מאמרם הלכתיים | מחלוקת המפסיקים בין גפניהם בכלאי הכרם

גדר. ובמשנוגר (שם) רצאה מסברא לומר שה"ה חרץ, אלא שמכוחה לכואו" שאינו, ולכן כי' שאולי גזיה"ב. ע"ש. ובדי"א בצהה"ל שם הביא בשם ערוה"ש שה"ה חרץ, ודין להוכחה לפאה כללאים שחירץ מפסיק. ודווחה שאינו דומה. ע"ש. אלא שראייתו כללאים צ"ע, שבכלאים לא מזוכר שחירץ מפסיק בין אילנות. אדרבא כאן מוכח שפסיק רק מפולש, כי' שנברא.

ומ"מ אם אכן חרץ התם לא מפסיק, וכפשטות לשון המשנה והפוסקים, לכוארה ראייה ששונה חרץ מכוטל. ואמנם אין ראייה מוכחת להשות בין פאה לכלאים, שהగדרות היצרו יחולות להיות שונות, וכבר דנו בכח"ג באחרונים. מה עוד שי"ס שהבדלת כותל בפאה הוא רק מדרבן.

ח. מכל הלין נליעב"ד לת' שחירץ אינו ככותל ואינו חלק בין אילנות, כשם שלפאה אינו מפסיק, כמשמעות המשנה והפוסקים. ומ"כ שסביר לשבידיל [ראה פ"ב מ"ח שאמנם לא כי' מפורש שחירץ מפסיק, לדינא כ"ה] הוא בין זורעים, או בין גפן לזרעים. וסבירא יש בזה, ובפרט להסבירו לגבי פאה, שבזרעים וכדו' הבדלה היא כשבודת הקרע והמחירה אינה רצופה, משא"כ באילן שאין לו עבודות קרע, וכל אילן נפרד, רק מחיצה שמספרה לגמרי היא מבידילה. וחירץ הגם שפסיק בזרעים אבל בין אילנות אין לה משמעות. לפיכך, חרץ בכרם אינו חלק בין הגפנים, ולכן, כשננים את תוך חרץ דנים אותו כחרץ שבתוכו כרם. ורק אם הוא מפולש מצד לצד נראת כבini שני כרמים ויכול לזרע בתוכו, שלא נראה בתחום הכרם. ואילו כותל המבדיל אינו כן, שכל שMahon בין הצדדים אינו מוקף באותו מקום מד' רוחות, וגם הכותל מגיע עד הגפן האחורה [ולא עד בכלל] אינו מוקף, משא"כ חרץ הגפנים שמצדדיו אינם מובדים ומצטרפים.

וכן בכרם של שתי שורות שאל החזו"א שגים אם החירץ במקצת מהכרם, במקום החירץ אין כרם מקייף, וא"כ בכל מקום שבין שתי השורות שיש חרץ יהיה מותר לזרע בתחוםו, אמן לדברינו לפק"מ, שהכרם מקייף בזכירף שני צידי החירץ, שאין החירץ מפסיק בינויהם. ודברינו אלה הם אף אם נבאר חרץ מועל להפסיק מדיני מחיצה, לנראה מدين גוד אסיק, ואעפ"כ אינו חלק בכרם בין שורות, וכך ש' חזו"א לגבי צוזה"פ וכדו', ואין דומה למחלוקת גמורה [וכ"ש לפי מה שכתב שדיין חרץ אינו מדין מחיצה אלא מדין רשות מבדילה].

ט. עפי"ז ניתן להוסיפה ביאור בדעת חכמים שהצריכו שהפילוש יהיה גם כדי עבוה"כ [ואין זה משום שעבוה"כ ככרם כמו מי שכתב, והוכחנו כן מפ"ד מ"ג], שlididho כל עוד לא מפולש עד סוף עבוה"כ הם מצורפים ולא נראה כבini שני כרמים מפני טמיון תשמישיה להשתמש בעבודת הכרם לעבור בין השורות, ואין זה נראה כבini שני כרמים עד שהיא מפולש עד שם.

י. אלא שלהאמור קשה מדוע א"כ בשתי שורות כ' היירוש' שכשהחרץ מבידיל עד שאין ג' כנגד ג' סגי, וכי' שאילנות לא נבדלים ע"י חרץ? והתשובה פשוטה, אף שחירץ אינו חלק כרם, אולם כדי ליצור בסיס ושם כרם צרייך שהיה ג' כנגד ג' כתיקנים, כשם שמצינו בדינים שונים שכלי אין צורת כרם של שנים כנגד שנים ואחד זנב, אין הגפנים מצטרפות לעשوت כרם, אבל כשייש צורת כרם, מצטרפות גפנים נוספים בסדר הזה, כמוואר בפ"ה מ"א לעניין ערובייה.

וזה ראייה לכך מהמשנה פ"ד מ"ז: גובה מעשרה טפחות, איןן מצטרפות. רבוי יהודה אומר, אם ערסן מלמעלה הרי אלו מצטרפות. והיינו לצרף שתי שורות לשם כשבודל מבידיל, לחכמים שהלכה כמותם איןן מצטרפות אף שעירדן דמיינו שהעלים והנונ' שליהם עליה ע"ג הכותל. והשאלה ידועה שהרי עירום מבטל שם כותל לכט"ע, כמובואר בפאה שם: "ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שער כותש, איןנו מפסיק, אלא נותן פאה לכל". וכן בכלאים פ"ה לגבי שומרה שהוא עמוד גבוה י"ט ורחב ד"ט בכרם מותר לזרע עלייו, ואעפ"כ כשהולמים עליו ענפי הגפן אסור לזרע שם. מדוע שם לא מבטל שם כותל והוא כרם? וצ"ל, וכן תי' המקד"ד, שבמשנה בפ"ד הנידון הוא ליצור שם כרם, ושם כרם לא יהיה כשייש כותל אף

מחיצות המפסיקים בין גפנים בכלאי הכרם | מאמריהם הלכתיים

שעירון והוא שם כוטל גרווע. הרוי שליצור שם כרם צרייך תנאים מיוחדים.

יא. והנה עפ"י מש"כ שיש הבדל בין חרץ לכוטל לדיני הכרם, מתבואר היטב גם מש"כ במקו"א שחרץ אינו אסור מדין מחול הכרם [שאם מחוץ לכרם חרץ תוחם את הכרם אינו אסור זרעה בין הגפנים לחרץ, ושונה מכוון], אעפ' שהוא מבديل לגבי לזרע חוצה לו. ובאמת החזו"א שם סובר שמאחר שחרץ הוא כוטל לכל דבריו, גם דין מחול לו. אלא שהרא"ש כתב שאיןנו כן, וכ"ג מהרמב"ם, וכ"ג ממשמעות הראשונים והאחרונים [מלבד הרש"ש וחוזו"א] שחרץ אינו עושה מחול, וראיה שחרץ אינו כוטל.

יב. עד עתה רצינו להוכיח שחרץ אף אם הגדרתו כמחיצה, מ"מ אינו מחיצה מפסיקתה בין אילנות. מכאן ננסה להוסיף הבנה עפ"יד הסוברים שחרץ אינו מפסיק מדין מחיצה, אלא היותו רשות לעצמו מפסיק בין הצדדים [מקורות בעיקר מש"ת עצי בשם ס"י רלו].

בשות' אמרות שמואל [מהר"ש קוידנובר ס"י, בן דורו של החכ"צ, כדילן] נשאל על העיר האג שבהולנד האם חרץ שבביבה ייחשב כוטל מיקף לאשווה לעיר רה"י. והשואל מעמיד את השאלה גם בספק האם חרץ הוא מחיצה, או שהיא שמשה שמשה שבירץ בין שתי חצרות ומערביתן שתיים (עריבין עה ע"ב, נפסק להלכה בס"י שעב) הוא משום שהוא שבירץ מובלעת לעצמו, וא"כ לא סגי בהזדה כדי להפוך את העיר לרה"ג. והאמonta שמואל השיב שניראה שהוא מחיצה, והביא ראייה מלשון הרש"ב"א בעבורה"ק, ועוד דן שם. ובשות' חכ"צ ס"י הביא שאלה זו והוכיח בהרחהה שדין חרץ הוא מדין מחיצה לכל דבריו, ובתו"ד מזכיר כ"פ שהוא מדין גוד אסיק. ותמה שם על השואל, וגם תמה קצר על האמונת שמואל שלא הביא מראות ברורות מהירוש"ש ומהבבלי לכך. וכן הביאו להלכה השעית והביאו המשנ"ב (האחרון שבס"י שחוזו"א לעניין חרץ המקיף מבוי). וכ"כ בשעה"צ שעב סק"פ שחרץ דינו כמחיצה לכל. וכן בחזו"א שחרץ דינו כוטל.

והנה בס' עצי בסמיים הנ"ל מעמיד את החוקירה הנ"ל בהרחהה, וכן מ"ט כאשר אין בחרץ ד"ט אינו חרוץ, האם משום חסרונו מחיצה, או שכיוון שפסיעו בה רבים מבטלי מחיצה. ולצד שחרץ אינו מדין מחיצה השאלה מ"ט בפחות מד"ט לא מבديل האם בגל שפסיע עלה או משום שאין הבדלה בכח"ג.

ומביא את לשון המאירי שסביר שטהעם שחרץ מפסיק הוא משום שיש מקום מובלעת, שכ"ז "חרץ הו הפסיק גמור רשותה בפנ"ע הווא...". הרוי שהפסיק בחרץ הוא שיש רשות מובלעת בין הצדדים.

ማידך, מוכיח מדברי הראשונים שדינו כמחיצה מכך שדנו אם ללמדוד מהרץ שכם שהוא חרץ ד"ט כך בכוטל, וכן מובה שכך יש מהagationים שנקטו, ע"ש, והראשונים חלקו וסוברים שמחיצה הוא גם כשאניה ד"ט, ומוכיח מההשווואה שסוברים שחרץ דינו כמחיצה ולכך השוו,adam חרץ הוא משום רשות מפסיקת, מה הדמיון לכוטל. ע"ש [ולענ"ד עדין יש לדוחות ולומר שהדמיון הוא רק שטחים שונים מבטל מחיצה והיתה הויא שגם בכוטל כן, וזה טענתה הראשונים שלא. וע"ע בס' שם שמנסה לדוחות טענה זו. וצ"ע].

ומביא ראייה שחרץ הוא מדין מחיצה מכלאים שמנהני חרץ, ע"כ שהוא מדין מחיצה. ושאל מה יעשה המאירי על ראייה זו, ודוחק שלמאירי תרי דיני אייכא. ופלא לענ"ד מדוע פשיטא ליה רשות מבדילה לא חוצצת בכלאים שכלי דין הוא משום שנראה כמעורבים, והרשות מבדילה דיש מקום חשוב באמצע, וגם בלי הלבוט מהרץ יהיה כן.

והמחבר הנ"ל מוסיף וمبיא ראייה מפהה [וראייה זו לפי דברינו מתחפה], שכ' שהנה לפאה חרץ כמחיצה ומפסיק גם לאילן, שכ' המשנ"ר [מביא משום מה רק את תחילת דבריו, אף שבסוף מוכיח שלא], וכ"כ העrhoה"ש, וכן דין בד"א בשעה"צ, הרוי שהדין כן, והרי לגבי פאה

מכ
לענ"ד

מאמרם הלכתיים | מוחיצות המפסיקים בין גפניהם בכלאי הכרם

הפסק רשות לא יחולק לפאה באילנות, וע"כ שהוא משום מוחיצה. הנה הוכחתו שהוא משום מוחיצה מכך שחוירץ מפסיק לאילן. אלא שכבר כתבנו לעיל שהמשיר עצמו מוכיח לא כך, וגם בד"א שם שרצה לדוןishiיה הפסק מוכיח מכלאים שחוירץ מפסיק, וכבר כ' שדבריו פלא, שלא מוזכר בכלאים שפסיק חרץ בין אילן לאיילן, וכך אמר לעיל. אך סברתו נוכנה שהפסק רשות לא מועיל לפאה באילנות, ומילא אכן חרץ אינו מפסיק אלא רק כותל וכפותות המשנה, ודלא כערוה"ש. וע"ע בדברי המחבר הנ"ל שدن בראות לחקירה זו.

ומ"מ מצינו מקום לסביר האומרת שחוירץ אינו כדין מוחיצה, והבדלו היא משום רשות מבידילה, ולשיטה זו ברור שבין אילנות אין זה הפסק, ורק בכלאים הוא דין מיוחד שהיכא שמפולש נראה כבין שני כרמים, ולהכי הצריכו מפולש לגמרי, ולהכי נחלקו אם הפילוש צ"ל גם לעבודת הכרם.

יג. אלא שלכאורה קשה לומר שהבדלה חרץ היא משום רשות מבידילה, שהרי בראשונים כתבו כירובין שהטעם שבפחותת מד"ט לא מב딜 הוא משום שרבים פסעי עלה, ואם הרשות מבידילה לא צריך לטעם זה אלא שאין רשות.

והנה בהא שפחותת מד"ט לא מב딜 משום דפסיע רבים יש ראייה שגם בפחותת מד"ט שם מוחיצה ע"ז ואעפ"כ כיון שדרשי מבטלי מוחיצה, שאם אין מוחיצה לפחותה מד"ט א"כ לא צריך להאי טעמא. וראה ח' ריבינו חיים הלוי שבת פי"ד ה"ט שימושו ממנו שפחותת מד"ט שם מוחיצה עלייו, אלא שלא מועילה, ע"ש, והחزو"א בהשגות שלו עליו חולק וסובר שמוחיצה לפחותה מד"ט לא שמה מוחיצה. וכן החזו"א בשיטתו בא"ח סי' קח סק"ג מביא את שערין ציון שסבירו שבפחותת מד"ט רבים מבטלי מוחיצה, והחزو"א חולק שכבר נtabar שלפחותת מד"ט אין שם מוחיצה. אלא שרבים מהראשונים כתבו את הנוסח שבפחותת מד"ט דריש>Ribim, ומ"ת' החזו"א "ומש"כ הרשונים דמסע פסיע ליה, הוא ליתן טעם דהוי חד חצץ, ולא משגנן בהפסק חרץ, דהא מקום חרץ ע"כ לאו חצץ הוא, וא"כ איכא הפסק בין החזרות, וע"ז יהבו טעםם דמסע פסיע ליה, ואין זה הפסק". ולשיטתו יש בעירובין שתי סיבות להפסק חרץ, מדין מוחיצה ומדין שאין רשותי, ובפחותת מד"ט אין שתיהן.

לפי דבריו שבעירובין יש טעם נוסף, מישוב גם השאלה על פחותת מד"ט, כמה שכתבו הראשונים שבפחותת מד"ט מפסע פסיע הוא סברא בעירובין, לנ"ל, אבל בהפסק כלאים סגי בכך שאין כאן רשות המבדילה. או שגם כאן צ"ל שף אם היא אינה רשות מ"מ הו"א שمبادילה גם להיכירא דכלאים, וקמ"ל שלא [ונוד אפשר לדון ולישב שאלה זו, אך נראה שמיושבת ספר].

ועוצי"ש בעצם בשם שרווחה להוכיח מההדיון שבין גזירותאות לחרץ שהمبادיל הוא שהרשויות מבידילות, ומה שדן שם בפחותת מד"ט.

יד. לאור האמור, יש מקום לומר שחוירץ מפסיק בין צדדיו מפני שהוא רשות מבידילה ולא מהלכות מוחיצות. וגם אם נימא שבעלמא מועלן מדין מוחיצות, לכואורה בהפרדה בין שורות כרם לא יפריד כשם שצווה"פ לא מפסיקה, וכן בפה, ורק מוחיצה ממש מפסיקה. וכן ביתר מד"ט גם לשיטות יפסיק רק מדין רשות אחרת, ודין גוד אסיק לא יוועל בכלאים ובפה. ומובנים דברינו דלעיל בישוב קושיות חזו"א. אמן החזו"א לא נקט כך וסובר שגם להפסיק בין האילנות והגפניהם מועלן חרץ, וכגראה עדיף מצווה"פ שלא מפסיקה כרם.

טו. ולגביו חרץ פחותת מד"ט, משמעות הראשונים והפרשים שדן מוחיצה יש לה אלא שפסיעת רבים מבידלה, ואלו הם דברי ריבינו חיים הלוי (פי"ד מהל' שבת), ואילו להחزو"א אין מוחיצה לפחותה מד"ט. ונפ"מ לכואורה למה שבי"ה באסוף כלאים שכשיש שני עציינים סמוכים שוגובם י"ט אלא שאינם רוחקים ד"ט זמ"ז [וכן כשאחד בעץ וחד באדמה או שניהם באדמה ומובדים

מחיצות המפסיקים בין גפניהם בכלאי הכרם | **מאמריהם הלכתיים**

כנ"ל, אין זו הבדלה לכלאים, וצריך הרחקה כאשר העץ נקוב הוא תל, לאחר שהמחיצה י"ט שאינה למקום ד"ט אין שם מחיצה עלה. אבל אם נימא שאינו כן [כפי שנראה מהראשונים והאחרונים דלעיל] א"כ זו מחיצה אם הוא מקום של"ש שפსיעת רבים תבטל [צ"ע אם כה"ג שיש שני עציצים בגביהם זה לצד זה אם אמרין שיש פסיעת רבים. וצ"ע. ועוד יש לדון מה הדיון בסמכים פחות מג"ט, אם בוה לכו"ע לע"ח כמחיצה וכסתום. ואcum"ל].

העליה מהדברים:

- א. חרץ שסמוּך לכרם, עומקו י"ט, אורכו ד"ט ורוחבו ד"ט, דין כוכתל ומותר לזרוע מהוצה לו.
- ב. מלבד האיסור לזרוע בתחום הכרם ומהוצה לה, אסור [מדרבנן] לזרוע בתחום חרץ שבכרם אף שעומקו י"ט ורחב ד"ט.
- ג. עמוד באמצע הכרם, גובה י"ט ורחב ד"ט מותר לזרוע על גביו, אא"כ ענפי ועלי הגפן עולמים על גביו.
- ד. צורת הפתח, או מחיצה הלכתית אחרת, שנמצאת בכרם בין שורה לשורה או בין גפן לשאר, אינה מבדילה אותם זמ"ז, ונשאר דין ככרם.
- ה. שורת גפנים בחציו ושורה בחציו חבירו מצטרפים להיות כולם. וכן רשות היחיד או רה"ר אינם מפסיקים כרם.
- ו. נראה שכוכתל גובה י"ט מבידיל בכרם אף ששורה אחרונה אינה מובדלת. ונראה שגם באמצע הכרם מבידיל כותל בין הגפנים, ונפ"מ לזרע שנורע מאחוריו כותל, ורחוק מהגנים שבצדיו יותר מדו"א. וצ"ע. וברא"ש (פ"ה מ"ד) כי שאפשר שאסור [מדרבנן] בתחום הכרם אפילו כשםוקף מחיצות. אך בש"פ לא מצאנו כן.
- ז. בחירץ שבתוך הכרם שעומקו י"ט ורוחבו ד"ט אסור לזרוע, אא"כ החירץ מפולש מצד לצד. ואם אין עומקו י"ט או אין רוחבו ד' אסור בכלל גוני.
- ח. מחוץ לחירץ שבתוך הכרם, אסור לזרוע, אף שמצידו האחד חרץ ומצידו השני רחוק יותר מד"א מהגנים. ואם החירץ מפולש מצד לצד נראה שלדעת החזו"א מותר. אמן למש"כ אסור.
- ט. חרץ שmagיע עד השורה האחורה של הכרם, ואני מפסיקה, להחزو"א אפשר שמותר לזרוע בתוכו, ולמש"כ אסור לזרוע בתוכו.
- י. כרם שאין בו אלא שתי שורות, כותל מפסיק ביניהם גם אם רק חלק מהגנים מובדלים [גם להחزو"א], ואילו חרץ מפסיק ביניהם רק אם לא נשארו ג' גפנים בכל צד שאין מובדלות.

בגין עמודי

תשובות ההלכה למעשה שהшибו ראש המכוון ורבги בית ההוראה שליט"א

(נלקת מתוק שאלות רבות שנשאלים הרבניים מדי יום ביוםו בקשר ההלכה ובשות' און ליאין)

קו ההלכה והכשרות 99-7528999-03

ימים א-ה בין השעות 09:00 ועד 23:30 יומם ובין השעות 10:00 ועד 13:00

♦ ♦ ♦

מועד ביעור בפירות שונים של שמייה

שאלה: האם יכול להיות פירות שכבר הגיע עזם ביעורם על פיلوح השמייה של המכוון, אע"פ
שההמשגיחים בשטח שמעתי שהפירות הללו שעכשו נמצאים בשוקים הם עדין משנת שביעית
וקדושים?

למשל, אבוקדו - בלוח כתוב שמועד ביעורו בחודש סיוון, לימון - בלוח כתוב שמועד ביעורו בחודש
אייר, אגס - בלוח כתוב שמועד ביעורו בסיוון [אקסון ארוך]. האם יכול להיות שאעפ"כ יש מהם
cutת בשוקים מותוצרת שמייה?

אנצל את ההזמנות להודות לכבוד הרבה הרבעים מלאוהו אותו כבר הרבה שנים בנושא מצוות התלויות
באرض וה' מלא כל משאלותיו לטובה אמן.

תשובה: אין סתירה בכלל האמור, והכללים הם כך [התשובה נכון ליום כתיבתה היום יום רביעי
ICH בסיוון תשפ"ג]:

לגביה אבוקדו - יש אבוקדו זן מאוחר ויש זן מוקדם, יש 7 סוגים אבוקדו עיקריים. בחודש Mai
למנינים הסטיימי האחرونנים, וגם המאוחר שביניהם שהוא זן RID.

בעצים כבר לקראת סיום ממש, בשיווק יש עדין קצר, ובימים הקרובים גם הסטיים ברור שמה
שקיים בשיווק זה עדין שמייה.

הזנים הבאים יתחלו רק בחודש אוקטובר שזה לאחר החגיגות והם ודאי שמיינית.

לגביה לימון - יש לזכור שיש בודדות שמייה ולא שמייה גם בגידול וכבר גם בשיווק.

הבדלים, שמדובר שמייה, הוא צהוב וגדול, ומלא מיץ, אבל הם כבר לא על העצים, הם נופלים
מהעצים. ולכן החקלאים קטפו הכל ושמו במקררים, ויוציאו את זה לחוץ עוד שבועיים וישוקו,
אבל על העצים לא נמצא. במקביל יש שוק של לימון יירוק שהוא שמיינית, או יירוק שנכנס להבשלת
ונהפק לצהוב והוא שמיינית.

למעשה מבחינת שיווק יש גם שמיינית ושם שביעית מעורבב. מבחינת ביעור לדעתך יש ממש
בקצחות של שמייה על העצים, וכבר מתחייב או יתחייב בביעור ביוםם הקרובים, גם שמייניך
שיעור אבל על העצים גגמר.

לגביה אגס - יש שיווק קיים בשוקים או שמייה ומקירור כמו ספdoneה ואחרים. ויש מיובא מהעולם.
ובקרוב [בעוד כשבועיים שלש] יתחל השיווק של האגס החדש מיבול שמיינית שווה הגנתי.

כלאים באדנית בין יrokes ותבלינים

שאלה:

- האם מותר לזרוע באדנית גם עגבניות וגם פלפלים? מה המרחק שצורך לעשות ביניהם?
- מה לעשות אם יש לי כבר שתלי עגבניות ופלפלים מאד קרובים זה לזה באדניות ששתלתי (ນבל לදעת שיש איסור כלאים בדבר): א. האם מותר לעקור רק מן אחד ולהשאר את המין השני או שמא חיבים לעקור את שניהם? ב. האם יש הבדל אם השטיל כבר הוציא פירות או לא הוציא פירות?
- האם מותר לזרוע באדניות יrokes ביחיד עם עשב תיבול כגון: בצל יroke, עירית יroke, שום יroke, בזיליקום, זעתר, אורגנו? האם חייב להיות מרחק כלשהו ביניהם או שמא בעשי תיבול אין איסור כלאים?
- אם שטלתי כבר עשב תיבול וירוקות [שתי ורדי עגבניה באדניות בחצר ובחלק מהאדניות היו כבר שתלי שום יroke ועירית יroke]. האם זה כלאים? או שמדובר לזרוע שום יroke עם עגבניות? האם צריך לעקור אותן? האם מותר לעקור רק מן אחד ולהשאר את המין השני? או שמא חיבים לעקור את שניהם?

תשובה:

- גם באדנית צריך הרחקה בין מיני יrokes והריחה היא שיעור של טפח וחצי כ- 15 ס"מ.
- הריחה היא בין השורשים, ולא חשוב הנוף בדרך כלל.
- גם אם שטלת, את יכולה למעט, כלומר להוריד מכל מן שטיל אחד, ואז המרחק בין השורשים הוא הנכון, וכל השאר מותר. כמו כן יכול גם לעקור ולהעביר למקום מרוחק.
- גם שאר תבלינים עלים הנאכלים כמו עירית, בזיליקום, ועוד דינם כירוקות. אך גם תבליני עלים שאינם נאכלים אלא רק לטעם, נכון להחמיר וגם בהם לעשות את המחקר הנדרש [כמו שביארתי בחלוקת השדה חלק רביעי כלאים ס"ב].

כלאים בין 2 אדניות

שאלה: 1. האם מותר להצמיד שתי אדניות זו לזו, כאשר בכל אדנית יש שתילים של יrokes שונים? או שמא צריך להרחיק האדניות זו מזו?

תשובה: כאשר זה תחת כיפת השמים צריך להרחיק גם בין הכלים. תחת גג, יש כמה צירופים אפשר להקל ולא להזכיר הריחה. [ביברטוי המקורות בשוו"ת חלקת השדה, ח"ד, כלאים ס"א].

כלאים בעשי בר אשר יש להם ערך בריאותי

שאלה: לגבי עשי בר אשר מתחפשים בגינה, דהיינו עשבים אשר לא שטלנו אלא מתחפשים באופן עצמאי. בד"כ עשבים אלו הם מטרד עבור חקלאים והם נאלצים לעקור ולזרוק אותם ע"נ שלא יתפשטו ולא ישתלטו על הגינה. אבל מכיוון שיש להם ערך בריאותי אנשים שוחרי בריאות

כן משתמשים בהם. לדוגמה: סרף - אפשר להזכיר מהעלים שלו חליתת תה ולשתות. מהו מוקד מעולה לברזל, רגולת גינה - מקור מעלה לאומגה 3, ניתן להזכיר לבנדר להכנת שיק בראיות ועוד.

השאלה היא אם זרעי העשבים אלו אשר נבטו וגדלו באופן פראי באדרניות, במצב לשתי עגבניות וכדו', האם מותר להשתמש בעשבים אלו?

תשובה: סוגיא זו ארכוה לצמצם לכאן [ראה בשווית החלטת השדה, חלק ד, כלאים סי' ב אות ב] אבל אנשה במילים בודדות, עשבים מרמים שאינם ראויים אלא לרופאה אין בהם ממש כלאי זרעים. וזה הולכה פסוכה בשוו"ע. ובדומה לזה עליים שהם רק לריח. או לנוי. וזה אף אם רוצה בקיומו או זורעו לשם כך. וכל זה להבדיל ממאל בhma הרואין להמה שנוהג בו כלאי זרעים. ולכן המינים שהזכיר כדוגמתם אין זרעים אותם אלא יש המקימים לרופאה כגון לברזל או לאומגה 3, ולפ"ז אין כלאים שהם שני מינים בין יין לבין עצם, או להלכה גם אין כלאים בין יין לריך גמור בין מין אחד מימי הרופאה.

ולכן לגבי מה ששאלתם אם הם גדלו באדרנית Zustand לירק, אם מותר להשתמש בהם, ברור שגם אין כלאים אז ודאי מותר. וגם אם יש כלאים, צריך להרחק, אבל העלים אף שגדלו בכלאים מותרם באכילה [להוציאו ככלאי הכרם].

שום פרסי שעבר עליון לינת לילה

שאלה: שום פרסי מיובש הנמכר בשוקים. מה זה בכלל הצמח הזה, ואם הוא באמת נחسب לשום האם יש לחוש לו מחמת ליבת לילה?

תשובה: שום פרסי הוא אחד ממאות זני השום הקיימים בעולם, הייחודיות שלו שהוא שום גدول מאד. הוא מצוי בשימוש במטבח הפרסי, ובמדינות רבות נספנות, הייחודיות שלו הוא הוגם בטעמו החrif והחזק. השימוש הממצו בו הוא כשם כבוש, שמכינים אותו או שלם או שיניים, יש שלא מקלפים אלא מסירים שיערות וקליפה ממש חיצונית, ויש שמקלפיםอลם הק lifpa הפנימיים משארים. ומוכנים למילוי עם רוטבים וחומץ ומשהים זמן ארוך עד כשנה שיהיה מוכן ורואי לפיו הטעם שרגילים בו.

שימוש נוסף נפוץ הוא שימוש עולמי בצורה יבשה, השום הפרסי נמדד לפי איקויות שלו, כאשר לפי המחוות השונות בפרס הוא נמדד יותר, וכogenous השום המשוק מהמדובר הוא הנחשב איקוטי ביותר. השום נפרס, ונכנס לייבוש או בשיטות מסורתיות יותר או מודרניות וחידשיות יותר.

השם הזה שהוא לצורך ייבוש, נקטף בעודו צער ולא בשל לחלוטין, ושווה עוד כ 5 עד 6 חודשים, עד אשר הופך להיות ראוי יותר.

חשיבותו שום פרסי שמנכר כשם פרסי, והוא לא שום פרסי אלא בצל פרסי, שיש לו טעם וריח כמו שום אולם אינו שום אלא בצל [Persian shallots].

זה לשאלתך הראשונה, מה זה הצמח הזה, אז האפשרויות שאתה רואה בשוק, זה או חתיכות של שאלות פרסי שהוא בצל ולא שום, או אכן פרוסות שום מיובשות של השום הפרסי האמתי.

לשאלתך על לינת לילה, מצאנו בזה שכתו לדון בפוסקי חכמי בבל [ראה בא"ח (שנה שנייה פר' פנחס אות יד) שהזהיר בזיה. ובזוביי צדק שהמנהג כן לאכול. והרב כפ' החאים (ס"י קטו את צ) התיר זאת בהסתמך על כמה התרטטים].

ולמעשה הבצל שאלות המכונה שום פרגסי, מותר מכמה טעמים א. שאפשר שהאיסור רק בשום ובבצל המצוי ולא בוה שהוא שונה [ובבחשובה אחרת כתבתית להתייר עפ"ז את הבצל רוק והכרישה שאין לחוש בהם לילנית]. ב. טעם מר ביותר, וקדם השימוש צrisk להשרותם במים מהיים להפיג המדרירות, ועל דבר מר שאין ראוי לאכילה לא תשרה רוח רעה. ג. יש לומר דראיינו מזיך אלא כשאוכלו כמו שהוא אבל לא בתערובת כמו בזמנם שהשישוק היה אחר כבישה בחומץ או במילח. ד. אפשר לצרף את דעת הגהמ"ר וההרשות, שהיום בויה לא שכיחי רוח רעה. בשום פרagi כמו המשוק בשוקים של החבלינים בימינו מוצרך מיוושם, אמנם אין הטעם של תערובות, כי איננו במי כבישה,อลם כל שאר הטעמים נמצאים, ועליהם אפשר להוסיף הטעם שהמווצר מיוושם, וכתבו הפוסקים להתריר מוצרך מיוושם שהוא כפנימ חדשות ולא בוה גרווז". וכ"כ מוכחים בדבריה, הב"ה. וכ"כ בעלותו משה שבספר דגל אפרים. וכ"כ להלכה מרן בעל יביבא"ם. ומרן הגריש"א, וכן העיקר להלכה.

וכל האמור לעיל הוא על המכונה 'שם פרגסי' שהוא במתכונת הבצל הנז' לעיל. אולם השום הפגסי האמייתי המיוושם, אין בו כל ההיתרים הנז', וזה שהוא גדול מחבריו, ודאי שאין בו ממש להפקיע ממנה את השם שם שהוא ממש כדמותו, אולם כן יש בו הטעם הנז' שהוא מיוושם ולא ראוי לאכילה, ושם יש להתריר לכתה מהמת טעם זה.

♦

נגישות תולעים בתאגה

שאלה: רצוני להציג בבקשת הבנה הלכתית בעניין נגישות תולעים בתאגה אשר הינה לכוארה חידוש קטן ועשה להקל בעניין בדיקת תאנה מתולעים. אשמה לקבל חוות דעת מהרבה אם אפשר. ראייתי סרטון שרבעב יצחק יוסף מעיד שמו"ר אביו וצ"ל היה בודק תנאים בט"ו בבדיקה פשוטה יחסית ללא התעמוקות מיוחדת, ומחלק לסובבים לאכול.

ברצוני לומר שיכول להיות שהסיבה שהרב עובדיה הקל כך, היא משום שאינו שחקני שהיא נבדקה בהסתכלות פשוטה, אומנם קיים עדין סיכוי שישארו תולעים, אלא שהוא כבר בגין מיעוט המצוי שחתירהה של ההימנעות מأكلת התאגה לא מצדיקה אותו (זה מיישב מאד גם את היגיינן אריך חול"ל בזמננו אכלו כ"כ הרבה תאנים מבלי להחשוש לתולעים). אשמה לקבל חוות דעת מאת הרוב / המכון. תודה רבה.

תשובה: שלום וברכה, ראשית השימוש המאסיבי, מה הנגנו רבותינו ונגנו חוץ' להוא מטעה ביסודותיו, כי הלומד הסוגיות בש"ס על תיאור הנגישות במצוון כובל בגדים, מבין שם הייתה הנגיעה הנגיינות וגם הם בדקו. בנוסף יש חרקים רבים שיש מדיניות שקיים ויש מדיניות שלא. ויש ככל שעם פתיחת הייבוא ממדינתה למדינה התחלו להיכנס. לדוגמא תריפס המזיק המפורסם בירקות הון המצוי ביום הגיע הארץ ישראל ב 1983 בלבד. וזובוב הפירות המפורסם שרביבים מהזחלים שלו נמצאים בתנאים לא מטופלים, הגיע הארץ ישראל ב 1946 בלבד.

לגביו בדיקת התנאים צrisk לדעת מה לבדוק ואיזו לחפש היטב, יש יכולו שמחוסר אמונה גם דורשים זאת ברבים שאין בעיה כלל כמו בתירס וכיו"ב, ולאחר שלפעட רואים בעניינם מבנים שיש בעיה אמיתי וחוזרים לפרסם ברבים שיש בעיה. ברגע שאתה יודע מה לחפש ואתה ידוע צורת הבדיקה, אפשר לבדוק בצורה חוויתית ובקלות. ואין הקב"ה מביא תקלה לידי צדקים במאכלם. מה שקשור אלינו, זה לדעת שיש חותת בדיקה בעין מעל מקור אור, באופן שהכל משתקף כדי, שזו אומר להסיר ערים של דבש כהה שטיפריע לשיקוף, ולאחר הבדיקה הכל מותר. בהצלחה.

**הצטרף
תहדר**

בית המעשר!

הפרשת תורמים
לפי זכות ממן השרים

מצטרפים לכון המאחז

- ♦ קיום דברי ממן והשו"ע למתינה בפועל של מעשור ראשון ללו' בכל שנה מעשור
- ♦ חילול מעשור שני גטע רבעני על פרוטה חמורה במנבע
- ♦ קיום נתינת מעשור נני בשנים ג' ו'

שנת תשפ"ג - א' לשמייה היא שנת מעשור שני
הצורך עכשווי לבית המעשר!
הפרשת תרומות ומעשרות בדרך הקלה והמהודרת

מייל: hamachon.co.il אתר: b.m@macon.co.il

**הבית
המעשר**
תורמות ומעשרות בדרך הנכונה והקללה
שי פועל בשיטת התשלוח ברכי

03-9030580